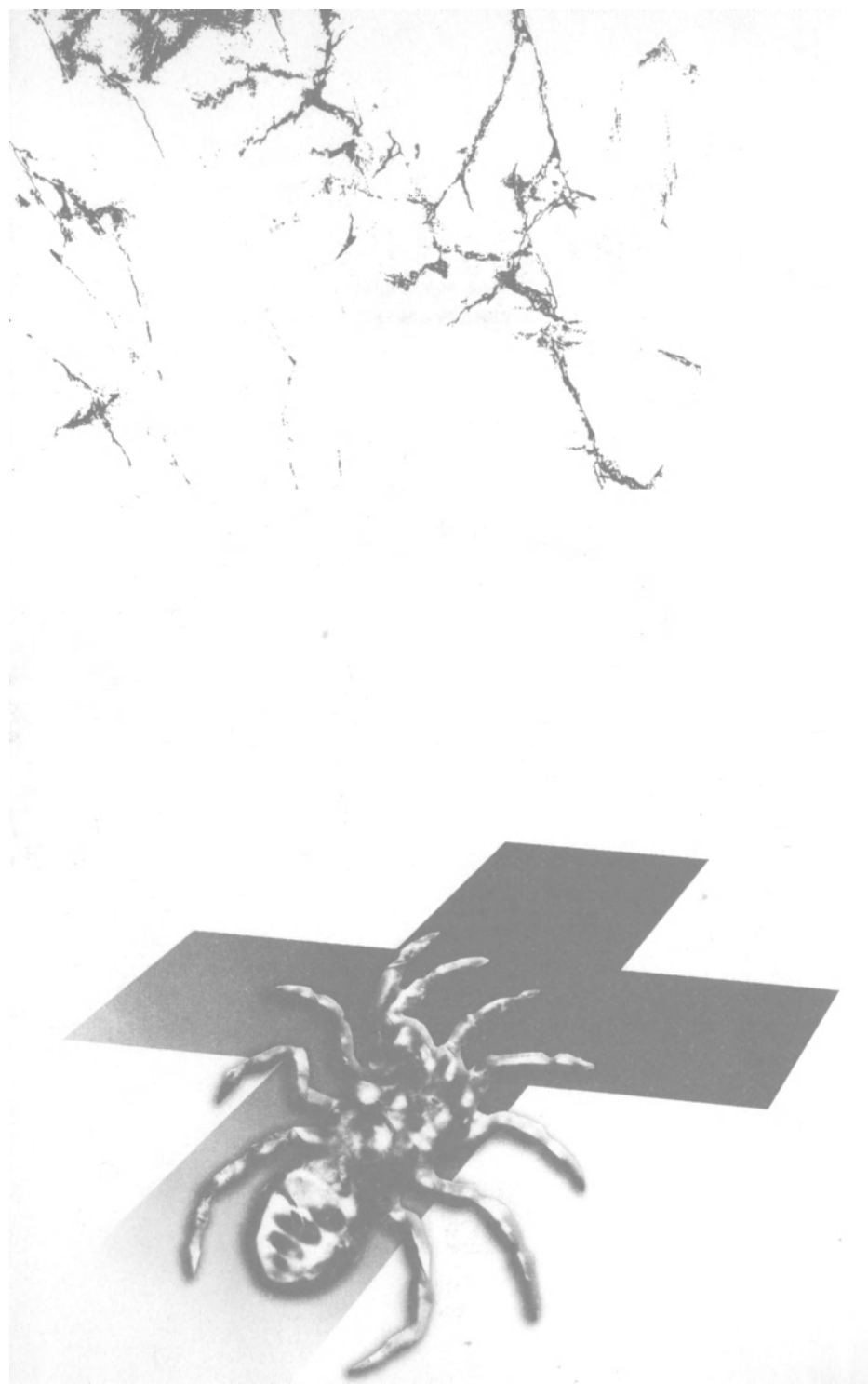

**ВАСИЛЬ
КОЖЕЛЯНКО**

**СРІБНИЙ
ПАВУК**

КНИЖКОВИЙ
КЛУБ

ВАСИЛЬ
КОЖЕЛЯНКО
СРІБНИЙ
ПАВУК

КНИЖКОВИЙ
КЛУБ
Спеціалізований видавничий

Харків
2006

ББК 84.4УКР
К58

Жодна з частин даного видання
не може бути скопійована або відтворена
у будь-якій формі
без письмового дозволу видавництва

Book-club rights arranged with Calvaria Publishing House,
www.calvaria.org

Дизайнер обкладинки *Андрій Печенізький*

ISBN 966-343-386-8

- © Calvaria Publishing House, 2001
- © Василь Кожелянко, текст, 2003
- © Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», клубне видання українською мовою, 2006
- © Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», художнє оформлення, 2006

*Автор складає щиру вдячність
кандидату історичних наук Олександрю Масану
за допомогу в написанні цієї книги*

Тривога повсюдно швендяла весняними Чернівцями року Божого 1938-го, як запопадливий румунський жандар, що поставив собі за мету бути скрізь і одночасно, у кожному найглухішому закутку цього «споконвічно румунського», та все-таки геть непевного міста, — для постраху ворогів Великої Румунії, особливо большевікулів і цих, як їх, українулів.

Після лютневих подій у Бухаресті, коли король Кароль II підписав нову конституцію, за якою режим у Румунії почав наближатися до загальноновизнаних європейських ідеалів: італійського, еспанського, а найбільше великонімецького, кожен з королівських підданих дізнався дещо більше про марноту марнот, минуцність усього суцього і швидкоплинність людського життя. Чим більше офіційна пропаганда сурмила про переваги «нового порядку», тим млявішими ставали чернівчани, менше вкладали грошей у гешефтарство, а все більше — у спожиток насущний. Тобто почали більше проїдати-пропивати-проживати у ліпших чернівецьких ресторанах, таких, як «Лукуллус» і «Палас», хоча й у гірших теж, як також не оминалося й різноманітних пивниць та винарень. Той, хто побував у Парижі, полюбляв кав'ярні — «Асторія», «Бель вю», а артистична циганерія — «Європу». Саме у цій кав'ярні 23 листопада минулого року молодий єврейський хлопець Пауль Лео Анчель, зайшовши з другом Альфредом Їонгом випити кави з нагоди свого сімнадцятиліття, написав перший рядок вірша «Імлисті потоки струмують з небесних печер». Тоді ще ніхто не знав, що це — початок знаменитої «Нічної музики» Пауля Целяна...

Детективи кримінального бюро Чернівецької квестури поліції Кароль Штефанчук і Гельмут Гартль не були винятком серед чернівчан і теж сиділи у ресторані — у закладі готелю «Пажура нягре», тобто у «Чорному орлі», на п'яца Унірій, за найяснішого цісаря — Рінгпляц. Пили коньяк з кавою. Та це лише про людське око, а насправді одні з найкращих, незважаючи на молодий вік, детективи сиділи в засідці на найнебезпечнішого розбійника Чернівців Думітру Кантеміра. Поганого ворожину такого. Бо мало того, що цей бандитисько кілька місяців тому ледь не перестріляв поліцаїв, які прийшли були його заарештовувати на потайнім помешканні по бульвару Реджеле Кароль, він ще є однофамільцем прешанованої особи — примаря Чернівців полковника Йона Кантеміра. Лише за це його варто повісити, панове офіцери, заявив детективам Штефанчуку і Гартлеви шеф кримінального бюро Віктор Попеску, а на запитання, кого, заверещав, як це вміють лише старші румунські офіцери, мовляв, Думітру, Думітру, кручя мете Думітру, а ви на кого подумали?! На нього й подумали, відповів по-тевтонськи холоднокровно детектив Гартль.

І ось тепер вони сидять у засідці. У вигідних віденських стільцях, за столом, застеленим білим обрусом і відповідно накритим — покраяна цитрина, каналки з кав'яром, кава і — для конспірації — чарки з «мартеlem».

— А цей капусь Гой не помилився щодо ресторану, може, Кантемір має прийти в «Брістоль»? — запитав Гельмут Кароля, маючи на увазі таємного агента Гойшу.

— Та ні, — ковтнув із чарки Кароль, — казав чітко, «Чорний орел», тут його любка кельнеркою. Цікаво, котра з них. — Кароль фаховим поглядом ковзнув по звабливій постаті кельнерки, що минала їхній столик. — Зрештою, сидимо на державні, позаяк ми на службі, а не на гулянці.

— Ось це мене й насторожує, — картинно зажурився Гельмут, — боюсь за міністерський бюджет.

Із цим скорботним виглядом детектив Гартль замовив ще дві чарки «мартелю» і трохи шинки.

Розмовляли Кароль і Гельмут чистою чернівецькою мовою, тобто гармонійною мішаниною з німецької, української і румунської з рясним вкрапленням польських та єврейських слівець і зворотів.

Був ще білий ранок, і з «мартелем» слід уважати, тим паче, що з цим Кантеміром без стрілянини не обійтися, тож детективи взялися до газет.

— Чуеш, Каролю, — зашурхотів україномовним «Часом» Гельмут, — у Парижі недавно відбулася ліцитація книжок і автографів славних письменників і державних мужів. Автограф Адольфа Гітлера продали за вісімнадцять тисяч франків.

— Дивно, — кинув Кароль.

— Що дивного, є багато прихильників фюрера й у Франції.

— Та я не про те, я теж читаю про нього. «Дойче Тагес-пост» пише, з оточення канцлера Німеччини їм передають, що той працює над другою книжкою, в якій висвітлює добробок націонал-соціалістичного руху за перших п'ять літ. Досі невідомо, якою буде назва нової книжки.

— А ось у Злучених Державах Америки маніфестанти спалили німецький державний прапор зі свастикою, що був виставлений на домі німецького консульату.

— А хто?

— Хто не пише, але здогадатися не важко.

— Їх можна зрозуміти, бо ось «Гласул Буковиней» повідомляє, що в Австрії — самогубство жидів, у Відні, зокрема, відібрало собі життя багато жидів-інтелектуалів.

Гельмут засопів і взяв іншу газету:

— О, послухай, що пише «Черновітцер Альгемайне Цайтунг», у тій же Америці відомого гангстера Аль Капоне, що відбуває кару у в'язниці Алькатраз, у затоці Сан-Франциско, перевели до в'язничного шпиталю. Влада не хоче подати причин цього переміщення, каже лише, що Аль Капоне під обсервацією. З інших джерел повідомляють, що у Аль Капоне прогресивний параліч.

— Дивно, — усміхнувся Кароль.

— Що? — витріщив свої сірі очі з-за краю газети Гельмут.

— Я теж про італійців читаю. В Італії закладено ескадрилью п'яťох тримоторних літаків, що мають облетіти земну кулю.

— Дуче-е-е, — потягнув Гельмут. — До речі, тут у «Часі» уривки з його промови про аншлюс: «Те, що сталося в Австрії, є національною революцією, а ми, італійці, маємо якнайбільше підстав розуміти її історичні вимоги та методи...» І так далі.

— Всі тепер про це, — сказав Кароль, — ось і японський президент міністрів принц Каное надіслав Гітлеру привітання з нагоди прилучення Австрії.

— Не всі, — заперечив Гельмут, — від пана Сталіна нема вітання.

— Ніколи йому, мабуть. — Кароль знічев'я скуйовдив своє ретельно зачесане набріолінене волосся. — Треба ще багатьох поплічників розстріляти. «Сучава» пише, що вже розстріляний колишній советський посол у Польщі Антонов-Овсієнко, а разом з ним і колишній секретар Троцького Вульф, схоплений агентами НКВД у Барселоні.

— А ти, Каролію, знаєш російської мови? — несподівано запитав Гельмут.

— Читаю, розумію, — здивувався Кароль, — але розмовляти не втну.

— Отож тобі, та й мені теж, не загрожує військовий суд, — полегшено зітхнув Гельмут, — як двом публічним урядникам у Кишиневі за вживання російської мови на службі.

— І що, їх розстріляли? — блиснув карими очима Кароль.

— Ні, оштрафували на п'ять тисяч леїв кожного.

— Ого, — здивувався Кароль, — це ж місяць можна було в «Чорному орлі» з курвою жити. А так... Неправильно вклали капітал.

— Що ти хочеш від Кишинева, — скривився Гельмут, — велике бессарабське село.

Вони ще трохи пошурхотіли газетами, а потім Гельмут почав пильніше вивчати тілобудову кельнерок, а Кароль просто дивився у вікно. Нічого цікавого.

Згодом його увагу привернула фіра з сіном, запряжена двома кіньми, що обережно спускалася на п'яца Унірій по страда Бринковяну. Коней притримував газда — середніх літ буковинський вуйко у киптарику, кучмі і постолах. Міцний середняк, відзначив Кароль, бо, ади, коні ситі, черес на газді виблискує міддю і батіг з червоною китицею з волічки, — бідний мав би одну худу шкапу, батіг із сирцю, а підперезаний був би окравкою, та й звідки у бідного сіно на продаж навесні. Та — не багач, бо без наймита. Але куди цей вуйко везе своє сіно?! Невже до монумента?! Посеред площі стояв монументул Унірій, який румунська влада спорудила на відзнаку «звільнення Буковини і утвердження краю у лоні Великої Румунії на віки вічні». Зроблено це було на місці Пієти — фігури Матері Божої з мертвим Ісусом на руках, і являло собою композицію, центральним елементом якої був молдовський буйвол, що топче ратицями двоголового австрійського орла. Старі ще австрійські чернівчани дуже кривилися від того несмаку, бо хто це бачив, аби корова наступила на таку велику птаху, а патріотично

налаштовані громадяни, що ще вважали себе підданими Дунайської монархії, відверто обурювалися з того, як нова влада зневажає головний символ Імперії. Тому німецькі та українські студенти час від часу, особливо після пивних комерсів своїх буршеншафтів, збиткувалися над цим неадекватним бугаєм.

Невже і тепер?! Серед білої днини?! Так і є! Вуйко неквапом зупинив фіру біля монумента, взяв вила і швидко скинув сіно навпроти бугаєвої морди. Потім об'їхав фірою монумент, витягнув латаний мішок і насипав під цоколь купу кінських кіз'яків, навпроти місця, діаметрально протилежного бугаєвій морді. Закінчивши, сів на фіру, хвацько лягнув батогом і поторохтів догори тією ж вулицею, якою й приїхав. За рогом примарії зупинився, там до нього підійшло кілька студентів університету, Кароль безпомилково впізнав у них корпорантів німецького буршеншафту «Армінія» та українського «Запороже», хоча вони були без своїх «кольорів», тобто без корпоративних шапочок, картузів і стрічок. Бурші відрахували вуйкови плату за сіно, і він, задоволено вйокнувши, поїхав, а студіозуси зловтішно гигакаючи, вийшли з-за рогу і витріщилися на «символ румунської величі», який так об'ївся сіном, що аж си обісрав... Справді, цей бугай якийсь проблемний на предмет дефекації, недаремно німці його називають не Унірій, а Уріній, від слова *der Urin* — сеча... Кароль, спостерігаючи за корпорантами, дещо згадав зі своєї студентської юности, торкнувся рожевого гарненького рівненького шрамика на лівій щоці і похмуро глипнув на напарника. Той уже теж дивився у вікно і, гідно оцінивши ситуацію, душився зі сміху.

— Цілу фіру сіна, га, Каролю, — витирав уявні сльози Гельмут, — цілу фіру дали їсти ворожі елементи символу великорумунської слави!..

— Цілий мішок, цілий мішок екскрементів, Гельмуте, він віддав назад, — реготав Кароль.

А на площі тим часом з'явився жандар. Маленький, чорний і страшенно лютий. Студіозуси, вгледівши представника влади, заклопотано пішли собі по Принчипеле Кароль у напрямку університету, жандар провів їх підозрілим поглядом, а потім почав репетувати. Кричав, аж поки не прибіг головний двірник центральної частини Чернівців — Ясьо. Він, як завжди, був у капелюсі з опущеними крисами, старому латаному робочому плащі та у білій сорочці з модною тоненькою краваткою — пана Яся недаремно називали фанатом чистоти. Поспішаючи на жандарів вереск, Ясьо прихопив з собою лише бляшану шуфельку для сміття, а мітлу — забув. Тепер він руками згортав сіно на шуфельку, збираючись віднести його на смітник, але жандар сердито схопив його за комір і, бризкаючи слиною, вказував на кінські екскременти. Ясьо знизав плечима і зібрався йти, очевидно, за мітлою, але жандар обернув його у бік монумента і штовхнув межі плечі. Ясьо оглянувся туди-сюди, вбрав робочі рукавиці і підійшов до поблизької клумби, де поміж трояндами ріс вчасно не зрізаний трандафір — здичавіла троянда. Двірник нарвав жмут трандафіру, зімпровізував мітлу і взявся прибирати за буйволом.

— Бачиш, Гельмуте, — вдавано глибокодумно сказав Кароль, — що робить цей двірник пан Ясьо?

— Що, що? — Гельмут витирав уже справжні сльози, — усуває Урінієву шкоду.

— А з чого він мітлу зробив?

— З трандафіру, здається.

— А через кілька десятків років складеться легенда, що, мовляв, Чернівці — це таке дивовижне місто, таке екзо-

тично-романтичне, таке артистично-вишукане, що там навіть двірники підмітають хідники трояндами...

Гельмут здивовано поглянув на Кароля і буркнув:

— Я цю дурницю уже десь чув.

— Ахтунг, — прошепотів Кароль до свого напарника і очима вказав на одну кельнерку, чорнооку кучеряву румуночку з яскраво нафарбованими губами. До неї шойно підійшов швейцар, щось шепнув на вухо, після чого вона спалахнула, як півонія, сказала кілька слів метрдотелеви, скинула мережаний фартушок і вибігла із зали.

— Воно, — погодився Гельмут, — пішли.

Детективи неквапом підвелися, Гельмут кинув на стіл банкноту на сто леїв, і вони підійшли до вішалки, де висіли їхні розкішні сірі капелюхи «борсаліно». Кароль одягнув капелюх і, зсунувши його трохи на лівий бік, попрямував до виходу. Гельмут зсунув капелюх направо і пішов не до виходу, а до кельнера, що їх обслуговував, по решту. А вже потім наздогнав Кароля. Вони піднялися на другий поверх, де розміщувалися номери «люкс». Кароль підійшов до порт'є, розстібнув гудзик свого двобортного піджака з англійської вовняної тканини, відхилив вилогу і показав під лівою пахвою дерев'яну, оздоблену перламутром, рукоятку нікельованого кольта у наплічній кобурі. Порт'є дуже зацікавився і почав уважно вивчати блискучі шурупи на рукоятці Карольового револьвера.

— Поліція, — прошепотів Кароль, а педантичний Гельмут на підтвердження показав срібний знак інспектора кримінального бюро у комплекті з парабелумом.

— Де? — запитав у порт'є Кароль.

— Номер дев'ять, — прошепотів той.

— Ключ?

— Нема, він забрав.

— Сиди тут, мовчи і не постраждаєш, а ще краще сховайся у вільний номер.

— Не можу, пане, — несподівано сказав портъє.

— Що? — здивувалися детективи.

— Я мушу бути на своєму робочому місці, — бундючно задер підборіддя портъє, — незважаючи ні на що, тим більше — ми очікуємо на гостей.

— Сиди, але тихо.

Детективи підійшли до дев'ятого номера, повитягали зброю, Кароль став біля дверей спиною до стіни, а Гельмут з розбігу гепнув ногою у черевик у сталевими підківками у двері. Замок зламався, і Кароль вбіг у номер.

— Руки догори, Кантеміре!

Кантемір, міцний чорновусий красень з тоненькими «кавалерськими» бурцями, видів на широкому ліжку у нижній білизні і розчаровано дивився на свій бравнінг, що лежав на нічному столику.

— То що з руками? — нагадав йому Гельмут.

— Зараз, — буркнув Кантемір і поволі витягнув одну руку з бюстгальтера чорнявої кельнерки, а другу з її ж шовкових трусиків і підняв догори.

— Одягайся і бігом звідси, — сказав Кароль кельнерці. — А ти, Кантеміре, будеш одягатися чи підеш з нами так?

— Панове клямпури жартують, — скривився Кантемір і почав одягатися.

— Чекай, я тобі дам клямпура у квестурі, — пообіцяв Гельмут, ховаючи Кантемірів пістолет у кишеню.

— Це ви можете, — зітхнув Кантемір, зав'язуючи ясно-зелену краватку з «павичевим оком».

— Давай кайданки, — шепнув Кароль до Гельмута.

— Я не маю, — тривожно відповів Гельмут, — думав, що у тебе є.

— А я... — Кароль нервово глипнув на Кантеміра, що обережно, аби не зіпсувати набріюліненої зачіски, одягав синій велюровий капелюх. — Та що вже там, поведемо цього лайдака так. Слухай, Кантеміре, — Кароль помахав перед бандитовим носом своїм блискучим револьвером, — ми шануємо твій гонор, тому поведемо у квестуру без сталевих браслетів, але якщо захочеш втікати, то пам'ятай, що дістанеш кулю в потилицю.

— А то й дві, — докинув Гельмут. — Пішли!

Детективи стали обабіч Кантеміра, взяли його за руки вище ліктя і, легковажно позасувавши зброю у кобури, повели коридором до виходу.

У хмарці запаху дорогих французьких парфумів коридором назустріч їм пливло щось однозначно нечернівецьке. Бо все варте уваги в Чернівцях блискучі кавалери Кароль і Гельмут знали достеменно. А це — щось паризьке: сірий з відливом розстібнутий макінтош, під яким шовкова зеленувата, ще не баченого на берегах Пруту крою сукня, замшеві брунатні черевики на невисоких обцасах, що складали ансамбль з такими ж рукавичками і сумочкою, на перший погляд простий, темно-зелений, але насправді дуже дорогий і надзвичайно модний капелюшок, і безсоромно витріщені величезні сірі очі. А ще незвична для цих країв неяскрава, а якась рожево-бліда помада на губах. Портъє ніс за нею дві елегантні валізи із сірої шкіри. Кароль і Гельмут не дарма були фаховими детективами, тож ретельно розглянули це диво, відзначивши навіть, що вона досить висока на зріст і якби взула щось на вищих обцасах, то була би рівна з ними, а вони досить росли хлопи...

Кантемір оцінив ситуацію, він кулаком лівої руки зацідив Гельмута у пах, а ліктем правої гримнув Кароля у підборіддя. Потім вирвався з поліційних рук, рвонувся вперед,

схопив за передпліччя прибулу гостю готелю, розвернувся і жбурнув її прямо на детективів, що кинулися за ним. Усі троє, Кароль, Гельмут і прибула, покотилися на підлогу, Кантемір мимохідь дав у писок портъє і втік.

Інспектори кримінального бюро чернівецької поліції Кароль Штефанчук і Гельмут Гартль за всіма писаними і неписаними правилами мали б схопитися і переслідувати злочинця, натомість вони взялися підводити ароматизовану незнайомку, у якої під час падіння задерлася сукня, і пильні детективи отримали змогу швидко вивчити досконалої краси ноги прибулої у шовкових тілесного кольору панчохах.

— Шановна мадам, — почав Гельмут каліченою французькою, коли вони поставили незнайомку на ноги, — від імені...

— Яка мадам, — перебила Гельмута гостя готелю німецькою з якимось приємним незрозумілим акцентом, — якщо вже на те пішло, то — панна, — останнє слово вона сказала українською.

— Ми страшенно перепрошуємо, — Гельмут перейшов на загальнозрозумілу, чернівецьку мову, — ми працівники кримінальної поліції, інспектор Гартль...

— Інспектор Штефанчук, — коротко вклонився Кароль.

— Ловили небезпечного злочинця... — пробелькотів Гельмут.

— І така прикрість, панно, — додав Кароль.

— Наскільки я розумію, — дівчина на якусь мить продемонструвала детективам свої білі зубки, — я мимоволі стала причиною цієї прикрости...

— Що ви, що ви, панно, — дуєтом перебили дівчину детективи, — це наша, винятково наша вина, яку ми найближчим часом виправимо.

— Що ж, бажаю успіху, — дівчина зібралася йти до свого номера.

— Мила панно, — галантно торкнувся її ліктя Кароль, — позаяк ми певним чином якось разом так зазнали незручностей від не в міру нахабного злочинця, чи не може це стати приводом для, ненав'язливо кажучи, більш предметного знайомства... Ху! — Кароль аж спітнів від такої кучерявої промови.

— Марія Видатга.

— Французка? — здивувався Гельмут.

— Ні, санскритка, — серйозно відповіла дівчина.

— Дуже приємно, панно Видатга, — знівечено промовили один за одним детективи, вони до таких жартів не звикли.

— Це не жарт, — сказала панна, — я справді за паспортом так називаюсь...

— А за яким паспортом, — хитро спитав Кароль, — іранським чи ірландським?

— Нансенівським, — невдоволено кинула дівчина і, сипонувши трохи сіро-перламутрових іскор з очей, пішла до свого номера. Портъє ще раз промокнувши хусточкою розбиту губу, поніс за нею валізи. Десятий номер, подумки кожен про себе відзначили детективи, плентаючись до свого бюро. Дорогою говорили про службові справи, як мають звітувати шефови про такий ганебний провал з Думітру Кантеміром і як, зрештою, мають цього зарізяку ловити, бо інакше й бути не може, аби вони не виправили цю халепу... А думали про зовсім інше. Неподалік від квестури Гельмут без усякого переходу сказав:

— Вона просто збиткується з нас.

— Справді, яка Видатга, нансенівський паспорт, хоча вона й видатна, як на мене, але де таке прізвище є у людей?!

— Та й з цим паспортом, ніби з тих, що їх Фрітьоф Нансен виклопотав для білої еміграції з Росії, щось не те, не схожа вона на ту публіку.

— Так, — погодився Кароль, — вона не виглядає на велику княжну, що працює офіціанткою у дешевому паризькому бістро.

— А хто тоді ця прибула панна? — не вгавав Гельмут. — Я мушу дізнатися.

— А чому це ти мусиш? — ревниво спитав Кароль, стишуючи ходу.

— А хто? Ти? — зловісно перепитав Гельмут.

— А хоча б і я, а що? — Кароль зупинився.

— А те, що я перший! — Гельмут узяв Кароля за вилогу піджака.

— Забери ратицю, — прошипів Кароль, — бо я потім не відперу піджак.

— Від крові будеш прати своє лахміття. — Гельмут розмахнувся. Кароль зігнутою в лікті лівою рукою блокував удар і, в свою чергу, правою спробував поцілити Гельмутові в ніс, але той ухилився.

Біля них почали збиратися роззяви. Детективи це помітили, одночасно опустили руки, позастібали свої франтуваті двобортні піджаки, поправили однакові краватки у навскісну смужку, лише у Кароля синьо-жовтої барви, а у Гельмута — червоно-чорно-білої, насунули на очі капелюхи і попрямували до квестури поліції.

Це було не перше зіткнення двох гарних чернівецьких парубків — українця Кароля Штефанчука і німця Гельмута Гартля, навпаки, це було звичною і буденною справою. Перший раз їхні шляхи перетнулися тоді, коли обидва, кожен у своєму буршеншафті — Кароль у академічному товаристві «Чорноморе», а Гельмут у «Алеманії» — перейшли

зі стану «фуксів» у «комілітони» і шукали приводу для дуелі. Приводу як такого не було, тому зустрівшись на вулиці Новий Світ Гельмут і Кароль у новеньких «кольорах» — стрічках і картузах своїх корпорацій — просто зловісно поглянули один на одного.

— Добрий вечір, пане, — сказав хтось один з них, історія замовчує, хто саме був перший, бо це наразі цілком несуттєво.

— Але ж біла днина, пане, чи, може, вам у очах темно?

— До ваших послуг, пане!

— До ваших послуг!

Наступного дня вдосвіта в університетському скверику «чорноморець» Штефанчук і «алеман» Гартль уже билися на шпагах в ім'я честі і гонору своїх академічних товариств. Сили виявилися приблизно рівними, і через півгодини мети поєдинку було досягнуто — кожен з дуелянтів поранив свого візаві у ліву щоку, що і треба було довести. Після цього прикрашені чудовими романтичними рівенькими шрамами корпоранти Штефанчук і Гартль почали у студентському середовищі вважатися шляхетними лицарями і водночас хвацькими рубаками, з якими остерігалися сваритися члени інших буршеншафтів. Згодом вони ще кілька разів билися, але вже без крові, просто задля спортивного інтересу і тягlosti традицій. Хоча назагал українські академічні «козаки» з німцями не билися, а здебільшого з румунами і поляками. Ці обоє вважалися ворогами, але разом з тим кожен відчував повагу і симпатію до свого давнього суперника. Після закінчення факультету права обидва зустрілися на службі у кримінальній поліції, і там їхня дружба-ворожнеча продовжилася. На шпагах Кароль та Гельмут уже не билися, але в писок один одному час від часу давали. Крім того, їх суперництво продовжувалося

на футбольному полі — Кароль грав у «Довбуші», а Гельмут — у «Яні». Одного разу вони навіть стрілялися, але то було під час великої п'ятики на пікніку біля Цецинської гори, тому вистреливши по одному набою, як того вимагали правила поєдинку, у білий світ, дуелянти, обнявшись, пішли допивати алкогольні припаси. Шеф кримінального бюро Віктор Попеску, дізнавшись про давню ворожнечу своїх інспекторів Штефанчука і Гартля, спробував було розвести їх по різних службових справах, але запротестували обидва і попросилися працювати разом. Справді, напарниками вони були надійними і до халепи з Кантеміром вважалися найздібнішими, найдотепнішими і найфортуннішими серед офіцерів кримінальної поліції.

А тепер така ганьба! З їхніх рук у буквальному сенсі вислизнув дуже небезпечний злочинець, бандит, що стріляв у агентів поліції, і — що найпаскудніше — однофамілець шанованого гонораціора пана примаря Чернівців, полковника Йона Кантеміра!

Вони виструнчившись стояли у кабінеті свого шефа пана Попеску, а той цвікав їм ув очі, мовляв, як це так, панове офіцери, як це так, адже у своїх руках ви тримали цього злочинця?! Шеф був невисоким сухуватим і дуже нервовим, він аж підстрибував, намагаючись якнайжахливішими фарбами змалювати наслідки, до яких призвела злочинна недбалість його підлеглих, це ж — підсудна справа, панове, пан Гроссаріу, секретар квестури поліції, вимагає, аби вас дали під суд, але ж я вас відстояв, хлопці, самі розумієте, але ви, кручя мете, мусите мені впіймати цього Кантеміра, бо я сам вас цими руками... буком...

Пан Попеску ще довго підстрибував біля височенних детективів, і якби хтось це спостерігав збоку, не міг би не визнати, що виглядає шеф кримінального бюро комічно.

Для детективів Гартля і Штефанчука настала куца година: невідомо звідки, про те, як ганебно — задивившись на якусь мадемуазель — вони випустили зі своїх рук небезпечного злочинця Думітру Кантеміра, стало відомо усій квестурі, і з них почали тихцем насміхатися. Ще донедавна найфортунніші, найкмітливіші і найризиковіші об'єкти тихих заздросців старших за віком колеґ, тепер стали мішеннями у вправлянні злою іронією. Позаочі, звичайно, бо хто хотів бути битим від цих фізично найсильніших у бюрі, а тепер ще й розлючених бугаїв.

Кароль і Гельмут все помічали і терпіли кілька днів, а коли якось почули за спиною у гурті колеґ американське слівце «лузерз», то усвідомили градус свого падіння. Можна було відшукати цього хороброго американофіла і вибити йому усі передні зуби, аби вимовляв це слово з мелодійним присвистом — лусерс-с-с, — але що дали? Тому вони рішуче зайшли до свого шефа пана Попеску і попросили, аби той дав їм завдання спіймати за три дні Кантеміра.

— Ви і так його вистежуєте ніби, панове, чи що?

— Так, пане шефе, але ми воліли, аби-с ви створили нам екстраординарні умови, — відповів Кароль.

— Що, вам потрібен додатковий стимул? — Попеску аж став навшпиньки від обурення.

— Ні, пане шефе, — нахабно випалив Гельмут, — нам потрібні гроші і додаткові повноваження.

Віктор Попеску тепер уже присів від несподіванки.

— І що? — притлумивши бажання заверещати, тихо спитав.

— Ми впіймаємо Кантеміра, — хвацько відрапортували дуєтом інспектори.

— Ви і так мусите його схопити, — сам не знаючи чому, вимовив німецькою шеф бюра і, одразу ж спохватившись, додав уже румунською, — це ваша робота.

— Ми просимо дати нам шанс, — трагічно-романтичним голосом промовив Гельмут.

Шеф бюро Віктор Попеску не був засушеним чиновником, він за молодих літ сам полюбляв поліцейську романтику, обожнював американські вестерни і порядки знав.

— Гаразд, візьміть у касі сто, ні, хай буде триста леїв, і за три дні приведіть мені Кантеміра, інакше хай вас судять ваша честь і ваші револьвери. — Пан Попеску аж розхвилювався від урочистости моменту. Він мужньо потиснув своїм інспекторам руки і по-батьківськи поплескав кожного вище ліктя — до плеча дотягуватися — це означало ставати навшпиньки, а ситуація виключала будь-який комізм. Але детективи не йшли.

— В чому справа, хлопці? — стурбувався шеф.

— Хіба можна на триста леїв ловити такого хитрого душмана? — здивовано спитав Кароль.

— А на скільки? — зацікавився шеф.

— На три тисячі, — поважно відповів Гельмут.

— Добре, візьміть тисячу, — засміявся шеф і жестом шерифа північноамериканського Дикого Заходу звелів підлеглим забиратися геть.

Накрапав дощик, тому інспектори Штефанчук і Гартль одягнули макінтоші: Кароль — темно-сірий, а Гельмут — ясно-сірий, це при тому, що сірі капелюхи «борсаліно» в обох були протилежних відтінків. Для початку вони вирішили випити кави.

— Візьмемо візника, — сказав Кароль, стратегічно оглядаючи мокрий хідник і свої модні черевики з коричневої шкіри у дірчастий візерунок. Гельмут теж дбайливо оглянув свої такі ж черевики, але зі шкіри жовтої, і погодився.

— Гей, — крикнули вони на візника. — До двірця!

На чернівецькому вокзалі був ресторан Марії Попеску, який, окрім доброї кави, відзначався ще й славою своєїрідної біржі темних приборок. Тут завжди можна було знайти потрібну людину, потрібну, звісна річ, кримінальним злочинно-поліційним колам.

Кароль і Гельмут зайшли до ресторану, недбало кинули свої капелюхи й макінтоші гардеробнику, довго стояли перед дзеркалами, поправляючи шовкові краватки та доводячи до досконалости набріюлені зачіски, і нарешті ввійшли у залу. До них підкотився сам метрдотель, товстий маляр з гусарськими вусами.

— Що панство бажає?

— Кави.

— А до кави?

— Рому, — кинув Кароль.

— І бішкoptів, — додав Гельмут, — мигдалевих.

— Є дуже добра дульчяца з троянди, — повідомив метрдотель.

— Ні, дякую, лише не дульчяца, — засміявся Кароль, — я ще в дитинстві наївся цих ласощів на решту життя.

— Я теж, — засміявся й собі Гельмут, — але до нас був приходив один жебрак на ім'я Сигізмунд, так от він міг з'їсти дульчяци без обмежень. Скільки давали, стільки і їв. При тому води споживав зовсім небагато.

— Цей Сигізмунд такий бундючний і гоноровий, з цісарськими бурцями? — спитав Кароль.

— Такий, — підтвердив Гельмут, — він ще носив цвікери на шовковому шнурку, щоправда, одне скельце тріснуло, а другого не було зовсім.

— Знаю. — Виходило, що обидва знали жебрака, що носив бакенбарди, як у цісаря Франца-Йосифа, і малофунк-

ціональне пенсне. — Він до нас теж приходив, — продовжував Кароль, — страшенно був зарозумілим.

— Так, казав, що він від давньої сарматської шляхти, — підтвердив Гельмут.

— Ходив він до нас довго, — почав розповідати Кароль, — і якось напередодні Різдва батько, зауваживши, що у пана Сигізмунда штани вже геть продірявилися, подарував йому нові, щоправда, не з англійської матерії, а зі звичайного сукна. Пан Сигізмунд ретельно обдивився подарунок і з гідністю повернув назад: — Цейгови сподні! Не, я того не ношу, проше пана.

— Суконні штани! — Гельмут засміявся. — Він такого не носить!

— Мало того, — продовжував Кароль, — опісля він до нас більше не приходив, бо нібито зазіхнули на його шляхетський гонор*.

— Так, чернівецькі жебраки, — констатував Гельмут, — щось унікального. Якось іду із панною...

— З якою? — стривожився Кароль.

— Не з тією, що ти подумав. — Гельмут холодно подивився на напарника. — Це було ще восени. Отож на розі Панської і Нового Світу чіпляється до мене жебрак, мовляв, пригостить цигаркою, пане добродію. Жартую, що не палю, і йому не раджу, а він, лайдак, знаєш, що каже?!

— Що?

— Можна, зрештою, і купити. Трафік навпроти!

— Це ще нічого, — засміявся Кароль, — ось доктор Владзьо Залозецький... Чекай! — Кароль замовк і очима показав

* Про цього вередливого жебрака згадує і Георг Дроздовський у своїх спогадах старого австрійця «Тоді в Чернівцях і довкола».

Гельмутові на вхід. Там крикливо одягнутий чоловік щось запитував метрдотеля.

— Леон Габор! — прошепотів Гельмут, назвавши одного з поплічників Думітру Кантеміра.

— Будемо брати, — теж пошепки промовив Кароль пригубивши чарку рому.

— Лиш би він, курва, за стіл сів. — Гельмут спокійно куштував бісквіт.

Леон Габор сів біля вікна, нервово роздивився і щось гукнув до кельнера. Той заметушився і за якусь мить приніс Габору оселедець з цибулею, трохи бринзи і карафку з вином.

— Голодний, — сказав Кароль.

— Треба брати, поки не наївся, — запропонував Гельмут. Кароль кивнув, непомітно витягнув свого кольта з наплічної кобури і засунув за шкіряний пасок штанів.

Леон Габор, який не їв кілька днів, жадібно накинувся на їжу — нанизав на виделку відразу два шматки оселедця, взяв келих з вином, сковтнув слину і... в потилицю йому вперлися дві холодні револьверні люфи.

— Поклади усе на стіл і давай сюди руки, — весело промовив інспектор Штефанчук.

— Панове офіцери, — плаксивим голосом рецидивіста затягнув Габор, — я все зрозумів, але не їв два дні, дайте хоча б оселедчик з'їсти.

— У квестурі наїсишся, — заспокоїв його Гельмут, — давай руки у кайданки і пішли.

— Знаю я вашу їжу, — Габор все ще сподівався проковтнути хоча б шматочок оселедця, але дві дужі руки тримали його за зап'ястки.

— Вставай!

Детективи взяли Габора попід руки і повели, але не до виходу, а чомусь у туалет.

— Ти ж хочеш по потребі після ситного обіду, правда, Габоре? — підсміювалися детективи.

— Що? Садисти! — Габор зблід. — Куди ви мене ведете?! Я нічого не хочу, ведіть мене у квестуру, я голодний.

Вони ввели Габора у туалет, звідки миттєво щезло кількка відвідувачів, Кароль із револьвером у руці став на дверях, а Гельмут підійшов до вікна і, рукояткою збивши шпінгалет, відчинив його.

Габор посірів.

— Ось так, Леоне, — співчутливо промовив Гельмут, — не пощастило тобі. Ми з інспектором Штефанчуком затримали тебе у залі, ти попросився по потребі, мабуть, нажерся забагато, ми що ж, ми не звірі, повели тебе у вбиральню, але ти, батяр такий, побачивши відчинене вікно, кинувся утікати, ось ми й тебе при спробі втечі... на смерть, на жаль... Нумо, стань ось тут біля вікна і обернися до нього спиною, аби ми потім твій труп не перекладали, як треба...

Габор гепнувся на коліна і захрипів:

— Чого ви хочете, панове, я ж не настільки небезпечний для вас, аби мене ось так стріляти.

— А хто зарізав жида Московіча? — лагідно спитав Кароль.

— Це не я, це... — Габор заткнувся.

— Хто, Леоне, хто? — допитувалися детективи.

— Скажу — заріжуть мене, — шморгнув Габор.

— Не скажеш, пристрелимо, — переконливо пообіцяв Гельмут.

— Та що ви від мене хочете? — прошелестів пересохлим ротом Габор.

— Нам потрібен Кантемір! — Детективи спохмурніли. — Скажеш нам, де його знайти, ми негайно повертаємося до ресторану, даємо тобі спокійно з'їсти увесь обід вкупі

з десертом, веземо у квестуру і здаємо на руки доброму слідчому Сильвестрію — знаєш такого?

Такого Габор, як і всі кримінальники Чернівців, знав, бо цей слідчий зубів не вибивав, ребер не ламав, а бив лише по нирках і печінці.

— А не скажеш, — детективи не жартували, — тобі амінь.

— Завтра ввечері він буде в «Лукуллусі», в окремому кабінеті нумер п'ять з курвою, — прохрипів Габор.

— А якщо ти збрехав? — спитав Кароль.

— Що вам заважатиме привезти мене знову у цей клозет?!

Що, що, міркували собі детективи, нічого, організуємо слідчий експеримент і... легше від цього їм не стане, якщо ще раз промахнуться з Кантеміром...

— Добре, пішли їсти.

Кантеміра брати інспектори Штефанчук і Гартль вирішили вдвох, без підмоги. Бо ж честь і ваші револьвери, як казав їх дорогий шеф.

Вони засіли в «Лукуллусі» ще з восьмої години вечора і, аби не викликати підозри, імітували дружню пиятику. Для початку взяли кав'яру і французького аліготе. Потім їли курячу зупу під міцну, як спирт, домашню сливовицю. Для рівноваги замовили по порції устриць під бордо. Потім треба було випити коньяку і з'їсти печеню з дикої кози. Далі для того, аби заповнити час, з'їли трохи сиру рокфору під бутлик к'янти. Після вина з'явився апетит, і детективи замовили вепрову печеню з капустою під кальвадос. Коли вже їсти не могли, то попросили зеленої з оливками салатки, а з напоїв — по келиху токаю. Потім знову з'явився апетит, і детективи запотребували осетрини у мигдалях з ромом, а для перебивки білих грибів у сметані і шампанського. Коли усе було з'їдено і випито, постала дилема:

взяти вудженого вугра з цитриною під пиво чи перейти уже до солодкого — чоколядового тортика під помаранчевий лікер. Коли почали думати, з'ясувалося, що треба ловити Кантеміра, який — вони впізнали його по барвистій краватці — пройшов з курвою у кабінет номер п'ять ще між токаєм і ямайським ромом.

— Треба брати, — вирішили детективи і для того, аби протверезіти, випили по чверть склянки шотландського віскі з льодом і заїли буковинськими морітурями.

— Руки вгору, Кантеміре! — дуетом закричали детективи, увірвавшись зі зброєю в руках у кабінет номер п'ять. Той якраз, стягнувши бюстгальтер своєї дівки з грудей на талію, уткнувся носом у білу звабливу улоговину. Він здивовано підняв голову, щось вигукнув і потягнувся рукою до внутрішньої кишені свого піджака, що висів поруч на вішалці.

— Хоче стріляти! — вигукнув Гельмут і лівою рукою, одягнутою у бронзовий кастет, зацідив Кантемірови у перенісся. Кароль блискавично перекинув револьвер з правої руки у ліву, вихопив з кишені такий же гарний кастет і луснув злочинця вздовж носа. Обличчя у того перетворилося на криваве місиво. Він щось лементував не зовсім зрозумілою детективам мовою, але Гельмут заткнув його, grimнувши кастетом у зуби.

— Машину! — вигукнув Гельмут, кинувши Кантеміра на підлогу, заломивши руки і замикаючи ручні кайданки. Кароль побіг до телефону. Курва зомліла лежала на каналі. Гельмут грубо розштовхав її і вигнав геть. Через півгодини приїхала поліція на чорному паккарді.

— Це Кантемір, — сказав Кароль сержантови, що прибув на виклик, — заберіть його в квестуру і добре пильуйте, бо він схильний до втечі, завтра ми прийдемо і допитаємо.

Запам'ятайте, сержанте, він дуже небезпечний, якщо буде смикатися, бийте! Але не до смерти.

— Слухаюся, — сержант махнув долонею біля дашка кашкета.

— Чекай, — Гельмут зняв з вішака Кантемірів піджак, — ось візьми його анцуг. Десь тут має бути зброя. — Він обмацав піджак, але зброї не було, були якісь документи. — На, там розберемося. — Він кинув сержантові піджак. — Везіть його, а ми ще десерт маємо з'їсти.

Наступного дня інспектори Штефанчук і Гартль зайшли у квестуру, як римські легіонери під час тріумфу. Щоправда, похмільний синдром трохи попсував їм бронзові відливи медальних профілів, проте вони все ще були досить бундючними. Колеги дивилися на них з повагою. Зайшли до шефа. Віктор Попеску оглянув своїх підлеглих знизу вгору, затримав погляд на баклажанних носач і покірно сказав:

— Нас викликає сам секретар квестури пан Гроссаріу.

— А чого, ви не знаєте, шефе?

— Знаю, — буркнув пан Попеску, — пішли.

Вони мовчки йшли коридорами, а біля величезних різьблених дверей пана секретаря шеф кримінального бюро перехрестився.

Секретар квестури Чернівецької поліції Гроссаріу був у кабінеті не сам, збоку за його столом сидів гарно причесаний сивий пан у цивільному.

Віктор Попеску відрепортував, а детективи Штефанчук і Гартль по-військовому виструнчилися.

— Панове офіцери, — трагічним голосом почав секретар Гроссаріу, — вчора увечері ви затримали не того.

Кароль пожовтів, а Гельмут посинів, лише носи в обох світилися червоним, як зірочки на кашкетах большевікулів.

— Як? — прошепотіли обидва.

— Не знаю як, — сухо промовив секретар Гроссаріу, — але ви впіймали і покалічили до того ж не розбійника Кантеміра.

— А кого? — мляво спитав Кароль.

— Польського дипломата!

Обидва детективи зблідли, але носи зробилися ще червонішими.

— Дозвольте піти застрелитися, — пробурмотів Гельмут.

— І мені, — додав Кароль.

— Не дозволяю, — несподівано весело промовив секретар Гроссаріу і по-батьківськи посміхнувся. — На ваше щастя, хлопці, паспорт польського дипломата в нього фальшивий, ми телеграфували в Бухарест у амбасаду Речі Посполитої, дізнавалися, а насправді — це шпигун-большевікул, агент советської розвідки.

До Кароля і Гельмута поволі повертався звичний колір облич, не рахуючи носів, звичайно.

— Ми його передали нашим колегам із сигуранци, тобто політичної поліції, — секретар Гроссаріу чемно вклонився у бік сивого пана, — цей пан має бажання звернутися до вас від імени свого керівництва.

— Панове, — добре поставленим голосом почав представник сигуранци, — Велика Румунія... — До детективів, які звично зреагували на подібні виступи частковим відімкненням перцепційних апаратів, доносилося: — Наші вороги... большевікули... жидо-комуністи... світова антирумунська змова... Мала Антанта... наші друзі... великий вождь німецького народу Адольф Гітлер... великий вождь італійського народу Беніто Муссоліні... великий вождь еспанського народу Франсіско Франко... — знову — наші вороги... енкаведисти... шпигунські гнізда... червоним залізом... Советська Росія буде воєнну найбільшу в світі флоту... мобілізація советів у Росії... його королівська величність

Кароль Другий... — і нарешті ще раз — Адольф Гітлер... — а також — Йосиф Сталін...

Через півгодини представник сигуранци виніс інспекторам Штефанчуку і Гартлю офіційні подяки за «виявлену мужність у справі ліквідації ворожої агентури», потиснув від імени керівництва руки, і секретар квестури відпустив своїх кримінальників. Дорогою шеф бюро сказав інспекторам:

— Від мене, як від сигуранци, подяки не дочекаєтеся. Ваш приятель Думітру Кантемір уже в Букарешті, наші його вислідили, тож негайно виїжджайте. Гроші на Кантеміра ви вже взяли!

Напровесні 1898 року непримітний віденський провізор Фрідріх-Альберт Гіммельштос зібрався помирати. З ким не буває. Остаточо переконавшись, що це таки так, провізор розіслав сім коротких листів у різні країни Європи й Азії. Через тиждень у Відень приїхали різні люди: професор ботаніки з Лондона, шведський офіцер військово-морського флоту, князь-правитель однієї європейської мікродержави, молодий ювелір слов'яно-індуського походження з Російської імперії, астроном з Лісабона і пастух з Персії, який прибув у окремому спальному купе «Східного експреса».

Коли прибулі зібралися у кабінеті тихого провізора, він скромно, без бундючності, проголосив:

— Є у мене, брати мої, передчуття Великого Переходу. Присутні заздрісно закивали головами.

— Мені здається, — продовжував провізор, — що я більш гідно проніс по Сущому, долаючи спротив часу і простору, одну з реліквій нашого Двотисячолітнього Храму, принаймні усе, що мені було доручено, — зберіг. Тепер,

коли на мене вже чекає прощання з власним тілом, я, згідно з каноном Храму, мушу передати реліквію наступнику

Присутні схвально підтакнули.

Провізор підійшов до каміна, засунув руку в димохід, провів там якусь маніпуляцію, і на полиці відчинилися дверцята таємної схованки. Він витягнув звідти скриньку з африканського чорного дерева, оббиту зеленою бронзою.

— Ось, — поклавши скриньку на дубовий стіл, стомлено, але задоволено сказав провізор, — прошу перевірити.

Присутні обступили стіл і кілька хвилин порпалися у відкритій скриньці.

— Усе гаразд, брате, — промовив перський пастух, — ти з честю виконав свою місію.

Всі приязно подивилися на провізора.

— А тепер, братове, — урочисто проголосив шведський офіцер, — приступимо до ритуалу Великої передачі. Згідно з каноном Храму, новим хранителем реліквії має стати молодший за віком серед нас. Хто це? — швед театральньо обдивився присутніх. Всі, дружньо підсміюючись, звернули погляди на молодого ювеліра з Російської імперії. — Не вже брат Пантелеймон наймолодший серед нас? — награно здивувався офіцер.

— Так, — підтвердив князь, — брат Пантелеймон прожив у земному житті лише тридцять літ.

— Тоді ти, брате, — роблено співчутливим тоном промовив пастух, — стаєш хоронителем однієї з наших реліквій на час, який ти сам для себе визначиш, спостерігаючи за станом свого фізичного тіла і орієнтуючись у довколишніх обставинах.

— Я готовий, — схвильовано прошепотів Пантелеймон.

— Тоді почнемо, — прорік пастух. — Прощу тебе, брате Франкліне, — звернувся він до лондонського професора.

— Гаразд, — професор прокашлявся, поправив краватку і звернувся до Пантелеймона:

— Чи не з'являлися у тебе, брате Пантелеймоне, сумніви у відданості Храму?

— Не з'являлися, — слухняно відповів Пантелеймон.

— Чи знаєш ти, брате Пантелеймоне, що майже двотисячолітнє існування екстериторіяльного Великого Храму Матерії суголосне з Промислом Божим?

— Знаю.

— Чи готовий ти, брате Пантелеймоне, піти на будь-які вчинки навіть несумісні із приписами моралі та закону, що їх витворив для себе нині чинний у цьому матеріальному світі соціум?

— Готовий.

— Добре, — задоволено похитав русявою бородою перський пастух, — тепер брат Луїш нагадає тобі правила буття хоронителя реліквії.

— Той, кому виявлена висока честь берегти одну із реліквій Храму, — почав астроном з Лісабона, — окрім основної мети свого життя — зберегти для Храму доручену йому святиню, має другу, не менш важливу ціль: зберегти це саме життя якомога довше у матеріальному вимірі. До того ж, у свободі, безпеці і добробуті. По-сучасному, ти, брате Пантелеймоне, маєш жити ніяк не нижче рівня середньостатистичного буржуа, в добрі й теплі, простіше кажучи. Ти можеш, це навіть бажано, мати родину, дітей, онуків. Але ти зобов'язаний не рідше ніж раз на десять років міняти місце проживання, а якщо є загроза політичних, соціальних чи мілітарних потрясінь — то й частіше, попередивши, звичайно, Ієрархів Храму. Ти зобов'язаний з передчуттям Великого Переходу негайно повідомити Ієрархів не пізніше як за тиждень, іншими словами, ти не можеш

померти, не зібравши попередньо не менше, разом із тобою, сімох братів по Храму для здійснення ритуалу Великої передачі.

— Я розумію, — сумно промовив Пантелеймон.

— Тоді, — урочисто підніс руку пастух, — владою, даною мені Ієрархами Храму, оголошую тебе хоронителем Першої Реліквії Храму. Честь минуща, братове, а матерія вічна!

— Честь минуща, матерія вічна! — повторили хором присутні головне гасло свого Храму.

— А тепер, — нагадав старий провізор, — треба оформити те, що у нинішні часи називається розпискою.

— Так, так, — погодилися присутні.

Князь витягнув з чорної скриньки сувій дуже якісного пергаменту, просунутий у три срібні кільця, розгорнув його і розстелив на столі, притиснувши верхній край скринькою, а нижній притримував пальцями. Провізор приніс каламар і ручку зі сталевим пером.

— Це хемічне чорнило, — сказав він, — не блякне.

— Сідай, брате Пантелеймоне, — запросив пастух, — пиши. До речі, яку мову ти би хотів вжити?

— Санскрит, — вибачливо посміхнувся Пантелеймон.

Фрагмент спаленого окультного роману «29 срібних» чернівецького письменника Корнелія фон Апостолюка (Корнія Постолоюка), який вкоротив собі життя 1 травня 1913 року у стані гострого нападу параної, спричиненої цькуванням літературної критики.

Детективи Штефанчук і Гартль везли потягом у Чернівці з Букарешта впійманого тамтешньою поліцією злого розбійника Думітру Кантеміра. Вони мали окреме купе, яке замикали зсередини, до того ж прикували свого в'язня за одну руку до поручня. Виходило так, що тепер уже цей гицель не втече. Трохи проїхавши і переконавшись, що злочинець на замку, Кароль і Гельмут почали тяжко нудьгувати. Пити, зважаючи на підступність, матеріялізовану у прикутому до нікельованої рури їхньому клієнтові, не наважувалися, розмовляти теж не могли відверто — ворог не спить, залишилося одне — сидіти і мовчати. Сиділи і мовчали, аж поки хитрий Кантемір, завваживши їхні муки, не запропонував перекинутись у карти: суто для розваги, панове, суто символічно. Гарзд. Влазливому Кантеміру звільнили руку, але скували ноги вище кісточок. Кантемір не образився і почав фахово тасувати колоду. Грати у «фербеля» на інтерес не було жодного сенсу, тож почали з мінімальної ставки — один лей. Коли вже підїжджали до Сучави, хвацькі детективи залишилися лише у трусах і наплічних кобурах з пістолетами — решту одягу разом з усіма грішми в них виграв ворожина Кантемір. Тепер він, весело тасуючи карти, ласо поглядав на Каролів коштовний кольт і Гельмутів важкий парабелум. Гельмут завагався, але Кароль, зібравши рештки розм'якшеної азартом волі, рішуче гримнув по столику:

— Доста!

Гельмут теж опам'ятався.

— Так, Кантеміре, а тепер розповідай, як ти нас дурив. Кантемір гірко образився:

— Невже панове офіцери вважають мене за шулермахера?!

— А ти хто?

— Я чесний картяр, до того ж мені, як ви самі бачите, щастить.

— Щастить?! — Кароль підозріло подивився на Кантеміра, — а ти не проти, щасливчику, якщо ми тебе обшукаємо?

— Ви не шануєте мій гонор, — надувся Кантемір, — але якщо не вмієте грати і шукаєте якусь причину, то, прошу дуже, обшукуйте, але якщо нічого не знайдете, то я буду вимагати сатисфакції.

— Це як?

— Будемо грати далі, якщо не забажаєте на свою зброю, що зрозуміло, то я згоден у борг.

— Добре, а поки що подивимося, що у тебе за вилогами піджака і краваткою.

Детективи ретельно обшукали Кантеміра, але нічого, що свідчило б про його шулермахерство, не знайшли.

Задоволений Кантемір попросив своїх конвоїрів, аби замовили у стюарда мелянж — каву з вершками. За кілька хвилин, хижо поглипуючи на детективів, небезпечний злочинець посьорбував запашний напій з голубою порцеляновою філіжанки. Раптом потяг різко загальмував і трохи кави вихлюпнулося на Кантемірову манжету з білого целулоїду. «Кручя мете», — обурено випалив Кантемір і, витягнувши запонку зі «смарагдом» з пляшкового зеленого скла, взявся знімати манжету, але несподівано перервав це заняття і почав всовувати запонку назад.

— Ага! — майже одноголосно вигукнули детективи, — ану, покажи нам свої манжети, чесний, до того ж фортунний картярю!

Кантемір скривився, знітився і аж трохи пожовтів. Детективи розстібнули Кантемірові манжети і зі зворотного боку виявили приліплені американською жувальною гумкою два тузи і дві десятки.

— Що скажеш, ідеале усіх земних чеснот?

— Що вам сказати, панове, — Кантемір напрочуд легко пережив свій конфуз, — щось зимно стало, я би порадив вам одягнутися, а тут хтось гроші загубив, не ваші часом?

Приїхавши в Чернівці, детективи Штефанчук і Гартль першим чином ретельно одягнулися в купе перед дзеркалами — позав'язували дорогі шовкові краватки, позастібали на один гудзик двобортні сірі піджаки, позбивали набакир капелюхи «борсаліно», викликали носія для своїх валіз, а вже потім взялися до Кантеміра. Йому одягнули кайданки на руки, вийняли пасок зі штанів, аби Кантемір їх підтримував руками і нарешті розшнурували своєму підопічному черевика.

— Тепер пішли!

Вони вели в'язня, тримаючи за руки вище ліктя, до поліційного авта, що мало чекати на них на вулиці Хотінулуй, тобто Хотинській.

Назустріч їм пероном йшло горе. Тобто за інших обставин це зовсім не горе, а велика радість, а тепер... враховуючи недавній досвід... Отже, навпроти йшла гарно вбрана Марія Видатга, а за нею носій ніс дорожні валізи. Обидва парубки-детективи блискавично збагнули дві речі: ця Марія, яка, що вже приховувати, обом їм не байдужа, кудись виїжджає і ця сама Марія минулого разу мимоволі стала причиною втечі Кантеміра. Тепер ситуація за просто могла повторитися. Що робити? Що-що, треба і Кантеміра не випустити зі своїх поліційних кігтів і з'ясувати, куди, а головне, чи надовго, чи, не дай Боже, назавжди, відбуває

дошкульна їхнім запрацьованим у пришвидшеному ритмі серцям панна. Холодні детективні голови пропонували просту надійну ефективну схему: один пантрує Кантеміра, другий галантно підкочується до мандрівної Марії і знічев'я з'ясовує — куди, чому, на скільки?! Або, навпаки, другий вартує небезпечного злочинця, а перший здійснює пізнавальну експедицію. Але хто з них перший, а хто другий — ось у чому питання.

Марія Видатга граційно пропливла повз детективів, ледь кивнула крисою ще не баченого у Чернівцях капелюшка і почала наблизитися до букарештського потяга.

«Ось зараз сяде, поїде, і я більше ніколи її не побачу», — не змовляючись, подумали і Кароль, і Гельмут. Вони глипнули один на одного і миттєво збагнули, що робити. Підвели Кантеміра до чавунного ліхтарного стовпа, хотіли прикувати йому руки так, аби він того стовпа обійняв, але тоді б із лайдака впали штани, а це скандал і порушення публічного спокою, тому вони, дозволивши Кантемірови лівою рукою притримувати штани, праву, занесену догори, прикували до литої дуги, на якій висів круглий, як колобок, плафон ліхтаря, для певности Гельмут оглушив Кантеміра ударом рукоятки пістолета в потилицю. А самі швидко підійшли до Марії, яка вже поставила одну ногу на вагонну сходинку. Те, се, одне, друге, зрештою, парубки-детективи з'ясували, що Марія Видатга їде на кілька днів у Ате-ни, а потім повернеться зі своїм дідусем, аби замешкати у Чернівцях на довший час, на підлабузницьке запитання-ствердження Гельмута, що її дідусь, напевно, професор, Марія відповіла, що ні, він простий ювелір, який має намір перенести своє діло у Чернівці.

А тим часом Кантемір оклигав і взявся за старе. Він витягнув зі своєї краватки позолочену шпильку зі штучною

завбільшки як голубине яйце перлиною і почав завзято копірситися нею у замку кайданок. На те, що з нього зсунулися штани і публіка отримала змогу спостерігати не зовсім білосніжні підштаники, Кантемір не зважав — свобода дорожча. Ще трохи і він би втік, але цього разу фортуна була на боці правоохоронних органів — детективи, побачивши, як проводить час залишений ними без догляду небезпечний злочинець-рецидивіст, підбігли до нього, дали по писку, перекували руки, яким дали роботу — тримати штани, і повели до авта.

Здавши у квестурі Кантеміра під розписку, Кароль і Гельмут запланували легкий відпочинок у кнайпі, але їх викликав до себе шеф бюро Віктор Попеску.

— Є для вас робота, хлопці, — фальшиво тішився шеф, — цікава, захоплююча, романтична...

— Досить нам романтики, шефе, — скривився Кароль, — нам би пообідати.

— Знаю я ваші обіди з винами-коньяками і помаранчевим лікером на десерт, — кинув шеф, — ось усіх гайдуків переловимо, тоді й забенкетуємо, а зараз дивіться сюди! — Попеску на своєму столі за допомогою чорнильниці, попільниці і прес-пап'є почав пояснювати своїм підлеглим диспозицію.

— Банду Білінського і Теодоровича знаєте?

— Угу, — детективи понуро кивнули.

— Цієї ночі вони здійснили два пограбування: на вулиці Іона Крянге, зв'язавши сторожа, взяли сейф будівельної фірми Мюллера, а на Євреящі пограбували помешкання багатого жида Катценеленбогена, самого побили і забрали все цінне.

— А як ви знаєте, що це саме ці?

— А хто ще? — здивувався шеф. — Грабують тут і тут (чорнильниця і попільниця), за півгодини, поки прибуває

за викликом поліція, ні сліду, ні духу, отже, ховаються вони десь тут (прес-пап'є). А це не що інше, як давнє злодійське кубло — Садгора! Втямили?

— Ні, — вперто заперечив Гельмут, — щодо Садгори зрозуміло, але де певність, що це саме банда Білінського і Теодоровича, а не якісь гастролери, скажімо, з Сучави.

— Мой, не мороч голову, — відмахнувся Попеску, — хитрий жид їх впізнав, хоча й були у масках.

— Це інша річ, — поблажливо розвів руками Гельмут.

— Продовжуйте, шефе, — дозволив Кароль.

— Треба вистежити їхнє лігво у Садгорі, просто виявити хату, це і буде вашим завданням, а брати їх будуть уже жандарі.

— Чому жандарі? — здивувався Кароль.

— Банда дуже небезпечна, добре озброєна, мають автомати — «шмайсери» і «томпсони», може, навіть — кулемет, а це вже загроза державній безпеці.

— Та ми не проти, — усміхнувся Гельмут, — аби під бандитські кулі лізли жандарі.

— Но-но, — буркнув шеф, — це ж наші колеги. Отже, ви завдання зрозуміли?! На допомогу вам даю агента Фоку, що працює під прикриттям лахмітника.

— Та вже ж, — зітхнули детективи.

Обідали вони у кнайпі «Савой» скромно, без коньяку і лікеру, лише випили пляшку к'янті до подвійної порції паприкашу і — все. Потім за кавою почали складати план операції. Довго не думали, вирішили діяти просто, але нахабно і зухвало. Пішли до знайомого жида Срулека, що тримав на вулиці Турецькій ятку зужитого одягу, і пояснили, що їм треба.

Срулек дуже втішився з таких поважних клієнтів, і за півгодини Кароль і Гельмут познімали свої дорогі капелю-

хи, скроєні за паризькими взірцями костюми з англійської матерії та італійські доброї шкіри черевики з дірчастими візерунками, а натомість одягнули запропоновані Срулеком маленькі зелені капелюшки з павунами, тобто з павичевими пір'їнками, дешеві штапельні костюми: Кароль — ясно-коричневий, Гельмут — темно-зелений, грубої шкіри жовті широкі паски, шовкові сорочки: Кароль — блакитну, Гельмут — малинову, чорні хромові чоботи, халяви яких зібрали в «гармонію», і трохи напустили наверх штани. Револьвери свої детективи позасували за паски за спиною, у праві кишені піджаків поклали бронзові кастети, а за халяви чобіт позасували португальські ножі з викидними лезами. Потім узяли візника і поїхали в Садгору. Біля мосту через Прут звеліли візникови зупинитися і чекати, а самі вийшли на трамвайну зупинку і, вдаючи, що чекають на трамвай, запалили по цигарці «Салем № 6». Через якийсь час вони побачили ганчірника, що їхав своєю фірою з одним конем у бік Садгори.

— Він!

— Точно.

Детективи жестами зупинили фіру, підійшли і спитали ганчірника — вусатого неголеного дядька у простому повсякденному капелюсі, на якому стрічку замінювали масні плями від поту:

— Чи пан має на продаж глиняні півники-свистунці? — запитав Кароль.

— На продаж нема, півник йде за кільо лахміття, — відповів на пароль агент кримінальної поліції Фока.

— Честь, колего!

— Честь.

— Знаєш кнайпу «Два когути» у Садгорі?

— Аякже.

— За якусь годину будеш там сидіти і пити пиво, і що би ми не робили, не устрявай, потім ми покажемо, кому сісти на хвіст.

— Гаразд.

...Два лайдаки у зелених капелюшках і хромових чоботях ввалилися у корчму «Два когути», як п'яні вуйки до кумової стодоли. Замість «Добридень» вони вигукнули «Курва-мама!» і «Футуз-мете!» Корчмар Дьордій Клейман, який уже щось видів на своєму віку, тяжко зітхнув: батяри! А коли побачив, що вони не місцеві, зайшливі, прибульці, то зітхнув ще раз.

— Мой, ти, — звернувся один із капелюшників до Дьордія, — горівка в тебе моцна?

— Моцна, пане, як шпірт, — лагідно відповів корчмар.

— Дай півока, — звелів один із батярів, сідаючи за дубовий стіл без скатертини. — А що маєш заїсти?

— А що панство би хотіло? — корчмар демонстрував дива паціфізму.

— Кармонадлі з кодкодриля маєш?

— Перепрошую, недочув, — знітився Дьордій.

— Та ти, курва-дошка, глухий, як зозуля, — кинув батяр, — дай нам кармонадлів із кодкодриля, але борзо!

— Перепрошую, панство, але цієї страви нема, — вибачливо розвів руками корчмар.

— Видиш, — повчально сказав другий батяр, — а ти питаєш, що би ми хотіли. Принеси оселедця із зеленою цибулею і не витріщайся так!

Прибулі батяри не стільки пили, скільки робили колот: швендяли корчмою, перекидали лави, чіплялися до інших небагатьох відвідувачів, які, уздрівши таке, швидко додали-допивали замовлене і покидали гостинних «Двох когутів». Корчмар Дьордій впав у глибоку задуму. А батяри

не вгавали. Але коли вони побачили, що рудий хлопчина з бігаючими очима, що пив зельтерську воду з малиновим сиропом, добре їх обдивившись, вибіг з корчми, трохи заспокоїлися. Зате ще більше стривожився корчмар.

Батяри замовили гарячої курячої зупи з тістом і почали неквапно її хлебтати. Скрипнули вхідні двері, корчмар зблід, але це ввійшов лише ганчірник і сумирно попросив:

— Дайте гальбу пива.

Корчмар дав. Не встиг він ретельно витерти шинквас, як увійшло четверо міцних вусатих хлопців, теж у зелених капелюшках з павунами і хромових чоботях, зібраних у «гармонію». Корчмар крадькома перехрестився. Це були місцеві батяри.

Якщо замовлять пива, подумав корчмар, то будуть битися на кулаках, а якщо горілки — то будуть різатися. Місцеві батяри замовили і пива, і горілки.

Вони сіли за сусідній з прибулими стіл і випили по порції. Потім один із них запалив контрабандну цигарку «Казбек», підійшов до столика прибульців, випустив дим їм у обличчя і сказав:

— Дайте закурити, лайдаки!

— Що? — запитав один із прибулих.

— Що, глухий? — місцевий випустив тому ще одну цівку диму в очі. — Кажу, дай цигарку!

— На! — сказав прибулий, взяв миску зупи і вилив її на голову місцевому. Той заревів і витягнув з кишені кастет, але, діставши таким же кастетом у перенісся, закривавлений гепнувся долілиць на підлогу. Його товариші кинулися до прибульців. Почалася жорстока бійка. Прибульці, ставши спинами один до одного, успішно відбивалися. Місцеві повитягали з-за халяв ножі. Прибульці теж. Облитий зу-

пою місцевий пробував вставати, але удар шпіцаком чобота прибульця в зуби залишив його спочивати на підлозі. Отже, троє на двох, з ножами. Місцеві намагалися оточити прибульців, але один з них зачепив місцевого по животі ножем, хлюпнула кров. Місцеві на якусь мить завагалися, цього було досить, аби прибулі шворкнули ножем ще одного місцевого по руці, а іншому дали втекти у супроводі удару кастетом у потилицю.

Ганчірник, який, попиваючи пиво, спостерігав бійку, зустрівся поглядом із одним із прибулих, той ствердно опустив повіки, ганчірник поволі вийшов з корчми.

Прибульці повідбирали у побитих-порізаних місцевих ножі й кастети і оглянули рани — в одного з розрізаного черева вивалювалися кишки, а в іншого рука мертво теліпалася.

— Корчмарю, — звелів один із прибулих, — дай їм чисті платинки, хай зупинять кров. А де тут є телефон?

— У примарії, пане.

— Біжи, виклич до них возика рятуноквого.

— Панове, — виходячи з-за шинквасу, зашепотів корчмар, — це, звичайно, не моя справа, але я би радив вам якнайшвидше звідси забиратися, бо зараз сюди прийде ціла бранджа цих гайдуків, до того ж з гверами.

— Добре, — сказав прибулець, — пришли нам швидкого візника.

— Та візники, ади, під корчмою чекають, панове, їдьте борзо, заради Бога!

Прибулі неквапом пішли до виходу. Дорогою вони дали по шпіцови в живіт облитому зупою, що зробив ще одну спробу підвестися, і вийшли.

Через кілька годин детективи Кароль Штефанчук і Гельмут Гартль, уже переодягнуті з батярського у свої модні

костюми, шпацірували по п'яца Унірій, або, як вони звично називали цю площу, — Рінгпляц.

Під'їхав ганчірник на своїй фірі. Детективи підійшли. Не злізаючи із сідала, ганчірник швидко випалив:

— Від корчми дорогою на північ остання садиба перед кукурудзяним полем. Хата шальована дошками, мальована зеленим, під дранкою, поряд два великі горіхи. Все.

— Честь, колего!

— Честь! — Ганчірник цвюхнув батогом і заторохтів фірою по вулиці Принчіпеле Кароль.

— Є! — відрапортували інспектори Штефанчук і Гартль своєму шефови панови Попеску.

— Йдїть трохи відпочиньте, але без пиятики, на світанку поїдемо по банду, — сказав шеф.

Детективи завагалися.

— Що ще? — спитав шеф.

— Маємо клопотання, — почав Гельмут.

— Аби було відзначено агента Фоку, — закінчив Кароль.

— Обов'язково, панове, — розчулився шеф, — обов'язково.

Фока був особистим агентом Попеску, яким шеф кримінального бюро небезпідставно пишався.

О четвертїй годині ранку від квестури поліції від'їхало чотири авта: у першому «опель-адміралі» сидїли шеф кримінального бюро Попеску, інспектори Штефанчук і Гартль та командир чоти жандарів суб-лейтенант Єпур, у трьох «паккардах» їхали озброєні гранатами і ще австрійськими карабінами системи Верндля жандарі. Обережно під'їхали до крайньої шальованої хати під дранкою.

— Тут, — сказав Кароль.

— Пане суб-лейтенанте, — звернувся шеф бюро до командира жандарів, — хай ваші люди оточать хату, стрїляти лише за моєю командою.

— Буде зроблено.

Жандарі вийшли з авт і з карабінами напереваги почали підбиратися до хати.

— Шефе, — звернувся Кароль до пана Попеску, — вам їх треба взяти живими?

— Та як уже вийде.

— Тоді пропонуємо почати із сюрпризу.

— Це як?

— Дуже просто, — Кароль і Гельмут повитягали з кишень по ручній гранаті завбільшки, як барабуля у працюючого газди. — По гранаті у вікна, аби ті збагнули, що тут не жартують.

— А хто жбурне?

— Ми оце й...

— Спробуйте, — Попеску переконався, що хата вже оточена жандарями, сказав суб-лейтенантові, аби звелів підлеглим залягти, і жестом дав дозвіл інспекторам. Кароль і Гельмут підкралися до штахетника, зірвали з гранат запобіжники і одночасно метнули. Обидва поцілили у вікна обабіч дверей. Після вибухів з хати вдарили автомати і револьвери. Жандарі кинули в хату ще кілька гранат, але у вікна не поцілили і шкоди обложеним не завдали жодної.

— Що робити? — спитав Попеску командир жандарів. — Йти на штурм?

— Почекайте, суб-лейтенанте, може, вони захочуть здатися. — Попеску взяв рупор і вигукнув:

— Білінський, Теодорович, решта бандюг, з вами говорить шеф кримінального бюро чернівецької поліції, здавайтеся, я гарантую вам життя!

У відповідь з вікон відкрили вогонь з автоматів.

— Готуйтеся до штурму, суб-лейтенанте, — звелів Попеску.

Несподівано стрілянина вщухла, а згодом шалено розпочалася позаду хати, потім знову стихла.

— Що там? — спитав Попеску. Не встиг суб-лейтенант відповісти, як прибіг його капрал, виструнчився, приклав руку до картуза, клацнув обцасами:

— Пане суб-лейтенанте, дозвольте звернутися!

— Що там? — закричав Попеску. — Що сталося?

— Пане суб-лейтенанте, дозвольте звернутися, — капрал зігнував цього у цивільному і їв очима начальство.

— Звертайся, кручя мете, — процідив крізь зуби суб-лейтенант, ледве стримуючись, аби не дати капралови в писок.

— Сталося так, що ті з хати прорвали наше оточення і втекли. Кукурудзами, кукурудзами! Спочатку вони відкрили щільний концентрований вогонь, внаслідок чого двоє жандарів з мого відділення поране...

— Мовчи, бо я тебе вб'ю! — закричав Попеску. — Бігом за мною! Штефанчук і Гартль, перевірте хату!

Кароль і Гельмут з револьверами в руках забігли в хату, а Попеску з жандарями побігли до кукурудзяного поля. По шелесту можна було визначити, куди біжать утікачі.

— Бігом за ними! — скомандував Попеску.

— Почекайте, пане Попеску, — сказав суб-лейтенант, — поле рівне, може, їх кулями наздогнати?

— Давайте!

— У дві шеренги шикуйсь! — скомандував своїм підлеглим. — Перша шеренга, стати на коліно! По злочинцях залпом вогонь!

Чота жандарів вистріляла по кукурудзі увесь свій боезапас. На деяких ділянках кукурудзу було зрізано, мов серпом.

— Стати лавою! — скомандував суб-лейтенант. — Карабіни на плече! Револьвери до бою! Прочесати кукурудзу!

Жандарі з револьверами в руках поволі рушили полем. Підійшли Кароль і Гельмут:

— У хаті двоє убитих, шефе, один з покаліченою ножом рукою. Ще один має бути в рятунковій лікарні з різаною раною живота.

— Ви звідки знаєте? — підозріло подивився на своїх інспекторів Попеску.

— Агентурні дані, — недбало кинув Гельмут.

— Перевіримо, — не повірив шеф.

— Інформація достовірна, шефе, — інспектори ледве стримувалися, аби не посміхнутися.

— Добре, — буркнув Попеску.

Підійшов капрал. Попеску скривився так, ніби начальник чернівецької поліції квестор Болокан змусив його зіграти в карти на його, Попескові, власні гроші із замкненим у тюрмі підлим шулером Думітру Кантеміром.

— Пане суб-лейтенанте, — церемонно почав капрал.

— Доповідай, — перебив його суб-лейтенант.

— Усі вбиті.

— Хто усі?

— Всі бандити, що засідали в хаті.

— А ватажки? — почав Попеску, — але ж ти їх не знаєш.

Що ж, піду сам подивлюся.

— Не треба, пане Попеску, вони принесуть їх усіх сюди.

...У суботньому випуску німецькомовна чернівецька газета «Альгемейне Цайтунг» писала: «Цього тижня чернівецька кримінальна поліція знешкодила одну з найнебезпечніших банд останніх років під орудою Білінського і Теодоровича. Було встановлено, що кожен наліт на сейф, яким би цей сейф не був складним, тривав не більше 30 хвилин. За допомогою наймодернішого різального інструменту та знаряддя за цей час сейф розрізався, наче консерва

від сардин. На рахунку цієї банди у Чернівцях 35 грабіжницьких нальотів на сейфи та квартири, причому сукупно бандити здобули понад три мільйони леїв. Вони взяли сейфи на трикотажній фабриці «Вірі», в касі соціального забезпечення, Ремісничому ліцеї для дівчат, в будівельній фірми Мюллера, на броварні «Прага», фірмі Грігорчя, в Реальному ліцеї Митрополита Сильвестру і навіть у податковій експозитурі в передмісті Монастириська, а також здійснили розбійні напади на помешкання Володимира Тарка, Регіни Мерлінг, Артемізії Добровяну, Шлойми Катценеленбогена. Одним з найголосніших пограбувань був напад на помешкання аптекаря Леона Гросмана по вулиці Мерешешть, 7, якого зв'язали і били доти, доки він не сказав, де сховані гроші й прикраси, розбійники тоді забрали 25 тисяч леїв.

Тепер означені бандити більше ніколи не зможуть чинити не лише кримінальних, а взагалі будь-яких дій, бо під час арешту вчинили опір і були забиті всі, крім одного, який ще до того потрапив у рятунок з різаною раною живота. Мабуть, його порізали за якусь провину таки свої. Тепер цього посаджено під замок, і ним опікується в'язничний лікар».

Того липневого ранку 1789 року студент філософського факультету Сорбонни Фабіян Ноннегре мав дуель. Все розпочалося з філософського диспуту. Спочатку панувала звична на таких заходах ментальна суета, але з часом викристалізувалися непримиренні партії зі своїми лідерами — «платоніки» на чолі з Фабіяном та «аристотелики» під орудою цього неука Максиміліяна Копта. Бо ж це справді, панове, треба бути довершеним віслюком, аби не розуміти таких елементарних речей, як «об'єктивне божественне

існування категорій логічного мислення в ідеально-еталонній формі», і зовсім вони не є ні «конвенціональними», ні «логіко-еволюційними», ні навіть «генезіональними», як доводив цей недовчений Копт. Я ще можу погодитися, панове, що невігластво мого опонента є «еволюційним», хоча й дуже швидкими темпами, але тупість його — це річ еталонна.

Так під сміх своїх «однопартійців» і скрегіт зубовний опонентів завершив свій виступ Фабіян Ноннегре. Лідер дихотомічного утворення Максиміліян Копт, замість виступити з гідною промовою, дав Фабіянови в писок. Тому тепер Фабіян іде бричкою в ліс, де має шпагою порубати Копта на кавалки. Дуель, панове.

Вранішній Париж дуже не був схожий сам на себе: вулицями і площами швендяли натовпи голодранців у коротких штанах та робітних, що не поспішали зрання братися до свого ремесла, було також чимало людей вільних фахів: адвокатів, лікарів, журналістів...

Фабіян змушений був кілька разів робити великі гаки Парижем, аби не застрягти в тисняві, — так можна і на поєдинок спізнитися, а тоді хоч стріляйся, клятий інтелектуальний недомірок Копт подумає, що він злякався, та зрештою він таки потрапив у пастку. В одній вузькій вулиці його бричку зі всіх боків оточили розлючені санкюлоти.

— Аристократ? — спитав один, зірвавши з Фабіянової голови капелюха.

— Студент! Панове, дозвольте проїхати! — благав натовп Фабіян, — маю пильну справу. Борг чести!

— Отже, аристократ, — зробив висновок санкюлот, — вішайте його хлопці.

— Та я студент, — зарепетував Фабіян, — студент!

— Чому ж тобі якийсь борг чести важливіший за народне щастя? — резонно спитав санкюлот.

— Що ви, панове, — щиро здивувався Фабіян, — за щастя народне, за свободу, рівність і братерство я життя не пошкодую, але трохи пізніше, коли владнаю одну невідкладну справу. Якщо, звичайно, залишуся живим, — з непідробним сумом у голосі закінчив студент.

— Яку це справу? — насторожився санкюлот, — може, дуель?

— Дуель, — покірно відповів Фабіян.

— Я ж кажу аристократ, — втішився санкюлот, — бийте його, рівні браття!

— Студент, студент! — заверещав Фабіян, відбиваючись від брудних рук, що потягнулися до його мережаного жабо.

— Так, він студент, — несподівано і тому доволі авторитетно виголосив Фабіянів візник.

Це зупинило санкюлотів.

— Якщо ти не аристократ, а чесний студент, то чому не йдеш з нами штурмувати Бастилію? — логічно запитав санкюлот.

У Фабіяна Ноннегре вибору не залишалося. Він вигукнув: «Свобода! Рівність! Братерство!», зліз з брички і пішов із санкюлотами.

— До Палаца інвалідів! — скомандував ватажок. — По зброю!

Все поки що йде добре, міркував собі Фабіян, очевидно, розпочалася революція і я її активний учасник, ось йду у революційних лавах супроти тиранії, але ж віслюк Копт оголосить мене боягузом, а це вже погано.

Палац інвалідів, коли вони підійшли, уже розгромили і роздавали повсталим мушкети. Фабіян вистояв довгу чергу і нарешті отримав мушкет, мішечок пороху, жменю

цинових куль і трохи клоччя для пижів. Коли він уже озброєним революціонером виходив з Палацу інвалідів, побачив у черзі за зброєю Максиміліяна Копта.

— Ви тут, пане?

— А ви тут?

Обидва неймовірно зраділи один одному, бо «аристотелика» Копта терзали такі ж муки, що й «платоніка» Ноннегре — він теж не зміг потрапити у ліс на місце дуелі. Таким чином з'ясувалося, що ніхто з них обох не є боягузом. Домовившись з'ясувати свої стосунки уже в світлому майбутньому, тобто після перемоги революції, незреалізовані дуелянти задоволені один одним розійшлися вріднобіч.

Фабіян Ноннегре вже було зібрався разом із рештою повсталих бігти на штурм ненависної твердині тиранії — королівської фортеці Бастилії, як його хтось легенько торкнув за плече. Фабіян обернувся і побачив офіцера національної гвардії, підперезаного трибарвним шарфом і з такою ж кокардою на капелюсі.

— Брате Еммануїл? — тихо спитав офіцер.

Фабіян здригнувся — під цим іменем у Парижі його знало лише троє осіб.

— Так, — змушений був відповісти.

— Тебе чекають за відомою тобі адресою. Це дуже терміново. Здай мені зброю, і ось мандат, підписаний самим генералом Лафаетом, що засвідчує твій статус офіцера для особливих доручень.

Фабіян мовчки віддав офіцерови мушкет, кулі, порох, узяв складений учетверо аркуш паперу, розгорнув, ледь окинув оком і питально поглянув на офіцера.

— Поспіши, брате, — легенько ляснув його об передпліччя, — бо можеш не встигнути.

Коли Фабіян Ноннегре прибув «за відомою йому адресою», з'ясувалося, що його вчитель, духовний отець і старший товариш професор природничих наук Мішель-Луї де Колюн помирає.

— Вчителю! — кинувся Фабіян до ліжка, на якому лежав жовто-зелений із гострим, як революційний багнет, носом професор. Але той жестом зупинив його на півдорозі і вказав на групу людей, що стояли в темному кутку спальні.

— Тримай себе гідно, брате Фабіяне, — прошерхотів професор, — тут не прощання з умираючим, тут засідання Верховного Капітулу нашого Ордену.

Фабіян придивився до присутніх, справді, це були, крім доктора Жозефа-Ігнаса Гільйотена, незнайомі йому люди, проте з того, як вони трималися, ставало зрозумілим, що це вельми значні особи.

— Брате Фабіяне, — підвівшись на подушках, урочисто почав професор де Колюн, — час не жде, будь-якої миті я можу розпочати здійснювати Великий Перехід, тож не буду тебе обтяжувати процедурою знайомства з високодостойними членами Верховного Капітулу, повір, що це ліпші люди видимого світу. Перейдемо до основного. Краще тобі сісти, брате Фабіяне.

Студент сів на стілець, спиною до стіни, а обличчям до своїх колег по Ордену.

— А тепер, брате, я передаю слово Великому магусу Верховного Капітулу Ордену його високознаности доктору Адаму Шварцгаупту. Слухай і знай, брате.

З групи осіб вийшов один весь у чорному, сів навпроти Фабіяна, причому решта теж розсілися, хто де міг, і з сильним німецьким акцентом розпочав:

— Як адептус юніор ти, брате Фабіяне, ще небагато знаєш із сакральних таємниць Ордену — на все свій час і порядок.

Але сталася екстрема, і ти, брате, змушений форсувати свій шлях до досконалости. Радше ми змушені допомогти тобі алярмово подолати кілька щаблів пізнання. Отже, ти, брате, маєш знати, що духовна твердиня нашого Ордену у видимому світі позначена матеріяльними предметами, суть — символами або ж реліквіями. Кожен з цих артефактів відіграв свою роль у людській історії, збагатився певною порцією енергії і тепер служить справі Великого Знання. Кожну з цих реліквій охороняє спеціальний, обраний Верховним Капітулом, хоронитель. Таким є і твій учитель і товариш професор де Колюн. Довгими роками він надійно провадив свою місію з охорони довіреної йому реліквії, але ніщо матеріяльне не вічне, тож тіло брата де Колюна втомилося і він почав готувати Великий Перехід. Одночасно постало питання про його наступника, тобто нового хоронителя реліквії. Брат де Колюн вказав на тебе, брате Фабіане.

Студент мивоволі щасливо усміхнувся. Професор де Колюн це помітив, зустрівся поглядом з доктором Шварцгауптом і осудливо похитав головою. Фабіян, все це завваживши, густо почервонів і опустив голову.

— Користуючись моментом, — сказав Шварцгаупт, — хочу застерегти тебе, брате, від однієї із найнебезпечніших вад мудрої людини, а саме — марнославства. Ніколи не шукай поцінування у смертних, бо вони завжди твою високу гру сприйматимуть за базарні циркові вистави, знання — за брехунство, а силу — за чаклунство. Ти ж знаєш, чим закінчили ці два великі ковтачі вогню, перетворювачі води на вино, збільшувачі діамантів, так звані графи Сен-Жермен і Каліостро?!

— Знаю, — прошепотів Фабіян, — я все зрозумів.

— Це добре, — посміхнувся Шварцгаупт, — отже, високостойний де Колюн обрав тебе. Ти згоден?

— Згоден, — відповів Фабіян.

— Чи зможеш?

— Зможу.

— А чи готовий?

— Готовий.

— Добре, — Шварцгаупт підвівся зі стільця, — відтоді, як ти офіційно станеш хоронителем реліквії, твоє життя кардинально зміниться. Ти не зможеш...

— Брате Шварцгаупте, — професор де Колюн із зусиллям підвів висохлу руку.

— Що, брате?

— Я би тебе просив інструктування нового хоронителя відкласти на потім, а негайно приступити до процедури передачі, бо останній уже пісок у клепсидрі мого матеріального життя.

— Гаразд, — доктор Шварцгаупт пожвавішав, — я прошу доктора Гільйотена допомогти. Внеси реліквію.

Доктор Гільйотен вийшов у суміжну кімнату, що правила за кабінет умираючому професору, і повернувся, несучи в руках оббиту позеленілою бронзою скриньку чорного африканського дерева.

— Поклади ось тут, брате. Дякую.

Адам Шварцгаупт підійшов до столика, відчинив скриньку, вийняв сувій пергаменту. Доктор Гільйотен тим часом розклав на столику письмове приладдя.

— Підійди, брате Фабіяне, і познайомся з реліквією.

Коли Фабіян збагнув, **який** предмет він має до кінця свого життя охороняти, доктор Шварцгаупт спитав його:

— Якою мовою з прийнятих у нашому Ордені як робочі ти, брате Фабіяне, хотів би зробити запис?

Після миттєвого вагання Фабіян відповів:

— Рунами.

Уривок з белетризованої біографії евентуального «літературного негра» можливих мемуарів Наполеона Буонапарте, написаної професором теології Чернівецького університету доктором Онуфрієм-Боніфітієм Гогендумитрашком, текст якої, через клерикальний статус автора так і залишився невидрукованим.

У Чернівцях про це не говорили, але більшість знала, що справа йде до біди. Всі — від королівського резидента Георге Алексіяну до «фаната чистоти» Яся передчували наближення катастрофи, але ніхто не міг пояснити, якої саме. Зрозуміло було, що наближається війна, але мало хто достеменно знав, з ким приятелюватиме і з ким буде воювати Велика Румунія. З одного боку, король запевнив журналіста американської агенції Асошіейтед Прес, якому дав інтерв'ю, що Румунія як учасник Малої Антанти не змінила своєї зовнішньої політики, а з іншого — Румунія уклала дружні договори з Німеччиною та Італією. А його величність запевнив журналістів італійських часописів «Месаджеро» і «Джорнале д'Італія», що як він, король, так і весь румунський народ люблять Італію і захоплюються Муссоліні.

У Чернівцях аж кишіло різними іноземними розвідками. Агенти советських НКВД і ГРУ опиралися на місцевих комуністів та інших симпатиків соціалістичного інтернаціоналізму. Німецькі резидентури Абверу та шостого управління RSHA зовнішньої розвідки мали підтримку від прихильників націонал-соціалізму як з числа етнічних німців, так і серед радикально налаштованих румунів і мадярів. Англійська розвідка тримала в Чернівцях резидентуру на всі Балкани і завдяки чималій кількості англоманів на вищих суспільних щаблях дуже непогано себе почувала. Не бракувало також шпигунів французьких, турецьких, грецьких, угорських, югославських і навіть японських.

З підпілля румунську державу як могли підривали українська ОУН та після вбивства свого вождя, капітана Корнеліу Кодряну — румунський легіон «Залізна гвардія». Авторитарний королівський режим не скупився на репресії, але приреченість витала над усією країною, як відлучені від церкви душі над цвинтарем між опівнічною годиною і першим піянням когута.

Чернівчани у передчутті зловісних подій з усіх сил утішалися життям. По найліпших ресторанах міста — «Дрегуляну», «Лукуллус», «Месеряшул Ромин», «Пажура Нягре», «Фрідманн», літніх «Ла Драку» і «Сімоніс» — їлося й пилося, як останнього, перед Страшним судом, дня.

Влітку чернівчани шукали додаткової насолоди на прутських пляжах. Автобусний маршрут № 6, яким курсували кілька «Фіятів-622» та один «Вольво», не мав нестачі в пасажирах, які від центру добиралися до респектабельних пляжів «Лідо», «Венеція», «Мамайя», а також пікантної «Африки», що мала залу для танців. У пляжних кав'ярнях і ресторанчиках їлося трохи менше, зате пилося так само густо, як і в місті.

Кримінальники на тлі загального стривоження геть розперзалися. Крали все — від кожухів зі склепу Шіфріса по вулиці Янку Флондор на суму понад мільйон леїв до біжунтерії з приватного помешкання Ст. Саботіка по вулиці Університетській на суму дванадцять тисяч леїв. Не гребували злодії і продуктовими крамницями, хоча не завжди вдало. Двоє зловмисників надумали пограбувати молочарню на вулиці Панській, по-румунськи — Янку Флондор. На їхню біду, над молочним склепом мешкав пан сенатор доктор Володимир Залозецький, який, зачувши серед ночі гуркіт у молочарні, спустився вниз і, користаючи зі своєї надзвичайної фізичної сили, скрутив злодійчуків і здав поліції.

Наступного дня жид-власник молочарні помістив у газеті «Час» вишукану подяку панови сенатору і оголосив, що відтепер аж до кінця пан Залозецький буде отримувати, які схоче, молочні продукти з його крамниці безкоштовно. Треба зазначити, що цей епізод справив добру рекламу цій молочарні і клієнтів у ній від того часу подвоїлося. Але кримінальне товариство від того не сполохалося, а чинило дедалі зухваліші й зухваліші злочини. Дійшло до того, що під час урочистої зустрічі прибулого в Чернівці президента кабінету міністрів патріарха Румунської православної церкви Мирона Кристі у ректора Чернівецького університету професора Іона Ністора було вкрадено золотий швейцарський годинник фірми «П. Буре». Злодіїв шукала вся чернівецька поліція, але так і не знайшла. Тоді з ініціативи секретаря квестури Гроссаріу з усіх офіцерів поліції було зібрано по сто леїв і куплено пану Ністору такий самий годинник на місце. Гроші, що залишилися від покупки, протягом тижня було пропито секретарем Гроссаріу та шефом кримінального бюро Попеску.

Чернівецькі газети, дбайливо доглянуті військовою цензурою комендатури 8-ї дивізії, писали як на теми великої політики, так і різної «заморської» екзотики. Ось чим зацікавлював читача україномовний «Час»:

Гітлер у Берліні

Дня 16-го ц. м. прилетів Гітлер літаком з Мюнхену до Берліну. Його привітали на летовищу Темпелгоф маршал Герінг і мін. пропаганди Гебелс, націонал-соціалістичні формації і нарід. Маршал Герінг передав Гітлерови повноважність, яку держав від фюрера при його від'їзді до Австрії. Гебелс подякував Гітлерови від імени всіх німців за злуку. По цих церемоніях подався Гітлер до свого бюро.

Засуджених в московському процесі вже розстріляли

З Москви повідомляють урядово, що там вже розстріляно всіх 18-х на смерть засуджених троцькістів (Ягода, Бухарін, Риков і тов.).

Незабаром можна сподіватися другого великого процесу проти вищих офіцерів Червоної Армії.

Безнадійне положення еспанських республіканців

Війська генерала Франка посуваються постійно вперед. Після останніх вісток націоналісти мали б уже переступити ріку Гвадалахара і зайняти декілька місцевостей на її лівому березі. Побідний наступ націоналістів в Іспанії викликав велике занепокоєння у французьких кругах. Деякі французькі часописи («Журналь») стверджують вже тепер, що положення еспанських республіканців безнадійне і що вже незабаром можна сподіватися упадку республіканського правительства в Іспанії.

Застрілив любку і самого себе

У громаді Нягра Сарулуй коло Ватра Дорней відбулася цими днями така любовна історія: син шкільного директора Кампіняну стояв у любовних зносинах з жінкою одного тамтешнього купця. В селі зачали говорити про ці зносини, й тому зірвала жінка з молодим Кампіняном. Нещасливо залюблений пішов до своєї колишньої любки і, застріливши її, поповнив самогубство. Застрілена жінка була матір'ю 7-х дітей.

Весільні страви у верблюжій шлунку

На весільних бенкетах бедуїнів подають гостям оригінальну страву. А саме на стіл подають печеного верблюда. А в тому

верблюді є два печені барани. У кожному з баранів знаходять гості кілька штук птиці, а в кожній курці чи качці знаходять відповідну кількість риби. Знову ж виповнені всередині смаженими яйцями.

Таким чином одна страва творить цілий весільний бенкет і тою стравою заспокоюють весільні гості свій голод два або три дні.

Новий румунський режим на додачу до фактичного стану, формально відмовившись від демократичних порядків, першим чином узявся за національні меншини. Погано стало українцям, але не гірше, ніж євреям. Влада все більше орієнтувалася на Третій Райх і перебирала від Гітлерової держави, що лише могло бути найгіршого. Зокрема — люту ксенофобію, шовінізм і антисемітизм на державному рівні. Між різними політичними силами Румунії постійно точилася безкомпромісна боротьба, але коли доходило до ставлення до українців, циганів, мадярів і євреїв, усі румунські політики виявляли монолітну у своїй ненависті однастайність. Але якщо признаватися українцем чи мадяром в Румунії було дискомфортно, то бути євреєм — просто небезпечно. Король Кароль II в інтерв'ю редактору європейського сектора американської агенції Асошіейтед Прес Алану Штайнкопфу зізнався, що «так, ми маємо жидівське питання і мусимо з ним боротися, але тепер ще не знаємо, як маємо його розв'язати. Ми б почувалися облегшеними, якби жиди, що живуть у Романії, добровільно вимандрували в Африку або на Мадагаскар».

А румунський державний міністр А. Куза пішов ще далі. Він заявив представникови одного німецького часопису, що незабаром буде скликано Протисемітський світовий конгрес. Мали б узяти у тім конгресі участь такі держави,

як Німеччина, Італія, Румунія, Польща, Угорщина і націоналістична Іспанія. Йшлося про «вироблення спільного рішення щодо жидівського питання».

Але на той час ще сяк-так функціонувала Ліга Націй, учасницею якої ще, на відміну від Німеччини та Італії, залишалася Румунія, тож одним махом вирішити питання національних меншин, у тому числі «жидівське», було якось не з руки. Світова громадська думка як-не-як! Тим більше, що євреї з Союзу Ізраелітів, Союзу єврейських організацій у Франції та Єврейського закордонного комітету засипали Лігу Націй скаргами на уряд Румунії за переслідування євреїв. Румунське міністерство закордонних справ як могло відгавкувалося, але уряд змушений був до часу відкласти «остаточне вирішення жидівського питання».

Українці такого лобі, як євреї у Франції, не мали, але у них був сенатор Володимир Залозецький, який разом з Юрієм Сербинюком засідав у Конгресі національних меншин при Лізі Націй. Отож доктор Залозецький один проводив роботу в обороні національних прав українців Румунії, рівну за впливом кільком закордонним єврейським організаціям. Він навіть привозив у Чернівці голову Конгресу національних меншин экс-прем'єр-міністра Норвегії, політика і журналіста Мовінкеля. І на підтвердження того, що українці в Румунії — повноцінна нація зі своєю розвинутою літературою, водив норвежця до Ольги Кобилянської. Згодом і сам Володимир Залозецький став головою Конгресу національних меншин при Лізі Націй, але в моду ввійшов тоталітаризм, і ця організація втратила будь-який вплив.

Чернівецька кримінальна поліція мала купу роботи, але вправні енергійні фортунні детективи Кароль Штефанчук і Гельмут Гартль знаходили час для особистого життя. А воно, їхнє парубоцьке, останнім часом геть зосередилося на

гарній панні на ім'я Марія Видатга. Відтоді, як у Чернівці прибув її дідусь — пан Пантелеймон, що переніс свою ювелірну справу через Атени з Відня, детективи взяли цю родину під свою опіку. Спочатку вони допомогли панови Пантелеймону відшукати зручне приміщення на Панській вулиці для крамниці, потім привели найкращого у Чернівцях коваля, аби викував гарні й водночас надійні розсувні ґрати на вітрину, а зати́м допомогли встановити найновішу систему сигналізації. Пан Пантелеймон, худорлявий сімдесятирічний дідуган зі шляхетною сивою еспаньйо́лкою, не міг натішитися своїми добровільними помічниками, та Марія, його примхлива онука, ставилася до цих поліційних офіцерів чемно, приязно, ввічливо, але тримала дистанцію і ніколи не оминала нагоди нагадати детективам про холоднуватий бар'єр у відносинах між нею і ними. Кароль і Гельмут, не зізнаючись ні один одному, ні самі собі, усвідомлювали, що вліпають у якесь нагле кохання, як вугристі гімназисти, потайки починали страждати, але зовні виглядали веселими, безтурботними, легковажними хлопцями, що суто по-дружньому, гостинно і великодушно, цілком безкорисливо допомагають гарній дівчині та її достойному дідусеві облаштуватися у їхньому чудовому місті. Чи треба говорити, що коли відкрилася ювелірна крамниця пана Пантелеймона під назвою «Хризопілія», Кароль і Гельмут стали першими покупцями. Вони придбали по золотому портсигару, по золотому швейцарському годиннику, по шпильці з діамантом для краватки, такими ж запонками і по два золоті перстені з рубінами і смарагдами, витративши таким чином усі свої заощадження і залізши в тяжкі борги. Зате Марія Видатга, що допомагала найнятому жидови-продавцеві у крамниці як консультант, стала більш прихильною до таких активних покупців і погоди-

лася, щоби раз на тиждень панове офіцери возили її вечеряти у найдорожчий ресторан. А навзаєм, теж раз на тиждень, панна Марія запрошувала хлопців на вечірній чай до свого помешкання над ювелірною крамницею. Пан Пантелеймон теж долучався до цього чаювання — приносив пляшку коштовного «мартелю» або «енессі», випивав з хлопцями чарку і відкланювався, аби «не тиснути на молодих людей вагою дев'ятнадцятого століття...» Отож у трикутнику Кароль — Марія — Гельмут встановилася сяка-така гармонія: дівчина ретельно стежила, аби нікому не було віддано найменшої переваги, а хлопців теж це до часу влаштовувало, хоча кожен сподівався, що рано чи пізно саме він (Кароль/Гельмут) стане єдиним. Зрозуміло, що якби на Маріїному обрії з'явився якийсь третій кавалер, то Кароль з Гельмутом його би не вагаючись покалічили. Все було би добре, коли б детективів-життелюбів не вдарила тяжка фінансова скрута. Покупки в «Хризофілії» і дорогі ресторани, куди вони водили Марію, зробили їх банкрутами. Вони вже вибрали платню за три місяці наперед — більше квестура не давала, понабирали у борг, де лише можна, а — далі? Прибутків якихось не планувалося, тому Кароль і Гельмут потайки один від одного почали спродувати, втрачаючи до десяти відсотків, придбані у «Хризофілії» золоті речі іншому ювелірові. За кілька місяців вони уже ходили без годинників і перстенів, рукави сорочок зашпінкували на гудзики, а контрабандні цигарки «Герцеговіна флор» курили просто з картонних пуделок. Зате борги було ліквідовано і з'явилися гроші на ресторани. Марія, звісна річ, завважила таку пауперизацію своїх кавалерів, але зробила вигляд, ніби нічого не помічає — справді, вони ж бо просто друзі, тож Марія не мусить прискіпливо розглядати, як вони вбрані і скільки на них золотого.

Уже настала осінь, але позаяк було ще тепло, як улітку, то Кароль з Гельмутом запросили панну Марію у садовий ресторан «Сімоніс». А оскільки до вулиці Єремії Мовіле таки був добрий кавалок дороги, то детективи взяли службове авто «мерседес». Перед тим Кароль з Гельмутом коротко, але жорстоко, мало не до бійки, засперечалися, хто буде вести авто, а хто сидіти на задньому сидінні поряд з Марією. Розважливо кинули жереб у вигляді двадцятилеєвої монети. Щастя усміхнулося Гельмутови. Зате Кароль, яко водій, відчиняв дверцята і брав панну Марію за лікоть, допомагаючи всістися в авто. Потім він, тримаючи кермо двома пальцями, ревниво слухав, як на задньому сидінні панна Марія пирскала сміхом від Гельмутових анекдотів про румунського фельдфебеля, тобто плутоньер-мажора, але вони це звання називали на старий австрійський штиб.

— Стоїть фельдфебель на варті державного кордону Великої Румунії, — розповідав Гельмут, — поряд буковинський вуйко пасе корови. У небі з'являється літак — фанерковий біплан з величезними гумовими шасями. «Наш чи більшовицький?» — розмірковує румунський фельдфебель. «Ваш, ваш», — заспокоює його вуйко. «А ти звідки знаєш?» — «Ади, два постолі звисають!» — Марія сміялася, а Гельмут скромно опускав очі.

— Ти забув щось додати, — кинув Кароль через плече.

— Що? — у Гельмута затьмарився настрій.

— Що потім фельдфебель витягнув шомпол зі свого карабіна і так збив дотепного вуйка, що того забрав возик рятунковий.

В авті зависла важка мовчанка. Настрій в усіх трьох покращився лише тоді, коли вони всілися за столик у «Сімонісі» і взялися знайомитися з меню. Нарешті Марія дозріла до того, аби зробити замовлення.

— Кельнере!

— Слухаю дуже, панство.

— Для початку принесіть устриць, каспійських голубців і пляшку шаблі.

Каспійські голубці були фірмовою стравою «Сімоніса», робилися вони так: бралася порція, переважно чайна ложечка, осетрового іранського кав'яру і загорталася разом із шматочком цитрини у листок зеленої салати на кшталт капустиано-рисових голубців. Схильні до екзотики гурмани замовляли у «Сімонісі» контрабандну російську горілку, а під неї так званій «контраст» — дуже охолоджені каспійські голубці і дуже гарячі голубці буковинські з капусти, рису, м'яса і сала. Їлося таке по черзі.

Марія з її кавалерами віддавали перевагу простішим стравам і далі замовили паштету з гусячої печінки, оздобленого червоною калиною, зеленими оливками і кружальцями білої цибулі, та пляшку божоле. Потім кельнер приніс їм червоного пуркаря і печених на вуглях карасів. За тим надійшла черга з'їсти по голубу, тушкованому з овочами, під бургундське. Нарешті вони дійшли до нашпигованого салом зайця, приготовленого у домашньому виноградному вині, якого з'їли, запиваючи марсалою. По всьому в очікуванні десерту відпочили.

Кароль з Гельмутом презирнулися, посерйознішали і повідкашлювалися. Буде розмова, здогадалася Марія, й інтуїція її не підвела.

— Високомаєстатна панно Маріє, — здалеку почав Гельмут.

— Ви, вельмишановна панно, очевидно, знаєте, як ми з Гельмутом до вас ставимося, — долучився Кароль.

Кельнер приніс десерт — малинове морозиво, каву і ананасовий лікер. Марія, яка завжди тішилася десертowi, цього

разу спохмурніла. Вона швидко випила саму каву і порожніми очима втупилася у своїх кавалерів:

— Говоріть просто, хлопці, що ви хочете?

— Розумієте, панно Маріє...

Через хвилин п'ятнадцять їхнього почергового белькетіння Марія втямила, що вони обидва закохані в неї до смерті і тепер ставлять їй щось на кшталт ультиматуму, або вона обере одного з них, або... Що «або», Марія не зрозуміла, бо ультиматники самі достеменно не знали, що вони зроблять у разі другого «або», та це має бути щось страшне...

— Гарзд, — сказала Марія, — хвилинку.

Вона встала з-за стола, підійшла до метрдотеля, щось шепнула йому, повернулася і сіла за столик. Випила лікеру, взялася до морозива. Всі троє депресивно мовчали. Через десять хвилин на вулиці почувся подвійний сигнал автомобільного клаксона.

— Все, хлопці, — силувано усміхнулася Марія, — дуже дякую вам за вечерю, сподіваюся, ви збагнули, що це останнє наше спільне застілля, як і те, що анульовано мое вам запрошення на чай. У крамницю заходить вам я не можу заборонити, але бачу, що ви принципово не носите золотого, тож робити вам у «Хризифілії», мабуть, нічого. Бувайте!

Вона вийшла, сіла у замовлену метрдотелем таксівку і відбула.

Гельмут з Каролем одночасно підвелися, вийшли, але не на дорогу, а в сад за рестораном, стали один проти одного.

— Це твоя ідея, німаку педантичний, — просичав Кароль і зацідив Гельмутові в ніс.

— Ах ти, гайдамако недовішаний, — крутнувся Гельмут і гепнув шпідом Кароля в гомілку.

Через півгодини обидва, закривавлені, у подертих піджаках, повернулися в ресторан. Метрдотель не здивувався, а запросив їх у туалет, куди приніс баняк гарячої води, мило, вату, йод і щітку для одягу. Давши собі більш-менш лад, Кароль і Гельмут сіли за столик.

— Кельнере, горілки і оселедця. Швидко!

Вони, не дивлячись один на одного, випили по дві чарки, заїли, закурили.

— Що далі?

— Нічого, треба рятуватися.

Кароль з Гельмутом того вечора так напилися, що змушені були викликати з квестури чергового офіцера, аби той сів за кермо «мерседеса», розвіз їх додому і відігнав авто у службовий гараж. Зате наступного дня вони виробили план спільних дій щодо цієї, як її... а, Марії, що працює продавчиною у біжутерійній ятці. Вони її просто будуть відтепер ігнорувати, все, вони її не знають, вона — їх. Хай продає собі скельця в алюмінієвій оправі, а вони — сильні вольові мужні чоловіки — будуть займатися ділом — оно, скільки кримінальної погані розвелосся в їхньому місті.

Детективи Кароль Штефанчук і Гельмут Гартль змінилися, вони вже не були такими веселими, дотепними, безтурботними, вони стали похмурими, замкнутими, а їх гумор забарвився винятково в чорний колір. Сказати, що вони ще більше здружилися, не скажеш, але пережитий разом епізод з Марією Видатговою змушував вбачати один у одному товариша по фіаско, а це передбачало якусь неусвідомлену спорідненість. Лиха доля гнала їх шукати порятунків від злого нерозділеного кохання. Гельмут захопився націонал-соціалізмом, почав читати «Майн кампф» Адольфа Гітлера і купив собі чорний шкіряний плащ, а Кароль взявся вивчати якусь старовинну мертву мову. Крім того,

обидва ще з більшим завзяттям заходилися виконувати свої службові обов'язки — вони бралися за безнадійні справи і, як правило, розкривали їх, працювали у вихідні та свята і за найменшої нагоди встрявали в перестрілки, з яких обидва виходили неушкодженими, чого не можна сказати про їхніх візаві. Пили Кароль з Гельмутом рідше, але якщо раніше вони втішалися вишуканими наїдками і дорогими напоями, то тепер пили важко, похмуро, втомлено — аби напиться. Вони привчилися до скотчу — шотландської самогонки, яку не розводили зодервасером за тодішньою модою, а пили чистою, з двома-трьома кубиками льоду. В ювелірну крамницю «Хризофілія» на Панській, хоч як їх туди і не тягнуло, не заходили — виявляли волю. А якщо точніше, то просто дивилися один за одним, аби котрийсь не впав у сепаратизм...

— Алярм! — вигукнув шеф кримінального бюро Віктор Попеску, вбігши у кабінет інспекторів Штефанчука і Гартля, які, тяжко карані похмільними муками, саме заварили у порцеляновім чайнику англійського чаю й зібралися пити його з медом і цитриною.

— Шефе, — наливаючи чай у кухлики, сказав Кароль, — якщо навіть вбили його величність, чаю ми мусимо випити.

— Інакше з нас користи не буде, — підтвердив Гельмут.

Попеску знав своїх підлеглих, тому з усіх сил намагався бути спокійним:

— Добре, пийте чай, але слухайте, що я буду казати.

— Слухаємо вас дуже уважно.

— Як ви зрозуміли, алярм!

— Знайоме слово.

— Жартуватимете, коли усіх бандитів переловите, а поки що ситуація така: щойно зателефонували з Хотина, що

банда, за моїми даними, Теодора Грібана пограбувала тамтешнє відділення «Банка Бассарабієй», взяли дванадцять мільйонів лєів. Тепер вони, озброєні автоматами, на «опель-адміралі» їдуть у бік Чернівців, їх переслідує місцева поліція. Ми повинні виїхати їм назустріч і перехопити, перш ніж вони звернуть у бік Новоселиці, де зможуть сховатися. Отож беріть «мерседес», автомати зі зброярні і — з Богом. Автобус «Фіят-622» з чотою жандарів уже виїхав у той бік.

— Хто командує жандарями? — спитав Гельмут, обпикаючи рот гарячим чаєм.

— Суб-лейтенант Єпур.

— Хай буде, — поблажливо кивнув Кароль, — шефе, автоматів нам не потрібно, а ось по чотири ручні гранати візьмемо.

Детективи допили чай, взяли зі своїх шухляд по п'ять комплектів набоїв, одягнулися — Кароль у твідове зимове пальто, а Гельмут у свій з останнього часу незмінний шкіряний плащ, обидва — у франтуваті капелюхи-«борсаліно», хоча й була люта зима, і вибігли з квестури, прихопивши дорогою у зброярні гранати.

За кермом «мерседеса» сидів Гельмут і вів авто так, ніби це були спортові перегони влітку на сухій дорозі, а не рух по обледенілій, присипаній сніжком дорозі. Їх заносило на поворотах, вони кілька разів мали перекинутися і вірогідно вбитися на смерть, але швидкості не зменшували і вже за Прутом обігнали автобус з жандарями. Гельмут посигналив клаксоном, а Кароль махнув рукою суб-лейтенанту Єпуру, мовляв, наздоганяйте.

«Опель-адмірал» з грабіжниками вони зустріли біля Чотирьох Корчмів. Сили були нерівні — бандитів повна машина, до того ж вони озброєні автоматами, а ні хотинських переслідувачів, ні чернівецьких жандарів щось не помітно.

Плану, як воно водиться за інструкціями керівництва, вони не мали ніякого, тому поклалися лише на інтуїцію. Гельмут розвернув «мерседес» упоперек дороги, детективи вистрибнули з авта і, засівши за нього, відкрили вогонь з револьверів по «опель-адміралу». Бандити у відповідь вдарили з автоматів.

— Два «томпсони» і один «маузер», — визначив Кароль. — А це «орбіта»!

— Заткнути їх гранатою? — спитав Гельмут.

— Ти не докинеш, тут понад сто метрів.

— Тоді хоч налякаю. — Гельмут жбурнув гранату у бік «опель-адмірала», яка шкоди бандитам не завдала, але стріляти вони перестали.

— Бачиш, — Гельмут поміняв обойму у своєму парабелумі, — ось так ми їх будемо забавляти, доки прибудуть жандарі.

— І ті хотинські з того боку, — додав Кароль, набиваючи свій блискучий піжонський кольт.

— Ну що, — Гельмут насунув на очі капелюх, — я щось замерз, може, трохи постріляємо.

— Давай!

Обидва висунулися з-за авта і вдарили по «опель-адміралу»: розбили вітрове скло, фари і, судячи з пронизливого вереску, поранили або вбили одного бандита. У відповідь заторохкотіли автомати. Кароль і Гельмут залягли за шини, перечекали шквал стрілянини, а потім жбурнули по гранаті. Через якийсь час вони помітили, що розбійники міняють тактику: четверо з них, по два з кожного боку, бігцем кинулися у придорожні шанці і почали просуватися до «мерседеса».

— Оточити хочуть, — оцінив ситуацію Кароль.

— Ну що ж, ціль — кабан, що біжить.

При черговій перебіжці бандитів детективи одного вбили. Ті, збагнувши, що їм протистоять добрі стрільці, почали підбиратися плазом.

— Гранат мало взяли, — зітхнув Гельмут.

— Щось фортуна кривить писком до нас, — Кароль рукою у сірій замшевій тоненькій рукавичці тер замерзлі вуха, — з одного боку бандити з автоматами, з іншого — псячий холод.

— Значить, якщо ці нас не перестріляють, то замерзнемо, як пропаші пияки за рогаткою.

— Так виходить.

— А що краще, ти як думаєш, Каролью?

— Не знаю, я ще не замерзав у шанці і мене ще не вбивали бандити.

— Як це не вбивали, а хто тобі торік зіпсував кулями новий костюм з англійської матерії?

— Я маю на увазі на смерть не вбивали.

— А, це інша річ. Зараз є шанс познайомитися з цим відчуттям.

— Фігі з маком! — радісно вигукнув Кароль. — Ади, жандарі приїхали.

Справді, на великій, якщо це можна вжити до «Фіята-622», швидкості прибув автобус з жандарями, які обережно починали виходити на дорогу. З «опель-адмірала» по них вдарили з автоматів і відразу двох поранили.

— Лягай! — скомандував Гельмут.

— По шанцях, по шанцях! — крикнув Кароль.

Жандарі позалягали обабіч дороги і відкрили стрілянину зі своїх карабінів у бік «опель-адмірала». До детективів, зігнувшись, підбіг суб-лейтенант Єпур.

— Вітаю, панове.

— Здоров, командире.

— Яка диспозиція?

— Як бачиш, суб-лейтенанте, бандити озброєні автоматами Шмайсера і Томпсона, а не австрійськими карабінами Верндля, як твої вояки, тож, аби не примножувати жертв, варто дочекатися хотинської погоні, тоді бандити з дванадцятьма мільйонами леїв будуть оточені і їм залишиться або здатися, або бути перестріляними.

— Мудро, — погодився суб-лейтенант Єпур.

— А поки що, командире, хай жандарі турбують їх регулярною стріляниною, аби бандитам хитрі думки до голів не лізли.

— Це можна.

Жандарі позалягали у шанці і, очевидно економлячи набої, пострілювали в бік бандитів. Цим вони добилися того, що зухвальці, які пробували були оточити детективів, відступили, і тепер усі бандити, покинувши своє авто, позалягали в шанці і мляво, теж економлячи набої, відстрілювалися.

Утворилася позиційна рівновага.

— Як на фронті Світової війни, — кинув Кароль.

— А ти звідки знаєш? — Гельмут цієї теми останнім часом недолюблював.

— Вуйко розповідав.

— А він у чийй армії воював?

— Як у чийй? У нашій.

— У вашій, це якій? — в Гельмутови говорив переможе-ний Антантою німець, — французькій, англійській чи, може, американській?

Кароль хотів образитися, але збадьорююча стрілянина вганяла у ейфорію, тож він передумав і, зручніше вмовившись у шанці, трохи постріляв у бік бандитів. Гельмут теж вистріляв обойму. Потім вони знову занудьгували.

— Я змерз, як пес, — зізнався Гельмут.

— Я теж, — сказав Кароль.

— Ех, знаття би, що будемо в окопах сидіти, взяли би коньяку.

— Або хоча б термос чаю з ромом.

— Це все Попеску винен.

— А хто ще?!

— Сказав би: йдете, хлопці, на фронт, у шанці, — ми би взяли харчів, спиртного, чоботи.

— Хутрянні шапки.

— Кожухи.

— Ну, кожухи — це вже занадто, я не сільський вуйко, аби від мене чути було вівцею, — скривився Кароль.

— Якби ти у цей мороз був вбраний лише у шкіряний плащ, то не зневажав би такий корисний, теплий, достойний одяг, як буковинський кожух. Теплий, мушу ще раз зазначити.

— Не, — Кароль у своєму твідовому з теплою підкладкою пальті був категоричним, — я ще не настільки замерз, аби проїнятися повагою до селянського кожуха.

— А як щодо шуби? — хитро спитав Гельмут.

— Шуби? Якої шуби?

— Такої довгої, нижче колін, з лисячого хутра, критої сірим сукном, а комір із сивого каракуля.

— Це інша річ, — пожвавився Кароль, — до речі, точно таку, як ти описав, мав замолоду доктор Владзьо Залозецький.

— Чому мав, що, вкрали? — поставив професійне запитання Гельмут, — знайшли злодіїв?

— Тут інша історія. Тепер уже мало хто знає, що в молоді роки доктор Залозецький недовгий час захоплювався соціалістичними ідеями. Яюсь узимку, коли тиснув десь такий, як оце зараз, мороз, він гуляв з гарною панною у «Фолькстартені» і викладав їй свої тодішні погляди. При виході з парку

їх перестрів жебрак у блазенькій подертій одежині, що вибивав зубами прусський марш. А панна та, треба сказати, почитувала Ніцше і схилилася до правої ідеології, тож вона скористалася нагодою поіронізувати над лівуватим Залозецьким, насмішкувато сказавши, що зараз він має нагоду продемонструвати на практиці свої соціальні переконання. Владзьо Залозецький прийняв виклик миттєво, він зняв із себе свою претеплу шубу і кинув її на руки жебракови.

— Не вірю! — заволав Гельмут.

— Можеш не вірити, — низав плечима Кароль, — старі люди не дадуть збрехати. Але це ще не кінець. Через два дні доктор Залозецький вже у драповому пальті знову проходив парком і побачив того самого жебрака. Той стояв у своєму подертому дранті і цокотів зубами. На гнівне запитання Залозецького, де, мовляв, подарована ним тепла шуба, жебрак бундючно відповів: «Не пасує!»

— Так, — глибокодумно промовив Гельмут, — чернівецький гонор — страшна сила.

— Але найцікавіше те, — продовжував Кароль, — що після тієї історії доктор Залозецький засумнівався у соціалістичних ідеях, почав перегляд своїх поглядів у правий бік і, зрештою, дійшов до президентства Українською національною партією.

— Але до найпередовішої ідеології націонал-соціалізму ваш Залозецький не дозрів, — кинув Гельмут.

— Ні, — підтвердив Кароль, — він затятий англофіл.

— О, підмога! — вигукнув Гельмут.

З хотинського боку їхали два старенькі «паккарди». За двісті метрів вони зупинилися, з них висипалися поліцаї і почали стріляти по бандитському «опель-адміралу» з револьверів. Бандити огризнулися автоматними чергами.

Кароль підкликав командира жандарів і звелів дати команду своїм підлеглим готуватися до штурму.

— Бандити оточені!

Жандарі поміняли обійми у своїх карабінах і розсипалися лавою перпендикулярно до дороги.

— Слухай мою команду! — вигукнув суб-лейтенант, але несподівано замовк і повернув голову в бік польової дороги. По ній з новоселицького боку повз танк. Не останньої модифікації, але ще досить боєздатний англійський танк часів Світової війни, переданий у 20-х роках Румунії як члену Малої Антанти.

— Підмога, — невпевнено промовив суб-лейтенант.

— Але кому? — резонно запитав Гельмут.

— Зараз побачимо, — зловісно процідив Кароль.

Танк повертів туди-сюди бойовою баштою і вистрелив у бік жандарського автобуса. На щастя, не поцілів, і снаряд розірвався в полі.

— Танк бандитський! — зарепетували жандарі і зібралися втікати. Суб-лейтенант, погрожуючи револьвером, змусив їх позалягати в шанці. Танк тим часом підбирався до «опель-адмірала», бандити радісно його вітали, підносячи з шанців руки з автоматами.

— Що робити? Що робити? — бідкався суб-лейтенант.

— Давайте сюди всі гранати! — звелів Кароль.

Жандарі подали детективам свої німецькі гранати з дерев'яними ручками. Кароль з Гельмутом зробили з них дві зв'язки — скріпивши своїми шовковими краватками по п'ять гранат, потім повитягали шнурки з черевиків і з'єднали кільця запобіжників.

— Хай жандарі стріляють безперестанку, суб-лейтенанте, набоїв не шкодуйте, бо гірше буде!

Командир жандарів запобігливо закивав головою і люто скомандував підлеглим: «Вогонь!»

Кароль одним шанцем, Гельмут другим поповзли попластунськи. Доповзши на достатню відстань, вони майже одночасно жбурнули зв'язки гранат у танк. Один вибух лише розірвав танкову гусеницю, зате інший потрапив у двигун і запалив бойову машину бандитів. Серед тих почалася паніка — одні втікали в поле, де їх, мов зайців, вистрілювали жандарі, інші підносили догори руки — цих розстрілював їхній ватажок Теодор Грібан. Він встиг убити двох охочих здаватися, але затим і сам упав від жандарської кулі. Побачивши, що вбито ватажка, решта бандитів здалися.

— Я замерз, як... навіть не знаю хто, — підвівшись з шанця, тремтів Гельмут.

— А я вже поволі змінюю своє ставлення до селянського кожуха! — цокав зубами Кароль.

До них підійшов суб-лейтенант Єпур, приклав долоню до картуза і кучеряво спитав, чи колеги не розділять з ним радість великої перемоги розпиттям фляжки домашньої сливовиці. Детективи, не дочекавшись кінця урочистої промови, разом вигукнули «так», схопили суб-лейтенанта попід руки і затягнули у свій «мерседес».

Рік Божий 1244-й для донедавна квітучої, як рай, а останні десятиліття волею Папи Римського і французького короля ввергнутої у посеїбічне інферно землі Лангедоку видався вогненним. Цілу зиму королівські солдати з благословення «псів господніх» — святих інквізиторів — отців домініканців палили села, які ще не очистилися від альбігойської скверни, а в березні надійшла черга палити живих людей. Хоча це не зовсім люди, бо як учив нанебесахненисущий фра Домінік Гусман, катари — мерзенні еретики, треба вогнем випалювати їх, та так, аби сімені не залишилося! А за

це, діти мої, свята католицька церква гарантує вам відпущення гріхів, ну й для підтримання гріховної плоті в неголодному існуванні маєте дозвіл заволодіти дешвицею з добра еретичного, себто, йдучи в хрестовий похід супроти цих так званих катарів, маєте такі ж привілеї, наче б йшли на поганих сарацинів магометських — бий, ріж, пали, грабуй, гвалтуй, нанизуй на списи немовлят і успадкуєш Царство Небесне! Бо єресь альбігойська — від лукавого! Хіба це не сатанинське вчення: нема одного Бога, а є два — які змагаються за панування над світом, це — бог добра і бог зла, безсмертний дух людський звернутий до бога добра, а тлінна його оболонка тягнеться до темного бога?! Або це — Бог не міг сотворити світ, бо це означало би, що Він сотворив зло, адже ніхто не буде заперечувати, що земне життя людей протікає у мерзенному гріху, моральних вадах і всеохоплюючому злі. А все це тому, що матеріяльний світ сотворив Сатанаїл — старший Божий син, який і править своїм творінням. Та що там казати, якщо ці еретики не визнають ні Святої Трійці, а значить, й Ісуса Христа як Сина Божого, ні католицьких таїнств, зокрема хрещення немовлят, ні навіть хреста як символа, бо це, мовляв, знаряддя тортур! Але найстрашніше — катари вчать: «Не проливай крові», а це вже зазіхання на підвалини всієї християнської цивілізації. Тому — палити!

До капітана королівських латників, які охороняли замкнутих у підвалах замку Монсегюр найзапекліших еретиків, підійшов високий на зріст чернець у домініканській рясі.

— Прошу благословити, отче. — Капітан зняв шолом і схилився у поклони.

— Хай Бог благословить, сину. — Домініканець покрив капітанську голову хресним знаменням. — Чи пильнуєте добре, капітане, еретичне поріддя?

— З Божою поміччю, отче.

— Святу справу чините, королівські воїни, — патетично виголосив чернець, — святу справу. Завтра очисний вогонь позбавить твердь земну від цієї диявольської погані в людській подобі.

Капітан благоговійно опустил очі, а домініканець, перебираючи бурштинову вервечку зі срібним розп'яттям, швидко прочитав патерностер.

— Мене звуть фра Ансельмо, капітане, — повідомив чернець, — і я тут з місією.

Капітан урочисто настовбурчив вуха.

— Мене послав превелебний Робер де Бутер, — продовжував чернець, — я маю доручення востаннє поговорити з найзатятішими із єретиків, так званими perfecti, або, щоби ти зрозумів, «досконалыми», це вони себе так називають, на предмет відречення від єреси і визнання святих таїнств, Троїці і Папи як спадкоємця Святого Петра. Отже, де камера їхнього головного безбожника лжеєпископа Бертрана д'Ан Марті?

— Я маю наказ від високопреосвященного Робера де Бутера... — рішуче почав капітан.

— У мене знак, — перебив його чернець і тицьнув капітанови під ніс стиснуту в кулак руку, на підмізинному пальці якої блимнув аметист єпископського персня.

— Прошу за мною! — ввічливо сказав капітан. Він взяв у вартового смолоскип, і вони опустилися у підземелля. Пройшли кілька вузьких коридорів і зупинилися біля оббитих кованим залізом дверей. Капітан відімкнув замок. Вони зайшли в камеру і побачили прикованого масивним ланцюгом до кам'яної стіни старого висохлого чоловіка у чорному подертому вбранні, із сивим, аж білим волоссям.

— Залишіть нас, капітане, — звелів домініканець, — і прийдіть через годину.

Капітан запалив смолоскип, що стримів на стіні, прикріплений двома залізними гаками, і вийшов, на всяк випадок замкнувши з того боку двері.

— Учителю смирення, — звернувся домініканець до катарського єпископа, той здригнувся і уважно подивився на ченця.

— Учителю, я не чернець Домініканського ордену, я Єремія з Боснії, син розуму.

— Вітаю тебе, брате, — тихим, але бадьорим голосом промовив єпископ, — що тебе привело у це місце, де чиниться грандіозний злочин проти Духу?

— Дві речі, учителю, дві речі — перша і друга.

— Є у мене підозра, сину розуму, що перша не заслуговує бути першою, — посміхнувся Бертран д'Ан Марті.

— Ваше життя, учителю, не може не бути першою річчю, — патетично промовив Єремія.

— Про яке життя ти говориш, сину розуму? — байдужим тоном запитав єпископ. — Якщо про земне, то воно завтра обірветься в очисному вогні, сказано ж бо «в огні оновлюється природа», тож тут альтернативи вже нема, а якщо ти маєш на увазі життя духовне, то зрікшись уже давно усіх земних спокус — м'яса, вина, насильства, крові, чуттєвих насолод, пізнавши Вищу істину, отримавши за це від братів своїх статус досконалого, я підготував свою душу, яка завтра звільниться від тлінної плоті, до єднання з Абсолютом.

— Я пропоную вам втечу не для збереження земного життя, — сказав Єремія, — хоча це ніби похідне, а для продовження вашого служіння Духу і донесення світла істини до темних.

— Ні, — твердо промовив єпископ, — я не буду ухилятися від своєї долі. Завтра я разом із двомастами п'ятдесятьма шістьма своїми братами зійду на інквізиторське вогнище. Хай станеться те, що має статися.

— А доля істинного вчення? — лукаво запитав Єремія.

— Традиція не перерветься, — спокійно відповів єпископ, — нашу головну святиню і наші скарби врятовано. В ніч перед падінням замку Монсежур його комендант Арно-Роже де Мірпуа організував утечу чотирьох наших доконалих з реліквіями і святинями. Це брати — Гюго, Емвель, Екар і Кламен. Отож служіння Богу Добра триває!

Бертран д'Ан Марті пожвавішав, його очі засвітилися внутрішнім світлом.

— А тепер, брате, — сказав він, — викладай мені першу річ, що змусила тебе ризикнути тілесною оболонкою, прийти у цю паділ сліз і скреготу зубовного.

Єремія трохи зніяковів, а потім, набравшись рішучости, заговорив:

— Я, вчителю смирення, маю три іпостасі, перша — це зовнішня, прибрана машкара ченця Домініканського ордену, друга — чин «син розуму» в громаді адептів Істинного Вчення і вірних Бога Добра, а третя — це майстер Ліги Видимого Суцого.

— Це ж служіння зворотньому боку! — вигукнув єпископ.

— Ні, ми не служимо темному богу, — спокійно відповів Єремія, — але ми з ним рахуємося. Ми виконуємо те, що відповідає волі світлого бога, але що не можуть чинити його адепти. Ось! — Єремія витягнув з пазухи ніж у шкіряних піхвах, оголив лезо і встромив його у щілину між камінням стіни. — Бачите?

На лезі ближче до руків'я було викарбувано літери SSGG.

— Ми по різні боки, — сказав єпископ.

— Ні, ми різні сторони однієї Сутності, — заперечив Єремія, — без нас немає вас і навпаки.

— Можливо, але наш вибір — це Вічний Дух, а ваш — минуща матерія.

— Кожен вибір є вибором!

— Справді, — ледь усміхнувся єпископ, — але, здається, у нас не вистачить ночей і днів, тижнів і місяців, років і життів, аби розвивати дискусію. Чого ти хочеш, брате Єреміє?

— Я промовляю від імени Ліги, — ледь набундючився Єремія, — я особисто нічого для себе не прошу, просить вас Ліга, або Центуріон справедливости, або Орден Каме-ня і Мотузки в Зеленій Траві, або Храм Великої...

— Досить, — обірвав його єпископ, — невдовзі варта прийде.

— Отже, ваша високознаносте, — урочисто почав Єремія, — нам відомо, що, крім реліквій і святинь вашої громади, у вас знаходилися речі, які для вас жодної сакральної цінности не мають, проте є цінними для адептів, скажемо так, альтернативної моралі.

— Аморальности, кажи вже, брате, прямо.

— Ні, — твердо промовив Єремія, — якби у нас був час, я би зумів вас переконати...

— Що вас цікавить? — холодно спитав єпископ.

— Ви знаєте.

— Справді, я знаю, бо така річ у нас одна, і ще кілька днів тому, коли вже стало зрозуміло, що замок Монсеґюр нам не втримати, дехто з братів-досконалих пропонував піддати цю річ очисному вогню, але колективний розум переміг — було таке явище, є і буде, тож, знищивши символ, його не позбудешся. А тепер ви просите передати це вам?

— Так, ваша високознаносте, а за це ми мали намір запропонувати вам свободу і життя.

— Ну, щодо свободи, — єпископ співчутливо подивився на Єремію, — ніхто мені її не може ні дати, ні забрати, а щодо життя... Ви можете звільнити разом зі мною двісті п'ятдесят шість братів моїх?

— Ні, я прийшов звільнити лише вас, до того ж ціною власного життя: я мав би дати вам цю сутану домініканця, а сам залишитися тут.

— А як же ланцюги? — зацікавився єпископ.

— У мене є інструмент, — поплескав себе по пазусі Єремія.

— Ні! — єпископ вимовив це таким тоном, що Єремія усе зрозумів, — рішення остаточне. — А щодо речі, яка вас цікавить, — продовжував єпископ, — то я нічим не можу вам допомогти, її разом з іншими реліквіями забрали брати-досконалі Гюго, Емвель, Екар і Кламен.

— Хто з них?

— Хтось із них, вони будуть володіти усіма реліквіями, святинями і таємними текстами по черзі. Отож, у кого саме тепер те, що цікавить вас, я не знаю. Тож прощай, брате.

— Допоможіть нам, — впав на коліна Єремія, — а я допоможу вам!

— Що ти для мене можеш зробити тепер, смішний брате?

— Легка смерть, — заторохтів Єремія, — легка безболісна смерть, — він вийняв з-за пазухи маленьку з синього скла пляшечку, запечатану воском, — один ковток і ваша плоть уже недосяжна для болю від тортур Бугерових катів!

— Збережи це для себе, брате, — насмішкувато кинув Бертран д'Ан Марті, — а я буду разом зі своїми братами до кінця.

— Допоможіть! — луснувши чолом об кам'яну долівку, прохрипів Єремія.

— Та як я тобі допоможу, хлопче, — розсердився єпископ, — коли я тут, а те, що ти просиш, невідомо де?!

— Напишіть листа, — загарячував Єремія, — ми розшукаємо ваших досконалих, напишіть, хай передадуть нам те, що для вас не має жодної цінності, а навпаки...

— Справді, навпаки, — погодився єпископ, — нам давно треба було позбутися тих дрібних згустків енергії зради. Та як я напишу?

— Я про все подбав, ваша великознаносте! — Єремія радісно почав витягувати з-за пазухи шматок пергаменту, каламар з червоним чорнилом, гусяче перо.

— А кому писати?

— Пишіть чотири листи, усім братам. — Єремія швидко розрізав пергамент на чотири рівні шматки.

Пролог фентезійно-детективного роману «Храм Великої» відомого українського автора Івана Іванова-Замихайлівського, який (пролог) не увійшов до книги, бо був забракований головним редактором видавництва «Альфабет» як такий, що не вписується у видавничу політику.

(Друкується з дозволу автора.)

Пролупивши очі зранку, інспектор-детектив кримінального бюро чернівецької поліції Кароль Штефанчук збагнув, що — все. Обдертий березневий ранок за вікном, і вчора їх з Гельмутом побили агенти сигуранци. Сиділи вони у «Паласі», тихо і мирно, прощалися — бо Гельмут Гартль зважився — від'їжджає у фатерлянд! Каже, що голос крові, але ж Кароль знає — це через ту бундючну ювелірку. При згадці за ту в Кароля щось шпигнуло в лівому боці. Мабуть, печінка, подумав, але згодом, добре обміркувавши цю тему, збагнув, що — ні, бо печінка з іншого боку. Кажу ж, що — все! П'ятеро лайдаків у однакових костюмах зі штанами, заправленими у високі шнуровані черевики, поводилися дуже нечемно — галасували, плювалися, били посуд. Кароль з Гельмутом, майже тверезі, налаштовані лірично, хотіли тиші. Ось і виникла колізія. Детективи відразу вираховували, що це агенти сигуранци, але зайшливі, бо своїх, чернівецьких, вони знали. За рівнем нахабства можна було припустити, що ці аж з Букарешта. Мабуть, прибули большевікулів ловити.

— Мой, хлопче, — вигукнув один з букарештських докельнера, статечного немолодого інтелігентного єврея, якого всі відвідувачі інакше, як «пан Хаїм», не називали, — принеси котнарі, але справжнього, а не вашої чернівецької сечі!

Пан Хаїм аж присів від такого хамства, він розгубився і не знав, що робити — давати нахабі словесну відсіч чи просто його ігнорувати.

Кароль з Гельмутом презирнулися. Ліричний настрої зник. Кароль мляво підійшов до столика прибульців і, як міг, чемно, румунською літературною мовою почав пояснювати, що цей добродій у білому смокінгу не «мойхлопче», а «пан Хаїм», ліпший кельнер Чернівців, шанована поважна особа, патріот міста...

— Міста? — перепитав з сигуранци. — А Великої Румунії патріот чи ні?

— Якої, якої Румунії? — втрутився у розмову Гельмут. Він був агресивно-піднесеним, бо акурат перед брутальним «мойхлопче» на адресу пана Хаїма розповідав Каролєви про Адольфа Гітлера. Як він швидко, ефективно і мудро навів порядок у Німеччині. Розумієш, Каролє, він не повівсь на ліву демагогію у своїй же партії і не скасував приватну власність на засоби виробництва, але водночас притиснув хвоста великому капіталу, відбувся перерозподіл багатства, але не за більшовицьким зразком, а так, що робітник отримав зарплатню, харчі і певний добробут, а капіталіст — класовий мир! Я вже не кажу про те, що в Райху нема безробіття, інфляції і жебраків. А щодо національного гонору, хоча це тобі нецікаво, але сам розумієш, німці уже не почуваються приниженими... А тут цей румунський тайняк з Букарешта!.. Гельмут був готовий до бійки. Крім того, своє питання він ставив німецькою мовою:

— Тож якої Румунії?

Агент сигуранци зневажливо зміряв Гельмута з набріоліненої голови до франтуватих жовтих черевиків, подумав трохи і плюнув на лівий черевик. Гельмут узяв зі столу кришталевий дволітровий графин з червоним пуркарем і луснув таємного агента по голові. Графин розбився, і букарештського залило вином. Решта з сигуранци схопили-

ся і повихоплювали з наплічних кобур пістолети. Гельмут і Кароль теж.

— Панове, прошу вас, не стріляйте тут, — дуже переконливо попросив їх пан Хаїм, — невинних же ж постріляєте, панове офіцери!

— Жид добре каже, — кинув один з тайняків, — вийдемо надвір. І давайте без цих іграшок, покажіть, на що ви здатні голими руками.

— А ви? — спитав Кароль.

— Що ми, ми теж голими руками.

— Але ж вас п'ятеро!

— Двоє на двох.

— Гарзд!

Спочатку справді билися два на два, але коли чернівецькі почали замогати букарештських, ті троє, що чекали своєї черги, втрутилися і кастетами та рукоятками пістолетів вирішили вислід сутички на користь зайшливих. Коли Кароль і Гельмут уже лежали на бруківці у калюжах крові, таємні агенти румунської політичної поліції виявили притаманне їм шляхетство і викликали до повержених суперників рятунок. У лікарні їм наклали по кілька швів, що їх тепер Кароль уважно розглядав у дзеркало. Добре, що били ззаду. Бо хоча й зіпсували зачіску, зате не вибили жодного зуба і не скривили ніс, та й очі не заплили синцями. Ох, як болять бебехи!.. Ні, треба щось міняти у цьому декоративному житті! Досить фальші! Ніякий ти, парубче, не герой, не супермен, як то у американських кінах, чи, як би сказав Гельмут, юберменш. Ти простий земний буденний чоловік. Бідний. Нещасний. Смертний. Каролеви стало шкода себе аж до сліз, бо остання думка видалася йому рятівною. Це ж так просто, береш зубами люфу револьвера, тиснеш великим пальцем на спуск, багровий, кажуть, спалах і — жодних проблем.

Кароль, як сновида, сьак-так одягнувся, випив склянку газованої води з сифона, вийшов у місто. Там найняв візника і звелів їхати до Пруту. Давши фірманови сто леїв, що внесло у цей скорботний світ хоч трохи втіхи, Кароль вийшов на міст через річку. Вітер з дрібним дощем шарпав пальто, намагався зірвати капелюх, теліпав краватку. Все проти мене, збагнув Кароль. І револьвер може дати осічку, якщо почну стрілятися. Тому — топитися. Він забув, що вміє добре плавати і втонуту йому так легко не вдасться. Сіра ребриста мінлива течія манила, кликала і гіпнотизувала його. Кароль ухопився обома руками за поручні. «О Боже!» — мимовільно вихопилося з нього. Поки він заносив ногу на чавунні візерунки поручнів, до нього дійшов сенс промовленого «Боже!». Кароль заціпенів. Чому я сказав ЦЕ? Як спалах з'явився і щез спогад про себе малого, коли він уперше, не змилюючи, проказав напам'ять «Отчеченаш» перед зворушеними бабцею і мамою. Гріх! Кароль відійшов від поручнів і лише тепер вловив у повітрі запах весняної глини, хвої, проростаючої трави. Йому стало смішно, але не весело. Супермен, курва дошка! Кароль витягнув свій блискучий театральний на вигляд нікельований револьвер і жбурнув його у Прут, зняв капелюх «борсаліно», покрутив у руках, трохи подумав, одягнув на голову і швидко пішов до трамвайної зупинки.

У квестурі, у кабінеті детективів, сидів Гельмут і писав рапорт про звільнення. Кароль, увійшовши, почав розглядати напарника — теж у ненайкращому стані, хоча й у нього зуби, очі і ніс цілі. Кароль сів за стіл навпроти Гельмута:

— Будемо шукати цих гицлів?

— На дідька?

— Віддати.

— Не знаю, мені не до цього, я виїжджаю, ти ж знаєш.

— Знаю.

Трохи помовчали. Гельмут дописав рапорт, поставив крапку і сумно поглянув на Кароля:

— Все!

— Колись ще приїдеш у Чернівці.

— Звичайно, звичайно, — Гельмут насилу засміявся, — як же я без цього Парижа на Пруті.

При згадці про Париж обоє спохмурніли — о-йо-йо-йой — Марія і любов, чума і холера...

— Дай мені ручку, папір і підсунь каламар, — попросив Кароль Гельмута, — мені треба написати заяву, аби квестура видала мені пістолет, бажано «вальтер».

— А де твій ковбойський кольт?

— Загубив.

— Я йду до Попеску, несу оце рапорт.

— Почекай, підемо разом.

Кароль дописав заяву, трохи подув на неї, аби висохло чорнило, згорнув папір у трубочку, так, як Гельмут свій рапорт:

— Пішли.

Шеф кримінального бюро Віктор Попеску здивовано витріщився на своїх найкращих інспекторів-детективів, які зайшли до нього обидва з паперовими трубочками в руках. Те, що Гартль збирається звільнитися, бо відбуває на історичну батьківщину, він знав, але чому — цей, другий?

— Ти що, Штефанчук, теж? — спитав Попеску, киваючи на Карольову паперову трубочку.

— Що, теж?

— Виїжджаєш на історичну батьківщину?

— Моя батьківщина тут, на цій землі, — агресивно огризнувся Кароль, — а ось дехто тут таки в гостях!

Попеску, родом з Мунтенії, почервонів, але з великим зусиллям опанував себе:

— Тоді чому з папером?

— Заява про зброю.

— Не зрозумів.

— Дотепер я користувався своєю приватною зброєю, а зараз прошу видати мені табельну. — Кароль вже почав шкодувати за тим коштовним кольтом, тому був злий.

— А де ж твоя приватна? — Попеску був швидкий на гнів, але ще швидше відходив. — Загубив п'яний?

— Мій власний кольт, — сухо викладав Кароль, — перегрівся у тривалій перестрілці з бандитами, люфа деформувалася, відновленню не підлягає.

— Добре, добре, — засміявся Попеску, — хай тобі видадуть російський ТТ.

— Випишіть собі ТТ, шефе, — все ще дувся Кароль, — а мені хай видадуть «вальтер» або «беретту».

— Хай буде по-твоєму. — Попеску був підозріло добрий, і це Кароля насторожило. — Почекай трохи, я маю для тебе симпатичну справу. А ти, Гартль, що, покидаєш нас?

— Так точно, — буркнув Гельмут.

— Що ж, давай рапорт, — Попеску взяв Гельмутів папір, — а де це мій «паркер», — він понишпорив по шухлядах, потім по кишнях, — невже забув вдома нову імпортову самописку із золотим пером?! Доведеться простою ручкою.

Попеску взяв просту ручку зі сталевим пером, вмочив у каламар, струсив трохи чорнила, одночасно звертаючись до Кароля:

— Тобі, Штефанчук, таке завдання: сталася крадіжка. Ніби нічого, але позаяк обкрадений дійшов до самого квестора, який узяв цю справу на олівець, тому я доручаю це

тобі, Каролю, треба швидше знайти злодіїв і, головне, повернути вкрадене добро цьому галасливому ювелірови.

— Ювелірови? — Кароль і Гельмут повитягали шії. — Це якому?

— Драк його знає, — зневажливо кинув ручку в жолобок письмового приладдя Попеску, — у місті недавно, а скандалить так, як би був чернівецьким гонораціором.

— Як його звати? — Кароль і Гельмут не на жарт розхвилювалися.

— Ось тут усе написано, — Попеску простягнув Каролеви картонну теку, — знаю лише, що ювелірна крамниця обкраденого називається «Хризофілія».

Кароль і Гельмут подивилися один на одного. В очах Кароля світився ретельно прихований тріумф, а в Гельмута — розпач.

— Шефе, дозвольте звернутися, — по-військовому клацнув обцасами Гельмут.

— Та що ти так офіційно, — заторохтів Попеску, — хочеш попроситися, я не проти, в обід вийдемо, хильнемо по келиху...

— Я офіційно відкликаю свій рапорт про звільнення. — Гельмута переповнювала рішучість. — Я залишаюсь і прошу направити мене на завдання у парі з моїм давнім колегою інспектором Штефанчуком!

Попеску круглими очима дивився на детективів, які просто на очах обмінювалися барвами обличчя: дотепер блідий Гартль ставав червоним, а червоний Штефанчук — зблід. Щось тут не те.

— Що коїться, хлопці?

— Справа чести, — придумав, що збрехати, Гельмут, — я знаю цього ювеліра, зичив у нього гроші, дотепер ще частину не віддав, небагато, але... просив Кароля, тобто

інспектора Штефанчука, аби з часом віддав за мене... коли буде мати... а я вже потім... з Райху мав вислати... а тепер, коли цього достойника обікрали, вважаю справою своєї честі допомогти... прошу вас, шефе!

Від такого шляхетства Віктор Попеску зворушився і, сердечно поглянувши на Гельмута, віддав йому рапорт.

Гельмут узяв папір і, переможно дивлячись Каролеви в очі, порвав його на дрібненькі клапти.

— Обидва ви швидко знайдете тих злодіїв і повернете ювелірови його металобрухт, — напучував підлеглих шеф, — з Богом, хлопці.

Вийшовши з шефового кабінету, Кароль і Гельмут поглянули один на одного, як два розлючені вже закривавлені бійцівські півні:

— Ну шо?!

— Шо, шо?!

— Починаємо все спочатку?

— Доведеться.

...Наступного дня детективи Гартль і Штефанчук прийшли на службу в нових костюмах, скроєних за вимогою моди — двобортних піджаках і в штанах з манжетами, причому в Гельмута — з синього бостону, а в Кароля — з сірого шевйоту. Не змовляючись, обидва повдягали нові капелюхи-«борсаліно», барви ситого миша, черевики — зеленувато-брунатне шевро, тиснене під фальшивого «крокодила», сорочки — сіро-блакитний шовк з блискучою ниткою «кінської слини», краватки — японська контрабанда з Констанци — «зелений мох, засіяний зубами дракона». До таких краваток багаті люди носили золоті шпильки з рожевою перлиною або рубіном чи — хто мав кращий смак — смарагдом, теж золоті годинники швейцарських майстрів, а ще портсигари, запальнички, персні з того

самого металу, але на все це «залізяччя» у інспекторів кримінальної поліції, що жили на одну зарплату, грошей не вистачило, зате вони стягнулися на гарний англійський одеколон і пахучі турецькі цигарки. Такі франти з шлейфом ароматів нетутешнього бомонду давно не вешталися коридорами чернівецької квестури.

Переконавшись, що їхня поява справляє ефект, детективи Штефанчук та Гартль перестали соромитися того, що в однакових капелюхах, черевиках, сорочках і краватках виглядають, як два дурнуваті клоуни, і повні енергії вирушили оглянути місце злочину — ювелірну крамницю «Хризофілія» та допитати потерпілих: старого ювеліра і — о-йо-йо-йой — його онуку, якщо вона схоче допитуватись.

Онука схотіла. Мало того, вона радісно зустріла працівників поліції — хоча обидва помітили, що Маріїна радість штучного походження, а насправді вона глибоко засмучена, її зазвичай насмішкуваті розумні сяючі сірим вогнем очі тепер виглядали погаслими тупувато-беззахисними, як у хворої вівці, утопленими до того ж у якусь надзвичайно прозору, але мертву рідину.

— Панове, — Марія намагалася говорити офіційно, хоча благальний тон їй не вдавалося приховати, — у нас велике горе. Нас обікрали.

— Ми знаємо, — говорив з нею Кароль, який ще якимось собою володів, бо Гельмут остовпіло витріщився на Марію, як школяр на порнографічну картинку. — Ми тому й прийшли. Ми з поліції, якщо ви пам'ятаєте... Будь ласка, дайте нам список вкраденого, покажіть зламані замки, а ще б ми хотіли поговорити з власником крамниці, тобто з паном Пантелеймоном. До речі, де він?

При згадці про діда Марія заплакала.

— Каролю, Гельмуте, — вона геть втратила свою колишню поважність, — я боюся за нього, він так страждає, що на межі божевілля.

— Покличте, — сказав Гельмут, — ми його заспокоїмо.

Марія піднялася нагору, а детективи почали оглядати крамницю.

— Слухай, — здивувався Гельмут, — чого вони так побиваються, адже майже все на місці, вітрини не розбито, сейфи не зламано, дріб'язок золотий на місці?!

— Справді, — Кароль теж завважив, що жодних слідів пограбування у крамниці нема.

Згори спустився пан Пантелеймон. Детективи його ледве впізнали: неохайний, розкуйовджений, постарілий, однією рукою він спирався на свою онуку, а другою немилосердно шматував ще недавно дбайливо пешену борідку.

Старий таки на межі. Детективи дуже делікатно почали розпитувати власника ювелірної крамниці про біду. Виявилось, що пограбували не власне крамницю, а горішнє помешкання. А вкрали лише один предмет, зламавши маленький потайний сейф у спальні пана Пантелеймона. Зловмисники скористалися відсутністю господарів — пан Пантелеймон з онукою ходили вечеряти в «Лукуллус» з нагоди родинного свята. Кароль і Гельмут одразу ж паралельно з вислуховуванням потерпілого почали міркувати, що це за свято було недавно в ювелірній родині, цілком можна припустити, що — день народження Марії, отож, поперше, треба запам'ятати, по-друге, шкода, що вже цього року проминуло, по-третє, добре, що вже цього року проминуло, бо якщо вони знову подружаться, то вже не доведеться тратити страшенну силу грошей на подарунок цій Марії. Але треба слухати пана Пантелеймона.

— Украли, панове офіцери, одну-єдину річ! — І Пантелеймон почав детально описувати те, що у нього вкрали.

— Ми знайдемо злодіїв і повернемо вам украдене, — твердо пообіцяли панове офіцери, понатягли на очі капелюхи, одночасно кинули затяжні погляди на Марію і вийшли з «Хризофілії».

Такими лютими детективів Штефанчука і Гартля чернівецькі кримінальники ще не бачили. Вони без будь-яких ордерів вривалися у злодійські кубла Роші, Калічанки і Садгори, били кастетами по ключицях усіх підряд, хапали за барки відомих грабіжників, пхали до очей пістолети і запитували, де вкрадене у ювелірній крамниці «Хризофілія» добро. Злодії божилися, що цього закладу вони не брали. Так тривало доти, доки один з авторитетних кримінальників старий бандит Петруца Єгудеску не спитав у перервах між отримуваними стусанами, що, мовляв, украдено. Коли детективи сказали, старий злодій розсміявся, невже панове клямпури гадають, що високопорядні відомі по обидва боки Карпат своєю фаховістю чернівецькі злодії, зайшовши до ювелірного склепу залишили б там золоті дзигарки, персні, ланцюжки, ковтки, медальйони, дзигарнички і всіляке каміннячко, а взяли б якусь зовні геть не показну річ?! Не, наші взяли б те, що блищить. Отож, панове поліцаї, тут маємо спеціальне замовлення і виконав його якийсь не наш махер.

— Тебе би до нас в бюро, Петруцо, — посміхнувся, відпускаючи вилоги злодієвої блюзи, Кароль. — Мислиш, як фаховий криміналіста.

— Дякую, пане клямпуре, — поправив рожеву із зеленим пальмовим листям краватку збадьорений компліментом щодо своєї професійної придатности злодій, — пізно вже міняти фах.

— А чо' ти кажеш, що це був не ваш махер? — спитав Петруцу Гельмут.

— Дивіться сюди, — все ще обсмикувався після контакту з поліцією бандит, — за вашими словами, той повідмикав усі замки і спеціальним газовим різакон розрізав сейф. Серед наших таке можуть робити раховані майстри. Але наші цього не робили.

— Отже, гастролер, — підсумували детективи.

— Лиш так, — погодився Петруца.

Детективи сиділи у кав'ярні «Асторія», пили міцнющу каву, курили і думали. Отже, якщо вкрадено лише одну річ і зробив це зайшлий злодій, то очевидно, що він приїжджав саме по неї. Без сумніву, працював професіонал. Що робить недосвідчений махер, коли щось украде в чужому місті? Біжить одразу на вокзал чи в аеропорт, де на нього вже чекають поліцейські детективи зі сталевими кайданками. А як чинить профі? Залягає на кілька днів або й тижнів у готелі, замовляє собі в номер їжу, питво, курву і чекає, поки поліція стомиться і зробить висновок, що «гастролер» уже покинув їхнє місто. Не встигли. А за якийсь час вдоволений життям кримінальний спеціаліст у руці зі саквоюжем із награбованим добром сідає собі у потяг «Чернівці — Варшава», і лови вітра в центральноєвропейському полі. Найцікавіше те, що другий топонім у назві потяга може мати десяток варіантів, а є ще ж аеропорт...

Отже, поки крадій у достойного пана Пантелеймона не втік, його треба шукати у чернівецьких готелях. Проте, що злодій може виявитися не таким уже аж високогаунковим спеціалістом, а трохи недовченим підмайстром, нехай спорядженим найновішим злодійським причандаллям, і не буде діяти логічно, себто не заліг у готелі,

а відразу ж опісля скоєння злочину втік з міста, детективи Гартль і Штефанчук намагалися не думати. Якщо це викрадення — спеціальне замовлення на певну річ, то не міг же ж замовник наймати для цієї справи початківця або невігласа.

Тому задля душевного здоров'я пана Пантелеймона, а значить, добра його прегарної і, як виявилось, чемної та лагідної онуки, злодія треба ловити в готелях. Почали зі свого улюбленого «Чорного орла». Обережно, аби передчасно не налякати евентуального злодія, взялися розпитувати старшого адміністратора про гостей останніх двох-трьох діб. З'ясувалося, що поселилася лише група музикантів-угорців, що гастролювали (при цьому слові детективи стрепенулися) в місті, польська родина і кілька дрібних чиновників з Букарешта. Пішли далі. В «Готтлібі», приваблені назвою, замешкали поважні німецькі комерсанти (нічого підозрілого, панове офіцери, дуже череваті баварці, п'ють пиво дволітровими кухлями, такі вас ніяк не зацікавлять, тарабанив дотепний адміністратор). Взаялися за «Палас». Тут взагалі ніхто не зупинявся. А в претензійному «Пансіон Сіті» чомусь виявилось повно ортодоксальної емігрантської жидови (пейси, лапсердаки, ярмулки) з Відня. Залишився «Брістоль».

— Нічого підозрілого, панове. — Старші адміністратори скрізь однакові.

— Покажіть журнал мешканців! — запотребували детективи.

Кілька прізвищ на -еску зі столиці, два на -чук з Кіцманя, один -штейн з Вижниці, а це що таке? Синьйор Монтанеллі з Італії. Детективи зайшли у готельний бар, взяли кави, алкоголь вони собі до розкриття справи, не змовляючись, заборонили.

— Слухай, ну не може ж італієць, прибулий аж з Мілана, грабувати чернівецького ювеліра! — розмірковував вголос Кароль.

— Чому з Мілана? — кинув, проходячи повз їхній столик, старший адміністратор готелю, що ходив до шинквасу винагородити себе за важку розмову з поліцією склянкою цуйки. — Пан італієць прибув з Атен, себто з Греції, вибачте, звичайно, що втручаюсь у не свою справу, панове.

— Що?

— Так, бачив його паспорт, панове, це громадянин Греції, хоча й сам італієць, а розмовляє німецькою.

— Пан Пантелеймон звідки прибув? — домірковували ситуацію детективи.

— Теж з Атен!

— Отож.

— Пішли. Який номер?

— Шістдесят сьомий, — адміністраторови це не сподобалося, але поліція виглядала елегантно, тож він сподівався, що стрілянини, крові і поламаних меблів не буде.

Адміністратор «Брістолю» помилився. Хоча задля справедливості слід зазначити, що поліція не хотіла ні стрілянини, ні крові, ні поламаних меблів. Вони хотіли просто поговорити з німецькомовним італійцем з паспортом громадянина Греції, мовляв, що вас привело у нашу глуху забиту провінцію, синьйоре Монтанеллі, і де ви були від восьмої до десятої години вівторкового вечора?

Синьйор Монтанеллі не дався на бесіду. Він рознервувався, вийняв із саквояжа якусь скриньку з чорного дерева, оббиту позеленілою бронзою, притиснув її до грудей, а іншою рукою витягнув з-під подушки револьвер і почав стріляти по прибулих. Кароль і Гельмут дуже здивувалися

з такої нечемної зустрічі, засіли за великі шкіряні фотелі і почали переговори з нервовим постояльцем.

— Синьйоре Монтанеллі, покладіть зброю, ми просто хочемо з вами поговорити. Не стріляйте, — вмовляли детективи італійця чи хто він там.

— Як це не стріляти, коли ви прийшли зіпсувати мені велику місію, доручену великим магістром Ордену Східного Храму.

— Якого саме храму? — Намагався налагодити контакт із уже зрозуміло, що варіятом, Кароль.

— «Золотий світанок», — буркнув італієць і, користуючись паузою, перезарядив свій револьвер.

— Але статут Ордену Східного Храму «Золотий світанок» не дозволяє своїм адептам брати до рук зброю.

— А я зі спецложі «Срібна зірка», — вигукнув італієць і почав стріляти по фотелях. З'явилася загроза, що його кулі проб'ють меблі, тому Кароль і Гельмут одночасно вихопилися з-за крісел і знешкодили варіята, що схибнувся на підґрунті окультизму.

Кароль ще не пристріляв свій новий «вальтер», тому його кулі потрапили в ліве передпліччя італійця, зате кулі з Гельмутового «парабелума» лягли в середину мішені, тобто в груди. При цьому було розтрощено чорну скриньку, яку італієць все ще притискав до грудей. Кімнатою розсіпалися якісь старезні срібні монети.

Італієць, смертельно поранений, лежав навznak на підлозі, стогнав і шкрябав руками килим.

— Передайте великому магістру, містеру Алістеру Кроулі, — прохрипів італієць, коли детективи схилилися над ним, — що я зробив усе, як він велів. — Італієць підніс ліву стиснуту в кулак руку до рота, розтулив її, його тілом пішла довга судома, і він умер.

— Якби не стріляв так завзято, — промовив Гельмут, — то залишився б живим.

— Сам винен, — погодився Кароль.

— Але ж це пропажа пана Пантелеймона?!

— Це!

Вони стягнули зі стола плюшеву скатертинку і почали збирати в неї розтроснену чорну дерев'яну скриньку, сувій пергаменту і розсіпані кімнатою срібні монети.

— Ми зробили це! — тріумфально, незлагодженим дуєтом проголосили детективи Штефанчук і Гартль, увійшовши у ювелірну крамницю «Хризофілія».

Пан Пантелеймон вклякнув на одне коліно і возніс хвалу Всевишньому, а його бундючна онука кинулася до поліцаїв, обняла їх обома руками за шиї і поцілувала — Кароля в ліву щоку, а Гельмута — в праву.

На якийсь час у «Хризофілії» поселився добрий дух ідилії, або, як кажуть у буковинських селах, святі хату перелетіли.

Пан Пантелеймон підвівся з коліна, підійшов до стола, на якому детективи розгорнули плюшеву готельну скатертинку. Він уважно роздивився уламки дерев'яної чорної скриньки, зсунув із сувою пергаменту три срібні кільця, розгорнув його, пробіг очима, знову згорнув і насилів кільця. Після цього ретельно почав лічити срібні монети. Коли старий закінчив перерахунок, Марія, Гельмут і Кароль просто фізично відчували, як добрий дух ідилії покидає приміщення. Пан Пантелеймон зняв окуляри в роговій оправі, ретельно відполірував скельця білою батистовою хусточкою, одягнув і ще раз перерахував монети. Потім ще раз.

— Щось не так, дідусю? — спитала його Марія.

— Тихо! — викрикнувся на неї пан Пантелеймон.

Марія ображено вибігла з крамниці, сильно гримнувши дверима. Кароль і Гельмут кинулися бігти за нею, але пан Пантелеймон зупинив їх владним окриком:

— Стійте, панове! Тут не вистачає однієї монети. Чи не могли ви загубити її дорогою?

— Мабуть, ні, бо ми щільно загорнули усе це добро в скатертину, — сказав Гельмут.

— Якщо загубилася монета, — додав Кароль, — то це швидше за все там, у готелі, бо коли куля розтщила скриньку, монети розсипалися кімнатою.

— Панове, — благальним голосом звернувся до детективів старий ювелір, — я вас дуже прошу, допоможіть, поїдьте зі мною в той готель, мені треба знайти ту монету!

— Звичайно, пане Пантелеймоне.

У готель «Брістоль» вони прибули разом з поліційною машиною, якою нижні чини, за викликом інспекторів Штефанчука і Гартля, мали забрати вбитого італійця. Отже, в опечатаний детективами «номер шістдесят сім» ще ніхто не заходив. Так і є, воскові печатки на місці. Детективи дали команду поліціјнтам зачекати, а самі, вкупі з паном Пантелеймоном, зайшли в «номер». Шукали довго. Потім ще і ще. Але нічого не знайшли.

Старий ювелір просто на очах ще більше постарів, ще раз сам ретельно обшукав кімнату, розпачливо подивився на детективів і вибіг, забувши на вішалці свій велюровий темно-синій капелюх.

Детективи вийшли з готелю і мовчки почваланали у бік крамниці «Хризофілія». Йшли довго, майже три години, бо не обминали жодного бару, корчми і ресторації. Ніде не засиджувалися, а випили по порції рому, коньяку, сливовиці, заїдали такою-сякою канапкою і йшли далі. Коли

дійшли до омріяної «Хризофілії», то були вже, якщо відверто, п'яними, хоча на вигляд — напідпитку.

Їх зустріли широко відчинені двері ювелірні і не менш омріяна Марія, яка, схожа на божевільну, бліда і розкуйовджена, сиділа на стільці і порожнім поглядом дивилася на голу стіну.

— Маріє!

Вона не зреагувала. Детективи схопили її за плечі, спробували трусити. Марно.

— Треба дати їй щось випити, — сказав Кароль, — нагорі у старого є коньяк.

Гельмут побіг сходами на другий поверх і чомусь довго не повертався. Кароль тим часом легенько поплескував Марію по щоках. Гельмут спускався поволі, несучи в одній руці пляшку «енессі» і чарку, а другою тримався за поручні.

— Старий завішився, — тихо, але виразно, підійшовши, сказав він Каролеви.

— Тоді все зрозуміло, — Кароль очима показав на очманілу Марію.

Нарешті вони спромоглися влити в неї трохи коньяку, вона порожевіла, прийшла до тями і гірко заплакала. Детективи поштиво чекали, коли вона виплачеться.

Через якийсь час Марія, шморгаючи носом, розповіла хлопцям, що дідусь на неї ніколи не кричав і навіть голос не підвищував, тож коли він грубо кинув їй «Тихо!», вона дуже образилася, хотіла негайно втекти від нього кудись далеко, може, навіть у Париж, трохи блукала містом, і нарешті образа минула, вона заочно пробачила дідусеві, та позаяк від пережитого дуже зголодніла, то зайшла в «Європу», де довго пила каву і їла тістечка, зрештою, повернулася додому, а там... Марія відплакала ще один тур і до-

казала свою історію, — вона заходить у кімнату, а дідусь у зашморзі, уже задубілий.

— Він залишив якісь повідомлення, може? — обережно спитав Кароль.

— Лише заповіт, що все, мовляв, майно заповідає його онуці Марії Видатга, тобто мені.

— І що ви думаєте робити? — запитав Гельмут, — продовжити ювелірний гешефт?

— Ненавиджу! — гнівно процідила Марія, — ненавиджу увесь цей металобрухт. Це — залізяччя! Ці — кайдани! — Марія розлютилася. Вона зірвала з шиї золотий ланцюжок з кулоном і жбурнула його в куток, постягала персні з пальців, браслети, сережки і порозкидала все це кімнатою:

— Ніколи більше я нічого золотого на себе не начіплю! А товар цей спродаю завтра ж! Допоможете мені, панове?

Панове, як коні під горбом, завзято кивали головами.

Наступного дня увесь ювелірний товар покійного Пантелеймона закупив знаний чернівецький ювелір Соломон Ріхтер за досить гарні гроші, які панна Марія чомусь негайно перевела в англійські фунти стерлінгів. Кароль і Гельмут відчували для себе реальну небезпеку. Так воно і сталося. Після похоронів пана Пантелеймона, які організувати (домовитися зі священником і гробарями, аби покійного було відспівано і поховано не як самогубця, а як померлого від нещасного випадку, замовити і встановити надгробок тощо) взялися Кароль і Гельмут, Марія запросила хлопців на сніданок. Ніби поминальний. У ресторан «Дрегуляну».

Коли підбадьорені хвилюючими перспективами детективи прибули за квандрас до одинадцятої, хоча запрошені були на одинадцяту рівно, Марії ще не було. Тому вони зайшли у вбиральню нібито помити руки, хоча насправді ще раз ретельно оглянули себе у дзеркалах. Гарні хлопці,

що не кажи, хоча й у однакових капелюхах, сорочках і краватках, як ідіоти, але, що вдієш — мода є мода.

Марія не прийшла. Натомість рівно об одинадцятій до детективів підійшов метрдотель і чемно спитав, чи вони є п. п. Штефанчук і Гартль, коли отримав ствердну відповідь, простягнув їм невеликий білий конверт.

— Я щось таке передчував, — зітхнув Кароль, а Гельмут дав метрдотелеви двадцять леїв. Вони сіли за столик, відкрили конверт і знайшли там ключ від англійського замка і два папери — один офіційний з нотаріальними реквізитами, другий — звичайний. Власне, це був лист, адресований «любим хлопцям» від тієї самої Марії. Коли ви будете читати ці рядки, писала їм ця підступна красуня, я буду далеко, детективи замовили рому, а відбула я так нагло, не прощаючись, вона в Англію поїхала, буркнув Гельмут, аби уникнути нікому з нас трьох непотрібних розмов, знає вона, що нам потрібно, а що ні, це вже коментар Кароля, бо усі ми розуміємо, що наші стосунки зайшли в тупик, радше у безглуздий трикутник, знаємо без тебе, мила наша, цю геометрію, ось якби я зустріла когось із вас — будького, бо ви обидва мені однаково подобаєтеся, тут поліціянти змушені були відкласти читання і випити по чарці ямайського рому, так-так, бо обидва мені однаково подобаєтеся, але вас двоє, а я одна, спостережлива, однак, не могла ж я змусити вас до дуелі зі смертним фіналом, тепер зрозумів, братчику, що на нас чекало, тож я вирішила, що краще буде для всіх, коли я — щезну... Ех! А щоби вам не було гірко, я маю на увазі смаковий аспект, я залишаю вам маленький подарунок, задокументований нотаріусом, ага, це інший папір, — приміщення колишньої крамниці «Хризотфілія», продайте його, гроші поділіть між собою і, я вас дуже прошу, випийте добряче за нашу дружбу!

Детективи так і зробили. А коли пляшка рому спорожніла, вони попленталися на Панську вулицю до своєї нерухомої власності. Відімкнули двері ключем з Маріїного конверта і зайшли. Все вартісне з меблів було продано, залишилися лише ляди для товару і стіл посередині, на якому досі лежала плюшева скатертина зі срібними монетами, розтровошеною скринькою і сувоєм пергаменту. У верхніх кімнатах, крім двох пляшок коньяку, теж нічого цінного не було. Тому залишилось одне — пити. Потім непрохано матеріалізувалося питання, що робити з цими стародавніми срібними грішми. Оцінивши на око вартість приміщення колишньої «Хризофілії», яке вони завтра легко спродають, бо на це є попит, детективи зрозуміли, що вони вже далеко небідні люди, тому поділити між собою ще й ці нікчемні затерті тоненькі срібні монети їм видалося нешляхетним. Амбівалентний стан, викликаний алкогольною ейфорією і тугою за втраченою коханою, не сприяв з'ясуванню походження і давности цих монет. Та й не нумізмати вони... Ясно одне, через ці кляті срібні загинув поважний пан Пантелеймон і вони, Кароль і Гельмут, втратили Марію... На-зав-жди! Випили.

Наступного дня вони прийшли у це приміщення з покупцем, місцевим гендлярем Стефаном Гаїною. Після того як сторгувалися, знову постало питання вмісту плюшевої скатертини.

— А давай-но здамо ці прокляті срібні у квестуру як речовий доказ до справи вбитого нами у готелі «Брістоль» заїжджого італійця, — запропонував по-поліційному чесний і по-німецьки педантичний інспектор Гартль.

— Хай буде, — байдуже погодився Кароль. Справді, не залишати ж це срібло крутієви Гаїні, який, схоже, таки кількасот леїв їм не доплатив.

Гельмут нагорі серед покинутого дріб'язку знайшов шкіряний кисет пана Пантелеймона з голландським тютюном. Він акуратно перекинув пахучий тютюн у кишеню свого піджака, а в порожній кисет зсипав срібні монети. Уламки чорної скриньки, оббитої бронзою, вони викинули у сміття, а сувій пергаменту машинально засунув собі у кишеню Кароль. У квестурі вони задокументували срібло пана Пантелеймона як речовий доказ у справі вбитого грабіжника-«гастролера». Фельдфебель, тобто плутоньєр-мажор, Бойчук, який приймав артефакт, ретельно, у присутності панів інспекторів Штефанчука і Гартля, двічі перерахував монети. Їх виявилось рівно двадцять дев'ять.

Наступного вечора інспектор Кароль Штефанчук прийшов додому тверезий. Так склалося. Він випив чаю, ввімкнув радіо — справжній німецький «Телефункен», знайшов музику з Будапешта, почав переглядати сьогоднішні газети і згадав про пергамент зі скриньки пана Пантелеймона. Цікаво. Він узяв сувій, вийняв його зі срібних кілець, розстелив на столі. Кілька невеликих текстів, написаних різним чорнилом і різними мовами. Каролу незрозумілими... але чекай, оцею останній запис, це ж — санскрит! Мова, яку він потроху вивчає з того часу, як вони із Гельмутом посварилися з Марією. Аби не зварювати.

Кароль взяв підручник і словник і за дві години перекинув текст, записаний на пергаменті. Збагнувши суть запису і зрозумівши, що за срібні були у нього в руках, Кароль мало не заверещав від потрясіння. Потім він почав поєднувати в одному логічному ланцюгу всі події, пов'язані з цим сріблом: викрадення старого ювеліра — сцена у «Брістолі» — повернення срібних — пан Пантелеймон перераховує, шукає ще однієї монети — не знаходить — вішається. Де ця одна монета щезає? Так, перед смертю італієць зробив якийсь

дивний жест. Невже він, фанатик такий, виконуючи настанови містера Кроулі, проковтнув монету? Точно!

Кароль зателефонував до моргу рідної квестури і запитав чергового лікаря, чи вже робили розтин убитого в «Брістолі» грабіжника. Черговий відповів, що це заплановано на завтра.

— Ні! — командним голосом заявив інспектор Штефанчук, — це необхідно зробити сьогодні, тобто вже. В інтересах слідства. Приготуйте інструменти, я вже виїжджаю. А за клопоти, колего, з мене пляшка рому.

...Опівночі Кароль під світлом настільної лампи у себе вдома розглядав видобуту зі шлунка вбитого італійця срібну монету. Це була тетрадрахма першої третини першого століття від Р. Х.

Від народження Ісуса Христа минуло понад тисячу років, цивілізоване людство на благословених землях від Атланти до Індії вдосконалювало і без того досконалу релігію — іслам, проте християни ще були. Один з них, гарно вбраний — в оранжевій шовковій сорочці, підперезаний зеленої шкіри поясом з бронзовими оздобами, у темно-синього оксамиту халаті зі срібним позументом наопашки й у сап'янових, вишитих бісером капцях, — проте, як воно водиться у гяурів, без чалми, неквапно йшов багдадським базаром. Він зовні був схожий на правовірного — мав чорну борідку і благочестиві очі, але хрестик з темного дерева зі срібним розп'яттям Иси на шиї викривав у ньому невірного.

Християнин йшов так, ніби хотів собі щось купити. Сонце вже пекло, але він мав собі на голові полотняний китайський капелюх з великими крисами і йому було хоч би що. Він зупинився біля каварника, який вправно маніпулював

мідними і латунними джезвами на гарячому піску в залізім кориті над малим вогнем, і замовив арабіку наполовину з робустою. Каварник узяв велику чашку з білої китайської порцеляни із золотим обідком і налив у неї кави — половину з мідної джезви, половину з латунної. Християнин узяв лівою рукою, а правою поштиво перехрестився, затим вдихнув аромат напою. Споглядаючи на перший погляд хаотичний, а насправді бездоганно відлагоджений механізм базару, зробив перший ковток. Гарно. Недаремно в Писанні сказано, що десь тут на початку часів був рай.

Раптом у злагоджений організм базару втрутилося стороннє тіло. У натовп врізалися кіннотники з особистої охорони самого халіфа — на баских сірих конях браві нукери в посріблених кольчугах, блакитних чалмах, пов'язаних на сталеві шоломи, зі списками, прикрашеними пір'ям заморського птаха струся, про якого купці, котрі мандрували аж поза Ефіопію, розповідають, що цей птах страшенно лютий, але дуже шляхетний, тому, коли бачить чужого, ховає свою голову в пісок, аби згаряча не з'їсти невинну істоту — чи то людину, чи то звіра.

Християнин захлинувся кавою. Каварник чемно підступив до нього запитати, що сталося, чи часом не втопився у каві муравель, хоча цього бути не може, бо цього не може бути ніколи. Християнин тицьнув у руки каварникови порожню чашку, кинув у неї бронзову монету і швидко пішов у той бік, де халіфова гвардія проклала шлях для якоїсь поважної особи.

— Дорогу гостеві халіфа! — кричав сотник гвардійців, розмахуючи канчуком із сиріої буйволячої шкіри, переплетеної з мідним дротом і циновими кульками на кінцях. Натовп лінькувато розступався і з млявою цікавістю дивився на «гостя халіфа». Хто такий?

— Дорогу ученому над ученими, — вдовільняв цікавість натовпу сотник, — океану мудрости і небу знань, улему шейхів та імаму муфтіїв, правнуку самого Абдулли Аль-Мамуна Багдадського, просвітленому суфію і аскезному дервішу великому Квазі-Ібрагіму-Мустафі з Андалусу!

Християнин, що пробирався крізь натовп, блаженно усміхнувся, напевно, прийшла ейфорія від двох гатунків кави.

Великого Квазі-Ібрагіма-Мустафу в паланкіні з червоного дерева, оббитого срібними бляшками, несло шестеро м'язистих нубійців. Він вбраний був у брудну подерту волосяницю, але не на голе тіло, як того вимагає суфійський звичай, а на делікатну білого китайського шовку сорочку, те ж саме з головним убором — простенька запорошена чалма була намотана на шовкову феску зі зрізаною китицею, борода у «великого» теж не засвідчувала його статус мандрівного аскета-жебрака, бо була ретельно вимита, розчесана і змащена коштовною олією зі сакалібських реп'яхів, на ногах у дервіша були прості на вигляд капці з виправленої шкіри молодого козеняти, викладені зсередини венеційським велюром. Він сидів обкладений з усіх боків пуховими подушечками і міцно тримав обома руками річ, яку віз багдадському халіфу — скриньку з чорного африканського дерева, оббиту зеленою бронзою. Цю реліквію, успадковану ним від великого предка Абдулли Аль-Мамуна Багдадського, він, теж великий, Квазі-Ібрагім-Мустафа, втаємничений у сакрум хоронитель, вирішив переправити у Багдад. Бо в Кордові, де він мав осідок дотепер, стало неспокійно, надто близько кастильські гяури-християни. Хоча й нинішній халіф Багдаду Абдурахман ібн-Аббас і профан, проте у нього найбільше війська під місяцем.

А тим часом християнин, що ледь був не захлинувся кавою двох гатунків, підійшов дуже близько до процесії.

Він швидко окинув поглядом охорону, витягнув з-за пояса брунатну пляшечку, змочив нею губку, яку добув з рукава, і тицьнув її під хвіст коневі нукера, що прикривав паланкін з лівого боку. Кінь заіржав, став на задні ноги і почав брикатися. Християнин скинув з плечей свій коштовний халат, на який одразу накинулося кілька зебраків з натовпу, і плигнув у паланкін. На лету він вихопив з-за спини прегострий дамаський кинджал і з розгону встромив його у серце великому Квазі-Ібрагіму-Мустафі. Потім вихопив з рук конаючого океану мудрости чорну скриньку і вистрибнув з іншого боку паланкіна у натовп. Кінні охоронники закричали: «Гашашин! Гашашин! Гашашин зарізав великого! Ловіть його! Тримайте!»

Але — марно, християнин щез у натовпі.

Кілька днів по тому чоловік, який у Багдаді вдавав із себе християнина, уже у вбранні середньої руки воїна ісламу скавав на вороному коні дорогами Персії. Радше однією дорогою — тією, що вела в гори. Їхав він щасливий. Щастя його полягало у двох речах: по-перше, він виконав завдання всемудрого Гасана Сібаї, верховного імама Ордену таємних убивць, який гяури чомусь називають «сектою Асасинів», а по-друге, ще сьогодні він, скромний кинджальник, воїн чести, справедливості і помсти, Гакім Даразі, буде в раю.

Дорога, якою їхав Гакім, ставала все крутішою, тож зрештою він зліз з коня і пішов пішки, ведучи вороного за вуздечку. Минувши три вартові застави, Гакім нарешті постукав у браму невеликої фортеці, головного осідку їхнього Ордену. Варта його впізнала і відчинила браму.

— З поверненням, брате. Слава справедливості! — привітав його начальник охорони.

— Слава помсті, брате. Дякую.

— Давай свого коня і швидко йди до превеликого Гасана.

— Я б умився з дороги, переодягнувся...

— Він звелів, аби ти негайно йшов, ні, біг до нього!

Гакім бігти не міг, у нього вистачило сил лише на те, аби швидко йти. Ось він і попрямував до фортеці в фортеці — квадратного муру з білого каменю, що оточував будинок, в якому жив Гасан Сібаї, ще кілька споруд, у які, крім старого, ніхто доступу не мав, а також сад зі струмком.

Ще кілька вартових чат — і скромний Гакім постав перед старечі сльозливі очі всемудрого Гасана. Старий жадібно дивився на чорну скриньку в руках багдадського лжехристиянина. Коли той наблизився, старий мовчки вхопив скриньку, поклав її на отоманку, обмацав, знайшов потаємну кнопку, відчинив. Трохи попорпався там і, переконавшись, що це те, чого він чекав, верховний Гасан вдоволено погладив свою білу бороду і беззубим ротом посміхнувся до Гакіма:

— Вітаю тебе, брате! Ти вчинив великий подвиг. Сідай, пий каву і розповідай, як воно було.

Вони сіли на м'який грубезний на чотири пальці килим, старий сам налив молодому братови кави зі срібного жбана, який до того стояв над розжареним мангальчиком, і звелів розповідати. Молодий розповів, як він пробрався у Багдад, як, дотримуючись науки всепревеликого імама Гасана, мімікрував під гяура-християнина, як пив каву на багдадському базарі і як нарешті зарізав Квазі-Ібрагіма-Мустафу. Цей епізод Гасан Сібаї побажав вислухати тричі. Про шлях, досить-таки важкий і небезпечний, Гакіма додому старий слухав не уважно. Гакім ще не завершив свою історію, як старий зверхник дав наказ послушникови скликати диван Ордену. Гакім поштиво підвівся і хотів тихенько відбути, але старий його зупинив, ти, брате,

мовляв, уже не простий кинджальник, а член дивану. Гакім вклонився і поцілував полу халата свого зверхника.

Коли зібрався увесь диван — тринадцять вкупі з Гасаном Сібаї відбірних зарізяк, — старий почав урочисту промову. Спочатку він говорив про звичні речі: про місію їхнього Ордену, про те, як виконується Вища Воля щодо зарізаних людей, про переозброєння, мовляв, його агенти закупили в Дамаску партію найновіших, виконаних за останніми досягненнями зброярського ремесла, кинджалів, чим спустошили бюджет Ордену, тож доведеться економити на деяких тілесних потребах, потім швидко затвердили виконавців на Конрада Монферратського і — повторно — на Салах-ад-діна ібн Айюба, ще швидше провели ритуал ініціації нового члена дивану — звияжного Гакіма Даразі, і нарешті старий приступив до головного:

— Брат наш Гакім здійснив великий подвиг, він здобув безцінну для нашої справи реліквію, якою дотепер володіли негідні руки нинішнього мешканця пекла недовченого Квазі-Ібрагіма-Мустафи, до речі, побажаймо йому вдаватися плодами із пекельного дерева Заккум і захлинутися киплячим окропом, а до того реліквією володів достойний Абдулла Аль-Мамун Багдадський, а до нього ще більш достойні, справедливі і грізні люди. Тепер у володіння нею вступаємо ми.

Диван схвально загудів.

— Прошу бути свідками перед Вищими Силами, як я буду оформлювати письмово наше володіння Реліквією безжалісних!

Гасан Сібаї витягнув з-за килима чорну скриньку, приніснену Гакімом, поклав її на отоманку, відчинив, вийняв сувій пергаменту і розгорнув його на невеличкому розкладному столику, де вже було приготовлено письмове приладдя — каламар з чорнилом і гостро затесану тростину.

— Якою мовою писати, братове?

— Якою завгодно, лише не арабською, — подав свій голос як член дивану Гакім.

— Так, — підтримали його інші диванні, — пиши, брате, нашою.

— А ще краще, — запропонував виходець із Согдіани Каджар Сафаві, — мовою наших предків, тією, якою писали пророки вогню.

— А хто ж нею володіє? — спитав старий Гасан.

— Я, — відповів Сафаві, — вже півтори тисячі років у нашому роду з покоління в покоління передається вміння розуміти давню мову Перської імперії і писати клинописом.

— Що ж, іди і пиши, брате Каджаре, — звелів верховний імам.

Коли засідання закінчилося і диванні почали схилятися у прощальних поклонах, старий Сібаї знаком покликав до себе Гакіма:

— Ти, брате, заслужив рай.

Гакім торкнувся губами поли зверхницького халата.

— Сідай ось тут, — звелів старий, — і випий цю чашу. — Він витягнув з оббитої позолоченим залізом скрині срібний глек і велику, теж срібну, чашу і наповнив її по вінця.

— Пий.

Коли Гакім випив, старий вивів його за руку з будинку, направив у бік саду і легенько підштовхнув у спину:

— Йди, там твій рай!

... Гакім заслужив. Він лежить у шовковистій дуже зеленій траві, над ним пронизливо голубе небо, а довкола, без сумніву, райські кущі. Виноградні грона над самою його головою. Поряд джерело з протічною водою. Потім він лежить уже на ложі, витканому золотом і дорогоцінним камінням.

Йому служать вічно молоді юнаки з глечиками та чарами, наповненими джерельною водою, від якої не п'яніють і не болять голови. І вдосталь плодів, які йому до смаку, і м'яса птахів, які йому до вподоби. І повногруді дівчата. І чорноокі волоокі райські красуні, гарні, як перлини, що їх пильнують від злодіїв. І їсть він, і п'є смачно за те, що чинив у житті минулому. І одружується з чорноокими волоокими красунями...

Рай вічний. Це Гакім добре знає, але несподівано ЙОГО рай закінчується, він бачить себе на випаленій сонцем траві у затінку кущів аличі з перспілими плодами і запісоченим слабеньким струмком з брудною водою поруч. А замість повногрудих дівчат біля нього стоїть начальник охорони. Він чемно штурхає Гакіма ногою і каже: «Вставай, брате! Треба йти різати людей».

Переклад (за висновками фахівців-медієвістів, неточний) сповіді розкаяного ашашина, рукопис якої було вивезено хрестоносцями з Єрусалима і який нині, кажуть, зберігається у приватному зібранні відомого каннського колекціонера Кості Северного, котрий, подякують, купив цей рукопис у одного європейського монаршого дому.

Гарна бритва «Золінген», але вона любить тверду руку. А коли руки тремтять з тієї чи іншої причини, то вона стає справді небезпечною. Словом, Кароль, уранці голячись, порізався три рази і тепер зупиняв кров білим каменем галуном. Руки його тремтіли не з перепоею — він з цим ділом легко давав собі раду, міг напитися, за словами друга Ольжича, як горіля, і вранці, після філіжанки міцнющої кави, вже бути свіжим, як командир гітлерюгенду, — руки його раз по раз біла дрібна дрож від усвідомлення фортуни чи, навпаки, нещастя, що може прийти до нього разом із володінням давньою срібною монетою та знанням, почерпнутим із пергаменту. Це ж якщо знайти решту срібних, то можна, — а вони ж майже поряд, у рідній квестурі, там, варто лише прийти і забрати з комори фельдфебеля Бойчука — то, то... все життя може змінитися! Добре, мріяти будемо опісля, а зараз необхідно виробити легкий, простий і ефективний план добування давніх монет зі складу речових доказів. Приходжу я, отже, до фельдфебеля Бойчука, пригощаю контрабандною турецькою цигаркою і так лінкувато кидаю, видай, мовляв, колего, мені капшук з тим срібним непотребом, треба слідчий експеримент провести, бо в цій справі з'явилися нові деталі... Та прошу пана інспектора, каже фельдфебель, беріть, лише розпишіть мені отут-о. І тоді я, простий чернівецький хлопець Кароль Штефанчук, стаю володарем унікальної реліквії, яка зіграла свою — яку, то вже інша справа — роль в історії духу... Історії духу, заносить тебе, хлопче... Треба

бути реалістом. Ці срібні після укомплектування треба просто продати. Дуже дорого. Отже, він йде до фельд... ні, необхідно якийсь час вичекати, аби не викликати підозру в колеґ-поліцаїв, а найперше у любого приятеля Гельмута. Справді, вчора здав срібні монети, сьогодні забрав, чого б це? Педантичний фельдфебель Бойчук може насторожитися і — чого б це? — спитати у начальства або, ще гірше, у мого вірного поплічника. Тому треба почекати кілька днів, і в кінці робочого дня, дуже поспішаючи, заклопотано так... видай, колеґо, мені те срібло, пам'ятаєш, та ти вже, мабуть, забув.

На службі Кароль вивчив ситуацію і переконався, що все складається на його користь: фельдфебель Бойчук видав заміж дочку, останню з трьох, і тепер пішов у затишні святкування — тверезим практично не бував, а товариш Каролів по зброї — Гельмут Гартль — узяв триденну відпустку для короткої поїздки в Німеччину. Каже, що сімейні справи, але Кароль знає, що він їде у партійних справах, якимось чаркою Гельмут натякнув, що вже є членом націонал-соціалістичної партії, невдовзі носитиме значок зі свастикою, на зворотному боці вилоґи. Ось, напевно, Гельмут за цим значком і їде у свій фатерлянд, та швидше за все він відновлює свій перерваний репатріаційний процес. Але ж як це спрощує Каролеві укомплектування срібних грошей, що ходили в Іудеї першого століття від Різдва Христового! Післязавтра він все це зробить. А вже тепер можна мріяти. Інтуїція підказує йому, що найбільший попит на це срібло спостерігається в Італії. Той фанатик говорив про якогось містера Кроулі — раз; дуче, бути не може, аби він не захотів мати ці гроші — два; і на решті Ватикан, що само собою зрозуміло, — три! Продасть він тому, хто запропонує більшу суму, влаштує такий собі

аукціон, учасники якого не будуть знати, за що вони змагаються між собою, а він — закулісний аукціоніст з телефонною руркою замість дерев'яного молотка в руці. Хто більше? Бо менше як за мільйон... мільйон чого? Не румунських же ж леїв! І не німецьких марок. І навіть не італійських лір. Треба брати справжні гроші. Він попросить за своє срібло британські фунти стерлінгів. Бо нема на планеті міцнішої валюти, якщо не брати до уваги кольорових камінців у віддалених острівних аборигенів. Але ж мільйон фунтів — це фантастична сума, май совість, хлопче! Добре, візьму триста тисяч, по десять тисяч за кожну монету, але — золотом! Отже, на ціні зійшлися, тепер треба вибрати покупця, одного з трьох. Та сама інтуїція знову підказала йому, що найбільш платоспроможний з них є містер Кроулі, не тому, що він британець, а тому, що він найбільше хоче мати ці срібні.

Тепер Марія. Їй важко було вибирати між двома, хай гарними, але, по суті, злиденними поліцаями, а ось між бідним поліційним офіцером і елегантним мільйонером їй буде легше зробити вибір. Та що тут казати, він одружиться з нею! Чекай, «Декалог» забороняє одружуватися з чужинкою... А хто сказав, що Марія Видатга не українка?! Розмовляє вона хай по-східняцьки, але українською, на вигляд — істинна арійка, та й хто доведе, що санскрит — її рідна мова, як вона кілька разів напідпитку жартувала, — це не автентична корінна праукраїнська мова?! Словом, тут усе вирішено. Тепер обов'язок перед Організацією, що те ж саме борг перед Ненькою. Він — а житимуть вони з Марією або в Стокгольмі, або в Істанбулі — з-за кордону, конфідентно — знатиме лише друг Ольжич — фінансуватиме Справу. Він дасть гроші на підпільне видання газети «Самостійність», а позаяк справа йде до війни, то озброїть своїм кош-

том Буковинський курінь. У протектораті Богемія і Моравія можна недорого купити зброю й амуніцію колишньої чехословацької армії і через Словаччину переправити в Польщу та Румунію, тобто в Україну. А вже після Великої Перемоги вони з Марією повернуться в УССД, де відкриють свою справу, найкраще — фешенебельну, елітну дорогу ювелірну крамницю під назвою — ну, звичайно, — «Хризофілія». Далі — будні: сімейне щастя, суспільне добро, громадський маєстат, красиві здорові розумні діти, все вродливіша з роками Марія і він — депутат парламенту Української Самостійної Соборної Держави. А якщо з УССД не складеться? Та не може бути, аби фортуна відвернулася, адже пощастило йому з Марією і цим сріблом!..

Так, Кароль глипнув на недавно придбаний новомодний ручний годинник — срібний «Патек-Філіп» на крокодилової шкіри ремінці, час для мріяння вичерпано, треба переходити до поточних питань.

Аби заповнити час, що залишився до видобування решти срібла з комори фельдфебеля Бойчука, чимось таким, аби відволікало від дедалі сміливіших мрій, Кароль вирішив вивчити свого евентуального партнера — Алістера Кроулі. Все-таки, очевидно, що без торгування не обійдеться, тож треба знати, чим дише твій візаві. За звичаєм чернівецьких базарів, Кароль мав намір просити 350 тисяч, аби згодитися на 300. Як воно водиться. Але для того, щоби правильно годитися, треба хоча б трохи знати покупця. У крамниці Альберта Дорнбаума він купив кілька книжок Алістера Кроулі німецькою мовою, з яких дізнався, що:

— людині, яка виконує своє Бажання, реалізує свій Задум, впроваджує свою Волю, допомагає сам імператор всього Всесвіту;

— людська аура служить магічним дзеркалом Всесвіту, а сам Всесвіт є магічним дзеркалом людської аури;

— страх — джерело всякого неправильного сприйняття, тому необхідно набувати мужности;

— треба робити те, що маєш робити;

— між такими подіями, як банкрутство, одруження чи смерть через повішання, немає жодної різниці, це не більше, ніж нещасні випадки, що можуть статися з кожним;

— біля витоків медитативної практики завжди лежить спокійна насолода, тихий процес природного зростання, якщо цього нема, то медитація неправильна;

— з одного боку, все можна співставити з Деревом Життя, бо образи наповнюють схему згідно з Традицією, з іншого — стверджувати, що Сефіроти — це каркас Всесвіту, все одно, що запевняти, ніби тварина кіт складається з літер: «к», «і», «т», а нарешті, — реальність чи об'єктивність символів — це предмет не гідний обговорення;

— викликаючи Духа, ми створюємо його у своїй уяві;

— поєднуючи магію з містицизмом, маг входить у стан самадгі (єднання з Богом);

— магічне слово АУМ — це символ індуїстської тріади: Брахма-Шіва-Вішну;

— містика спрямована всередину, магія — назовні;

— предметом будь-якого магічного ритуалу є встановлення зв'язку між Мікрокосмосом і Макрокосмосом;

— кожен із нас — це Зірка в Тілі Нут (безкінечности), інкарнація — це покривало, що приховує Зірку, а набуття магічної пам'яті — це поступове згортання покривала із Зірки.

Що ж, містере Кроулі, мені здається, ми згодимося, все-таки триста тисяч фунтів стерлінгів золотом — це дріб'язок, порівняно з тим, що ви отримуєте взамін. Адже ви, Великий магістр Ордену з такою пишною назвою, без цих сріб-

них монет все одно, що румунський жандар без бука. Тому — по руках!

Натхненний вченням свого торгового партнера, містера Кроулі, Кароль виявив витримку і зібрався до фельдфебеля Бойчука по монети аж у суботу. Коли до кінця робочого дня залишилася якась година, він напустив на себе заклопотаного вигляду, попустив краватку, розстібнув верхній гудзик сорочки, зсунув капелюх на потилицю — запрацювався чоловік — і швидко пішов до цокольного поверху. Хмурачись, аби не видати внутрішню радість, він спускався сходами вниз. Назустріч сходами вверх хтось ішов, коли той потрапив у сектор освітлення кволої електролямпочки, Кароль побачив, що це — Гельмут! Тепер удавати похмурого уже не треба — настрої зіпсувався миттєво, і це позначилося на зовнішньому вигляді:

— Гельмут! Здоров! Ти прибув?

— Привіт. Оце щойно приїхав.

— А-а, — Кароль кивнув у бік комори.

— Та привіз панови Бойчуку маленький подарунок — машинку для скручування цигарок. Німецьку. А-а ти, що? — Кивок униз.

— Та якийсь дурний папір треба підписати.

Обидва підозріло поглянули один на одного.

— То що?! — знайшовся Кароль. — Відбуваєш у фатерлянд? Покидаєш нас?

— Поки що ні, — неохоче кинув Гельмут, — все не так просто.

— Ну, добре. — Каролю не було добре. — Ще поговоримо. Ввечері що робиш? Підемо десь випити?

— Ні, — холодно відповів Гельмут, — у мене інші справи.

— Що, — Кароль зробився в'їдливым, — великий фюрер німецького народу Адольф Гітлер заборонив уживати алкоголь чернівецьким членам NSDAP?

— Як? — Гельмут спалахнув, але миттєво себе опанував і силувано засміявся: — Не, просто маю бути в Німецькому домі, наші хочуть розпитати, як там у Райху. А вип'ємо післязавтра.

— Тоді бувай.

Кароль уже не так бадьоро ввійшов до складу фельдфебеля Бойчука. Той був злий, бо вже десь три години нічого не пив і тепер переживав неприємний стан, коли дія алкоголю припиняється, а нова порція поки що недоступна.

Кароль миттєво оцінив ситуацію і вирішив діяти напевне:

— Що, фельдфебелю, страждаєш?

— Не знущайтеся хоч ви, пане інспекторе, самі ж бо знаєте, як воно є. Ще годину треба сидіти на службі, а потім ще квандрас йти до корчми. Ех!

— Як би я тебе не розумів, — збадьорив його Кароль, витягнувши з бічної кишені піджака пласку фляжечку з неіржавіючої сталі, — давай склянку.

— Даю, — фельдфебель вийняв з шафки тесану зелену склянку, ретельно витер її білою хусточкою, чемно поставив на ляду. Кароль відкрутив з пляшки ковпачок, поклав його вниз денцем біля склянки.

— По п'ять дек, — у фляжці Кароль мав сімдесятиградусну сливовицю.

Випили. Кароль налив ще фельдфебелеви склянку, закрутив фляжку, поклав у кишеню і легенько ляснув долоною по ляді.

— А тепер до роботи. Я, пане фельдфебелю, прийшов взяти один речовий доказ для слідчого експерименту.

— Капшук зі сріблом?

Кароль здригнувся і трохи зблід:

— А ти звідки знаєш?

— Так же ж ваш напарник інспектор Гартль, який щойно прибув з Німеччини і привіз мені таку хитру дзигарничку з машинкою, що сама скручує цигарки, дивіться, береш папірчик, насипаєш тютюнцю, клац і...

— Чекай! — у Кароля затремтіли руки, і він величезними зусиллями стримався, аби не вхопити фельдфебеля за барки і не закричати: — Чого приходив інспектор Гартль?

— Кажу ж, дзигарничку...

— Діло кажи!

— Приходив забрати речовий доказ, капшук з грішми. Срібними. Ви що не зустрічалися?..

— Забрав?

— Ні, бо...

— Зачекай, — жестом зупинив його Кароль, — давай ще вип'ємо. — Він витягнув пляшку, налив склянку фельдфебелеви, а сам зробив два ковтки просто з горлечка.

— Чому інспектор Гартль не забрав речовий доказ? — повільно вимовляючи слова, запитав Кароль.

— Бо вчора приходив ад'ютант пана квестора капітан Ваку...

— І що?!

— Він приходить щотижня...

— Чого?

— Робить ревізію на предмет старовинних монет...

— Нащо?

— Бо наш пан квестор Болокан — запеклий нумізмата, такий у нього гобій.

— А шляк би тебе графив! — вибухнув Кароль.

— Що, пане інспекторе? — по-собачому схилив набік голову фельдфебель Бойчук.

— Нічого, — схопився Кароль, — забрав срібло?

— Забрав.

— То не страшно, випий ще, фельдфебелю.

Кароль йшов сходами до себе в кабінет і тяжко лаявся: «Нумізмата, курва мама твоя була! Монети збираєш, лайдаку ти такий?! Аби ти вже вибиті свої зуби збирав по гостинці! Бодай тебе земля не прожерла разом з твоїм гобієм! Абись ходив уже з торбов світами! А ти, голоднику, його туди клав, аби так просто забирати? Га? Срібла він забав! Аби тим сріблом розтопленим дідьки в пеклі тобі горло заливали! Вороже теменний!..»

— Що ти там бубониш, Штефанчуку? — кількома сходами вище стояв шеф кримінального бюро Віктор Попеску і здивовано дивився на Кароля.

— Нічого, шефе, нічого, ади коліно вдарив, — Кароль люто потер цілком здорове коліно.

— Вважай, Штефанчуку, — тривожно порадив Попеску.

— Таж буду дивитися під ноги.

— Я не про те, Каролю. — Попеску став навшпиньки і дотягнувся до вуха свого підлеглого. — Ти занадто голосно говорив українською. Мені то байдуже, але в квестурі, ти сам знаєш, стіни мають вуха, а сигуранца не спить. Пришиють большевікула, агента Кремля і советської України.

— То не Україна!

— А що?

— Советська Малокацапія, а Україна зросте з її гною, але дякую, шефе, відтепер у квестурі я буду лаятися лише румунською. Футуз кручя мете... — забубонів Кароль і пішов до свого кабінету.

Наступного дня Гельмут запросив Кароля на чарку, з нагоди щасливого повернення, мовляв, і решта. Позаяк уже було тепло, домовилися засісти у Фольксгартені у ресторані під відкритим небом «Прімавера».

Вони взяли столик на двох, кельнер запалив свічку і поштиво чекав на замовлення. Кароль і Гельмут оглянулися

довкола і на мить принишкли від дивовижних витівок травневого вечора: на прозорому темно-блакитному небі з'явився повний місяць, що світився золотом, як гаряча мамалига, свічка освітлювала лише стіл і кілька метрів кругом, далі уявлялася якась чорна прірва з розмитими вогниками, а на тлі неба химерно вимальовувалися крона дерев, темно-зелених, як велюр їхніх нових капелюхів.

У курсалоні загравав оркестр, і чари розвіялися.

— Для початку літр токаю, — зробив замовлення Гельмут, — риба добра яка є?

— Є путильські пструги. По-єгерськи.

— Неси.

До цієї вечері Кароль готувався, як колись до випускних іспитів в університеті, він мусив якимось так непомітно, аби той нічого не запідозрив, вивідати у Гельмута, чого це він після поїздки до Німеччини виявив такий інтерес до срібла покійного пана Пантелеймона, що побіг до комори фельдфебеля Бойчука просто-таки з потяга. За поліційним звичаєм, Кароль вдався до тактики психологічної дестабілізації допитуваного зовсім іншою, ніж та, що цікавить слідчого, темою:

— Зізнайся, Гельмуте, — п'яненко посміхаючись, почав Кароль, коли вони перейшли до котнарі під бринзу зі шкварками, — ти їздив у Європу шукати її?

— Кого її?

— Кого, кого, не прикидайся, таж її.

— Та що ти морочиш мені голову, кого?

— Марію Видатгу!

— Агій на тебе! На дідька вона мені?!

— Ну, це ти мені не вповідай, ліпше зізнайся, шукав її?

— Чоловіче, якби ти знав, які серйозні справи я там мав, що важливого чув, з якими великими людьми здивався, то ти не закидав би мені щось особистого!

— Пхе, — зневажливо кинув Кароль, — що ти там мав такого чути, що ми темні тут не знаємо?

— Буде війна, — зловісно прошипів Гельмут.

— А хто цього не знає, — хіхікнув Кароль, — це всі знають. Ану дивись. Штефане, — гукнув він на кельнера, буковинського українця, — буде вуйна чи не? — спитав, коли той наблизився.

— Вуйна? Буде, проше пана.

— З ким?

— З рускими.

— А коли?

— Вже, віді, восени.

— Чув? — звернувся Кароль до Гельмута, жестом відпустивши кельнера, — з рускими, восени, а ти кажеш...

— З рускими не буде, — авторитетно заявив Гельмут.

— А з ким?

— Зачекаймо до осені.

Кельнер приніс порося, обкладене городиною, з кружальцем цитрини в рийці і великими маслинами замість очей, та графинчик з кальвадосом. На якийсь час детективи припинили розмову, а потім Кароль почав знов:

— Добре, таємниць ти ніяких не привіз, а з ким із великих ти зустрічався, невже із самим Адольфом Гітлером?

— Ні, — Гельмут зворушливо відкинувся на стільці, — фюрера цього разу мені не пощастило побачити, зате мені дав авдієнцію сам Рудольф Гесс, друга особа в нашій партії!

Це йому ти розповів про ті загадкові срібні монети, і друга особа вашої партії Рудольф Гесс дав тобі доручення здобути те срібло для Райху, і тому ти, прибувши в Чернівці, відразу побіг до фельдфебеля Бойчука, Кароль до крові прикусив собі язик, аби не поставити ці питання Гельмуту. В нього не виникало питання, чому Гесс зацікавився

цим сріблом, це ж відомий окультиста, хоча всі вони там, у верхівці Райху, схиблені на езотериці, а найперше сам великий фюрер німецького народу. Адольф Гітлер та його поплічники вважають, що вони отримали мандат від Володаря Світу «Короля Жаху», який послав їм на допомогу Таємних Вищих Невідомих для того, аби завершити еволюцію людини. Шляхом грандіозних біологічних мутацій з наявного нині людського матеріалу має постати нова раса надлюдей, героїв, напівбогів. Окремі особини нового людства вже подекуди є на Землі, вони потрапляють до нас або з-за меж часу і простору, або з інших планет, або з тибетських підземель, з одним із них зустрічався Адольф Гітлер. «Нова людина живе серед нас! Вона тут! Я бачив цю людину. Вона смілива і жорстока. Мені страшно в її присутності», — розповідав Гітлер про це моторошне рандеву Раушнінгу. І чому б у це не повірити, коли «Земля порожня і ми живемо у ній всередині, зорі — крижані брили, що плавають у Космосі, на Землю вже впало багато місяців, і наш теж упаде, а всю історію людства можна пояснити боротьбою між вогнем і кригою». Якщо все це частина офіційної філософії Райху, то потрібні його зверхникам срібні пана Пантелеймона, ох як потрібні! Тим паче, що там суцільні втаємничені члени Товариства Вріля, Сяючої Ложі, групи Туле, «Золотої зорі», Аненербе... Гітлер, Гаусгофер, Гімлер, Гесс... Рудольф Гесс, заступник фюрера з партійної роботи, достойник, який дав авдієнцію рядовому нацисту з Чернівців. Є про що подумати. Виходить, що на ті срібні гроші, якими зараз втішається квестор Боллокан, полює не лише містер Кроулі, а й друга особа Третього Райху. Таким чином, можна очікувати фахового пограбування нумізматичної колекції пана квестора. Треба попередити. Анонімно, звичайно. Хай посилить охорону,

встановить нову сигналізацію, справить надійніший сейф. Хай лежать монети до часу там. А якщо таки ведмежатники гера Гесса, наведені інспектором чернівецької поліції Гартлем, поцуплять капшук зі срібними, то окультистів Райху чекатиме тяжке розчарування — некомплект, панове гітлерівці, некомплект, однієї монети бракує. А де вона, де, партайгеносе Гартль з Чернівців? Він не знає. Бо цього ніхто не знає. Навіть лікар, що розтинав убитого в «Брістолі» італійця, нічого не втямив, бо був міцно п'яний. А вона ось де, на грудях в іншого чернівецького поліціанта, на срібному ланцюжку поруч із хрестиком, для чого інспектор Штефанчук власноручно припаяв до неї міцне вушко. Зрештою, розбагатіти можна й іншим чином, якщо якась із зацікавлених сторін таки пограбує пана квестора і порахує здобич, то відразу забagne віднайти нестачу. А тут я зі своєю пропозицією: продається тетрадрахма, срібна, перша третина першого століття нашої ери! Дорого! Триста тисяч британських фунтів. Золотом! Та сама ціна, що й за повний комплект. І далі за планом: гроші, Марія, слава...

Від таких думок у Кароля різко покращився настрій, і він навіть пошкодував свого напарника, який незабаром залишиться без нічого — без грошей (бо звідки?), без Марії (бо вона стане пані Штефанчук), без слави (за що, за пограбування свого начальника, квестора Болокана?), — лише з атрибутами члена NSDAP: партквитком біля серця і значком навпроти третьої чакри. Що ж, кожному — своє, як каже обергрупенфюрер СС...

— Шампанського! — вигукнув Кароль. Він був переповнений втіхою, яку більше не міг тримати в собі, тому вирішив поділитися нею з ближнім хоча б таким боярським жестом.

— Навіщо? — здивувався Гельмут, — краще коньяку.

— Ти думаєш? — завагався Кароль.

— Звичайно, — знизав плечима Гельмут, — а потім пива.

— Добре, — погодився Кароль, — Штефане, не треба шампанського, неси пляшку «мартелю» і паштету з гусячої печінки з подвійними порціями трюфелів!

Наступного вечора Кароль узяв ножиці, стару газету «Черновітцер Алльгемайне Цайтунг» і, вирізаючи де окремі літери, де склади, а де цілі слова, склав анонімного листа німецькою мовою з типовими для буковинців помилками, коли змістове дієслово ставиться не в кінці речення, а відразу після Ich bin..., вельмишановному панови квесторови Болокану, в якому повідомив про можливий замах на його, пана Болокана, нумізматичну колекцію. Мовляв, автор листа анонім, що змушений бути таким з міркувань власної безпеки, яко патріот Великої Румунії і Рідної Буковини, не може мовчати, коли готується таке підле пограбування безцінної колекції найрідкісніших, давніх, металевих, тяжко зібраних грошей пана квестора, а дізнався означений анонім про планований злочин суто випадково, проте знає твердо, що замовник цієї підступної акції знаходиться поза межами держави, і в разі успіху цього кримінальства, все украдене буде вивезено з Великої Румунії. Підпис, звичайно, «Патріот».

А восени, як і заповідав кельнер Штефан, сталася війна. Агресивна польська вояччина напала на миролюбну Німеччину. Захоплена зненацька німецька армія оборонялася, як могла, і польська кіннота таки продефілювала би Берліном, якби на допомогу спливаючому кров'ю Вермахту не прийшов союзник — Червона Армія. Спільними зусиллями, докладаючи неймовірних зусиль, великою кров'ю советські та німецькі війська зрештою розгромили сильного і жорстокого польського агресора.

Після цієї великої перемоги в Румунії з'явилися втікачі з Польщі. Переважно це були пани-офіцери. Румунія приймала їх з міркувань не стільки добросусідських, скільки з властивого їй великодушного римського людинолюбства. А якщо точніше, румунський істеблішмент співчував розгромленому польському «агресору» тому, що невиразно підозрював: наступним таким «агресором» може стати Велика Румунія. Румунська вояччина може напасти на мирний беззахисний добрий Советський Союз, а його союзник Німецький Райх може прийти на допомогу. Куди тоді втікатимуть домнуле-офіцери?!

Кароль Штефанчук так і запитав свого колегу, водночас друга-ворога Гельмута Гартля.

— Та ти що, Каролю, вважаєш, що великий вождь арійської німецької нації Адольф Гітлер дружитиме з цим азійським деспотом Сталіном? — обурився Гельмут.

— А що? Дружили ж вони проти Польщі.

— Це був тимчасовий тактичний маневр, аби нарешті покінчити з таким геополітичним непорозумінням, як польська держава. До речі, тобі як українцю це має бути близьким до серця.

— Мені, Гельмуте, тієї Польщі не шкода, але чому ти заперечуєш спільність природи вашого Адольфа і їхнього Йосифа?

— Це небо і земля! Адольф Гітлер — конструктор нового світового порядку, нової нації, нової людини, з Німеччини розпочнеться відродження арійської раси, яка зрештою запанує, як їй і належить, на планеті, встановить порядок, закон, справедливість, полум'я націонал-соціалізму розтопить каламутний зашкарублий буржуазний лід і — світ оновиться. А Сталін... це дрібний тиран, мерзотник, якому випадково дісталася влада на великій території,

і він не знайшов нічого кращого, як різати своїх поплічників. Ні, Гітлер — це велич, світло, шляхетність, а Сталін — нікчемство, пійма, плебейство, порівнювати їх — святотатство!

— А що ти на це скажеш? — в'їдливо спитав Кароль і кинув на стіл Гельмутові свіжу газету «Дойче Тагеспост». Там червоним олівцем було обведено замітку на першій сторінці.

Вождь вітає вождя

Канцлер Німеччини, великий фіюерер німецького народу, глава Третього Райху, надіслав вітальну телеграму керівникові Советського Союзу Йосифові Сталіну, в якій йдеться:

«До дня Вашого шістдесятиріччя прошу Вас прийняти мої найщиріші вітання. З цим я пов'язую свої найкращі побажання, бажаю доброго здоров'я Вам особисто, а також щасливого майбуття народам дружнього Советського Союзу.

Адольф Гітлер».

— За кілька днів Різдво, — після конфузної паузи різко змінив тему Гельмут, — а там і сороковий рік прийде, як ти думаєш, що він нам принесе?

— Нам, це кому? — здивовано перепитав Кароль.

— Ну, тобі, мені, Румунії, Німеччині, — Гельмут завагався, — Марії, може...

Тобі зась до Марії, подумав Кароль, бо якщо я все-таки рано чи пізно спродаюсь вигідно з цим срібним, одним або комплектом, то ти гарний, але бідний, німецький хлопче, мені не конкурент, Марія зробить правильний вибір. Але ще треба її знайти, десь у Європі. Чи де там вона?

— Де там вона, як ти гадаєш, Гельмуте?

— Десь у Європі, мабуть.

Що 1940-й рік приніс Марії, Кароль з Гельмутом не дізналися — вона про себе звістки не подавала, їм особисто цей рік не обіцяв нічого особливого — вони і далі ловили бандитів, щоправда, все млявіше і млявіше, зате Великій Румунії новий сороковий рік заповідав великі випробування. Вже взимку стало очевидно, що справа йде до війни з Советським Союзом. Після прилучення до Української советської республіки доброго кавалка колишньої польської держави, усім стало зрозуміло, що совети цим не задовільняться. Кремль щиро пройнявся українським соціалістичним націоналізмом і поставив собі за мету об'єднати всі етнічні українські землі в одній державі — УССР. Товариш Сталін до своїх численних титулів додав ще один — «друг усіх прогресивних українців». Це зовсім не означало, що для регресивних українців товариш Сталін — ворог, ні, для таких він — суворий, але справедливий батько, який змушений заслужено карати регресивних українців виховними роботами в Арктиці, аби вони нарешті зрозуміли, що таке прогрес. Хто вперто не хотів розуміти елементарних речей, з тим товариш Сталін, згнітивши серце, змушений був прощатися. Назавжди!

Отже, товариш Молотов натякнув десь у Берліні в компанії своїх друзів — нацистських дипломатів, і Румунія зрозуміла: совети ось-ось висловлять свої претензії на Бессарабію і Буковину. Що робити? Це ж якщо вони загарбують ці споконвічно румунські землі, Румунія уже не буде Великою, а це — катастрофа планетарного масштабу! Де шукати правди? За логікою геополітики, Румунія як член двох Антант — Малої та Балканської — мала би розраховувати на Велику Антанту, але і Франція, і Велика Британія самі з часу на час очікували на гітлерівську агресію. Чернівецька газета «Час» писала 9 березня 1940 року:

***Німецька офензива на Заході
можлива кожної хвилини***

Париж, «Радор-Ройтер» сповіщає: Про інформації, що німецька офензива може розвинутися 15 березня, висока французька особистість заявила, що німецька офензива на Заході можлива кожного часу в реченні 24 до 48 годин. А все ж таки не примічено нічого в останньому часі, що вказувало б на недалеку офензиву. Були деякі рухи на границі Голляндії та в Ахені, але вони не значні. Так само сповіщено, що кілька німецьких одиниць прибуло на швайцарську границу між Базелем і Констанцою. Цей відтинок уважали завжди за спокійний, де дивізії другої лінії виконували часто інструкції. Французькі військові круги ніяк не занепокоєні цими військовими рухами.

***Німеччина бореться за панування у світі,
а Англія проти насилля***

Лондон, «Радор». В письмі, зверненім до правительственого кандидата в Котеріні, пише Чемберлен між іншим: Справи, за які йде спір, ясні. Наші вороги борються за панування у світі і за знищення британської імперії. А ми боремося, щоби покласти край німецькому нападові й пануванню насилля. Будемо боротися далі з усіх сил, доки вільність і забезпеченість не будуть відновлені в Європі.

Вожді легіону «Залізна гвардія» з охотою переорієнтували б Велику Румунію у бік Німеччини, теж великої, аби в Адольфа Гітлера знайти правду і захист від українсько-сталінських зазіхань, але що робити, коли Німецький Райх і Советський Союз — друзі-нерозливовода?!

Їхня дружба розпочалася проти Польщі, царство їй небесне, але де гарантія, що не продовжиться і проти Румунії?

Нема також надії, що націонал-соціалістична Німеччина і просто соціалістична Росія пересваряться, бо їхня дружба переростає у братську любов. Ади, 26 лютого в Берліні найкращий московський театр «Балшой» дав прем'єру опери Глінки «Іван Сусанін». У річницю відродження цього давнього твору, який 1836 року з'явився під назвою «Жізнъ за царя». Якраз після невдалого польського повстання. А відроджено цю оперу з новою назвою і правильно відредагованим лібрето після невдалої польської агресії проти миролюбної Німеччини — союзника советів. Потрібний твір у потрібний час!

Тепер румунські зверхники гадають, чи не майструється швидкими темпами у Київському театрі опера «Буковинське віче» про події 1918 року, коли українські екстремісти на короткий час захопили споконвічне румунське місто Чернівці. А потім покажуть цю оперу в Берліні! Ні, треба готуватися до війни. І Румунія готувалася. Насамперед, було підвищено податки — це святе. Потім покликано до війська резервістів. За тим згромаджено багато дивізій на північно-східному кордоні. Мешканці прикордонних сіл, переважно українських, отримали змогу збагнути, що таке звияжний румунський воїн. Голодний і недозабезпечений. Словом, румунські солдати на так званих концентрах, або маневрах, грабували українських селян — підданих короля Румунії так, ніби вони вже окупували Рязанщину. Українські хлопці почали втікати за Дністер, на підсоветський бік. Там їх радісно зустрічали брати-енкаведисти, видавали безкоштовні залізничні квитки і працевлаштовували на лісорубці в Архангельській області. Молоді буковинці могли переувіднитися у незаперечних перевагах соціалістичного ладу над капіталістичним — соціалізм не знає безробіття. Румунська ж влада, аби зупинити відтік своїх молодих громадян, почала призивати хлопців 18—21-річного віку до пе-

редвійської служби, що її називали «премілітаре». Юнаків з прикордонних сіл відвозили у глибинні райони Румунії і там кидали майже напризволяще. Раз на місяць приходив сержант тилової служби і показував їм карабін, а так вони собі робили, що хотіли. Переважно хлопці займалися добуванням хліба насущного. Курей у місцевих селян не крали, бо красти гріх, але «забігали» в яблука і горіхи. Та в основному молоді буковинці робили у газдів за харчі. Румуни були дуже задоволені цією робочою силою, бо буковинські сільські парубки працювали швидко і якісно, їли усе, що на стіл клалося, — мамалигу з бринзою, яечню з лободою, борщ з квасолею, — цуйки пили небагато, грошей не вимагали — дасть господар сто леїв на двох за день — добре, не дасть — друге добре: не конче буде йти в неділю до корчми.

Бойовий дух румунського народу взявся плекати легіон «Залізна гвардія». Було кинуте гасло національної єдності живих і мертвих румунів, розгорнуто тему «крови і ґрунту», впроваджено культ «кісток предків». З великими урочистостями, розрахованими на підняття румунського бойового духу до висот доблесті легіонерів Римської імперії, було здійснено ексгумацію і перепоховання тіла першого вождя легіону Корнеліу Зеля Кодряну, вбитого 1938 року. Швидкими темпами створювався близький до статусу православного святого культ «Капітана Кодряну», до чого доклав свою геніяльну руку лідер букарештської секції «Залізної гвардії» Мірча Еліаде.

З іншого боку, посилилися репресії проти різного роду іреденти, а найперше української на Буковині. Через це буковинська ексекютива Організації українських націоналістів реорганізувала свою структуру: мережу осередків законспірувала і утворила кілька баз у Карпатах для мілітарного вишколу. Робилося це не стільки проти Румунії,

скільки з огляду на розвиток майбутніх подій — ставало очевидним, що війна неминуча, і українці мусили мати свої силові структури.

Румунська преса, в тому числі й україномовна, лояльна до держави, шукала позитивний приклад протистояння советській агресії у звитяжній Фінляндії. Той самий «Час» писав:

Фінляндці ставлять героїчний опір

Лондон, «Радор». Військовий редактор агенції Ройтер сповіщає: Теперішні позиції фінляндців дуже сильні, бо знаходяться в околиці лісистій з озерами й ріками. Відтягнення фінляндців на ці позиції відбулося в удівільних кондиціях. Задні стежі все стояли в злуці з ворогом, силуючи ворога масово виставляти на фронт війська. Фінляндці мають в руках ініціативу, а нова опірня лінія спричинює багато труднощів советським тактичним операціям.

Москалі зайшли аж до ріки Вдоксі. Фінляндці воюють в околиці озера Айрапаре. Відступ цього фінляндського війська запевнений лінією Манергайма, яка ще досі ненарушена на східному березі ріки Вдоксі. На лівому крилі розпочали москалі наступ ледом, щоб пробувати дістатися на західне побережжя фйорду Вііпурі. Фінляндські скоростріли скошили багато советського війська, що старалося перейти ледом в напрямі на Сакіяерні.

Дня 4 березня ворожа діяльність обмежувалася на кілька налетів над перешийкою Карелії й околиці озера Ладога. Воріг втратив три літаки.

Поверх 200.000 добровольців для Фінляндії

Штокгоlm, «Радор». Часопис «Соціал-демократен» повідомляє, що з дня на день зростає число чужинних добровольців, що воюють на фінляндському фронті.

З Копенгаги повідомляють, що в цілій Скандинавії зголошуються щораз більше добровольців, готових до виїзду до Фінляндії. Число шведських добровольців доходить дотепер до 150.000 мужа, норвезьких 50.000, а данських 4.000.

Літаки з Африки для Фінляндії

Штокгоlm, «Радор». Агенція Ройтер повідомляє, що літаки, поставлені до розпорядимости Південною Африкою Фінляндії, прибули вже до Гелсінкі.

До тепер користуються фінляндці поверх 100 американськими, французькими, італійськими й шведськими літаками, як також поверх 50 англійськими легкими й тяжкими літаками.

Але ні газета «Час», ні часопис «Соціал-демократен», ні агенції «Радор» та «Ройтер», ні навіть румунський міністр пропаганди, за сумісництвом керівник єдиної політичної організації Румунії під назвою «Фронт національного відродження» Джюреску не знали того, що знав резидент британської розвідки на балканському напрямку, простий чернівецький комерсант Дж. Сі. Л., а саме — три ескадрильї британських бомбардувальників далекої дії вже перефарбовано та оздоблено свастикою — емблемою фінських ВПС і ось-ось вони відправляться бомбардувати Бакинське нафтове родовище. Вигода Британської імперії з цього планового рейду полягала у відплаті советам за допомогу Гітлерови в розбудові його люфтваффе, всім вже було ясно, що німецькі ВПС невдовзі почнуть бомбардувати Лондон.

Румунія за інерцією покладалася на Францію. З Букарешта бачилося, що країна, яка впродовж трьохсот років підтверджує своє реноме могутньої військової держави, дасть доброго прочухана Гітлерови, бо — лінія Мажино,

мілітарні традиції, високий бойовий дух і все решта, — а потім і захистить свого балканського союзника — Румунію від советського павука. Про те, що німецькі танки працюють значною мірою на пальному з румунської нафти, говорити вголос було не прийнято. Цей козир відкладався на майбутнє, на той випадок, коли Румунії доведеться приєднатися до держав осі «Рим — Берлін», а якщо шляхетніше — Антикомінтернівського пакту.

Коли 14 травня німецькі війська перейшли французький кордон, дехто з румунських зверхників, підсміюючись, оголосив, що не пізніше, як за п'ять тижнів, французька кавалерія ввійде у Берлін. Більш поінформовані мовчали, і правильно робили, бо 16 червня німці взяли Париж. Деякі з румунських впливових політиків з полегшенням зітхнули: кінець геополітичній роздвоєності і тепер надія лише на панів Муссоліні і Гітлера.

Того самого дня, коли стало відомо про падіння Парижа, Гельмут зовсім не втішний, як годилося б підпільному члену NSDAP, підійшов на службі до Кароля і тихо пробелькотів:

— Адже вона у Парижі?

— Чому ти так вважаєш? — Каролю дуже не сподобалося, що цей, хоча й друг, але все ж нацист, турбується про ЙОГО Марію.

— Інтуїція підказує, — невпевнено відповів Гельмут.

— А моя інтуїція підказує, що вона у Лондоні, — силувано засміявся Кароль, — тож заспокойся.

— Заспокойся! — витріщився Гельмут, відкинувши з чола пасмо білявого волосся, яке він останнім часом підстригав, як у Гітлера. — Тож наші «юнкерси» і «хайнкелі» щоднини скидують на той Лондон тонни бомб.

— Отож і скажи своїм, щоб не бомбували Лондон, бо там, мовляв, твоя знайома Марія Видатта!

— Знущаєшся! — скипів Гельмут. — Знайома. Яка вона мені знайома?

— А хто? — різко спитав Кароль. — Кохана?

Гельмут почервонів, а Кароль зблід, справа йшла до бійки. Але несподівано Кароль дружелюбно засміявся:

— Ти знаєш, а вона не в Парижі і не в Лондоні, — він блискавично згадав свою перевагу над Гельмутом щодо Маріїної прихильності з врахуванням свого майбутнього збагачення і легко відійшов, — вона, щоб ти знав, у Лісабоні, цілком мирному європейському місті.

— Звідки знаєш? — Гельмут дивився криво і недовірливо.

— Інтуїція! — засміявся Кароль і швидко змінив тему. — То ти думаєш частувати чи ні?

— Я? Частувати? — Гельмутови все це дуже не подобалося. — За що?

— Як за що? Ваші Париж взяли! З такої okazji треба пити французький коньяк.

— Добре, пішли.

Детективи одягли свої франтуваті капелюхи, незважаючи на робочий час, покинули рідну квестуру і пішли в «Месеряшул Ромин», що на Панській вулиці. Не так далеко від колишньої ювелірної крамниці «Хризопілія», до речі...

А тим часом український націоналізм у советських вождів прогресував. 13 червня етнічний росіянин, який потрапив під згубний вплив українства, міністр закордонних справ Советського Союзу В. Молотов-Скрябін викликав до себе посла Німеччини в Москві Шуленбурґа і заявив, що во ім'я соборности української держави під назвою «УССР» треба стягнути до купи всі етнічні українські території, а для цього ССРСР буде анексувати в Румунії Буковину і Бессарабію. Гер Шуленбурґ каже так і так, треба спитати фюрера. Фюрер як латентний австріяка сам мав

око на Буковину яко споконвічний германський край, тому на територіяльне розширення СРСР не погодився. Не пройнявся пан Гітлер українською ідеєю. Тоді етнічний грузин, що теж страждав на український націоналізм, товариш Сталін 23 червня устами Молотова-Скрябіна зартикулював буквально таке: «Советський уряд рішений застосувати силу, якщо б Румунія відхилила мирне полагодження справи Буковини й Бессарабії».

Що робити? Етнічний австріяка пан Гітлер устами етнічного німця гера Шуленбурга каже, хай буде, Райх добра не забуває й у віддяку за Польщу підтримує Советський Союз супроти Румунії. Таким чином, залишилося питання техніки.

26 червня Молотов-Скрябін викликав посла Румунії в Москві домнула Г. Давідеску і вручив йому ноту, в якій, зокрема, йшлося:

«У 1918 році Румунія, користуючись військовою слабкістю Росії, силою відірвала від Советського Союзу (Росії) частину його території Бессарабію і тим порушила вікову єдність Бессарабії, населеної головним чином українцями, з Українською советською республікою...

Уряд СРСР вважає, що питання про повернення Бессарабії органічно зв'язане з питанням про передання Советському Союзу тієї частини Буковини, населення якої в своїй величезній більшості зв'язане з Советською Україною як спільністю історичної долі, так і спільністю мови і національного складу. Такий акт був би тим більш справедливий, що передання північної частини Буковини Советському Союзу могло б стати — щоправда, лише незначною мірою, — засобом відшкодування тієї величезної шкоди, що була заподіяна Советському Союзу і населенню Бессарабії 22-річним пануванням Румунії в Бессарабії.

Уряд ССРСР пропонує королівському уряду Румунії:

1. Повернути Бессарабію Советському Союзови.
2. Передати Советському Сюзови північну частину Буковини в кордонах згідно з доданою картою.

Уряд ССРСР висловлює сподівання, що королівський уряд Румунії прийме ці пропозиції ССРСР і таким чином уможливить мирне розв'язання затяжного конфлікту між ССРСР і Румунією.

Уряд ССРСР чекає відповіді королівського уряду Румунії протягом 27 червня ц. р.»

День 27 червня був дуже нервовим. Перше, що зробили верховоди королівської Румунії з самого ранку, це звернулися до великих дядьків — Муссоліні і Гітлера, мовляв, рятуйте, бо большевікули ріжуть по живому. Німці та італійці не мали жодного бажання воювати із советами за Велику Румунію, тому, навіть не порадившись, як слід, через міністра закордонних справ Райху фон Ріббентропа легенько натякнули Румунії: «Советський уряд повідомив нас, що він зажадав від румунського уряду передачі Бессарабії і північної частини Буковини. Щоб уникнути війни між Румунією і Советським Союзом, ми не можемо зробити нічого іншого, крім порадити румунському уряду підписати вимоги советського уряду».

У румунів з'явилася альтернатива: допустити появу танків з червоними зірками у Чернівцях або побачити ті самі танки в Букарешті. Обрали перше. До того ж з почуттям глибокого задоволення, принаймні про це свідчить відповідь Румунії, яку передав Молотову румунський посол Г. Давідеску: «Натхненний тим же, що й радянський уряд, бажанням мирними засобами розв'язати всі питання, які могли б викликати незгоду між ССРСР і Румунією, королівський уряд

заявляє, що він готовий приступити негайно в найширшому розумінні до дружнього обговорення за спільне узгодження усіх пропозицій, висунених советським урядом...»

Отже, цього разу українська ідея перемогла. Таке посилення українського первеня в советській імперії дуже насторожило німецьких друзів Росії. Амбасадор Райху в Москві Шуленбург писав своєму начальству в Берліні з цього приводу: «Я вповні переконаний, що це були українські кола в Кремлі, які підтримали і довершили концесії щодо відступлення північної Буковини. При повторних нагодах, як, наприклад, під час переговорів стосовно німецько-советського кордону у Польщі, Україна маніфестаційно вчинила дуже сильний тиск на Кремль...»

Важким був день 27 червня для цілої Румунії, а для Чернівців ще важчим. Румунська влада евакуюувалась. Це треба було робити швидко, бо наступного дня на Буковину мала ввійти Червона Армія. Разом з румунськими владцями Чернівці покидали професори, адвокати, лікарі, церковні ієрархи, просто багаті люди і не лише румунської національності, Буковину покинули й провідні українські діячі: В. Залозецький, Ю. Сербинюк, С. Никорович, О. Зибачинський, Д. Квітковський, бо знали, що ті «українські націоналісти», які йдуть з-за Дністра, вважають своїми ворогами цих українських націоналістів — і добре, якщо лише зашлють у Сибір, а то просто постріляють, як зробили це три роки тому зі своїми комуністами-ленінцями.

Спокійно почувалися лише буковинські німці. Вже було відомо, що уряд Німеччини домовився із урядом Советського Союзу про безперешкодне виведення усіх осіб німецької національності до фатерлянду. Але лише тих, хто цього забажає, наголосила советська сторона, бо, може, деякі німці оберуть соціалістичну демократію. Німецька

сторона не мала нічого проти і готувалася вислати в Чернівці переселенчу комісію, яка мала видавати візи до Німеччини. Охочих репатріюватися німців виявилось більше, ніж планувалося, — за німецькою візою Буковину покинуло близько чотирьох тисяч українців, з числа переважно національно свідомої гуманітарної інтелігенції. Вони читали газети і знали, що прибулі комуністичні «українські націоналісти» готують для них захоплюючу мандрівку товарним потягом з подальшим цікавим працевлаштуванням за Полярним колом.

Щоправда, були й такі, кому не пощастило. До секретаря переселенчої комісії корінного чернівчанина Рудольфа Вагнера прийшов теж Вагнер, але Фанцьо.

— Гутин так, гер Вагнер, хотів би репатріюватися.

Гер Рудольф Вагнер довго сміявся, бо знав Фанця Вагнера як знаменитого кишенькового злодійчука, до того ж чистокровного українця з Нової Жучки, який з німецької мови знав не більше десятка слів.

— Йди, Фанцю, геть, — чемно попросив гер Рудольф Вагнер просто Вагнера Фанця, — поки я не викликав до тебе варту.

— Шо, їх бін дойч! — репетував Фанцьо, — хочу в фатерлянд!

Цього разу гер Рудольф Вагнер Фанця збувся, але наступного дня той прийшов уже зі своєю родиною — жінкою і вісьмома діточками. Юні вагнерята були підстрижені, причесані, вмиті, всі, як один, у білих сорочках. Фанцьо вишикував дітей у шеренгу перед секретарським столом і дав команду:

— Кіндер, ану!

— Гайль Гітлер! — хором вигукнули діти і викинули праві руки у партійному вітанні.

Та це Фанцьови не допомогло, невдовзі замість фатерлянду він потрапив до в'язниці, бо вкрав у старшого майора НКВД, що був у цивільному, кишеньковий годинник «Сказ об Уралі».

Кароль Штефанчук збагнув, що доля посилає йому шанс. Ще 26 червня, коли стало відомо про советський ультиматум Румунії, він, отримавши наказ Проводу про перехід на нелегальне становище, зробив усе необхідне: спакував валізу із найнеобхіднішими речами і відвіз їх на конспіративну квартиру, решту особистих речей за заниженими цінами продав і розрахувався з господарем винаймленого помешкання по 28-е число.

Наступного дня Кароль прибув на службу. Квестура евакуйовувалась, і до нього нікому не було діла. Кароль то тут, то там допомагав колегам пакувати архіви та вантажити на машини майно і до всіх чіплявся з одним запитанням: «Хто бачив мого напарника інспектора Гартля?» Гельмута ніхто не бачив.

— Може, уже виїхав у свій фатерлянд? — припустив Віктор Попеску, перекладаючи вміст шухляди свого стола у жовтий шкіряний саквоаж.

— Може, — розгублено відповів Кароль, думаючи зовсім про інше. Він кожної години телефонував у Гельмутове помешкання, але ніхто не відповідав. Під вечір він узяв візника і приїхав на вулицю Маршалул Фош, де винаймав житло його напарник. Господар будинку сказав, що гер Гартль спровадився. Заплатив, спакував усі свої речі і забрався. Перед тим чемно з ним, господарем, попрощався і на згадку подарував гарне бронзове електричне бра, чи не бажає пан поліціант подивитися на цю вишукану річ? Пан поліціант не бажав, а лише скреготнув зубами, запалив цигарку і гепнувся у візникову бричку.

— До квестури!

На службі Кароль знову порозпитував усіх, кого зустрічав, про інспектора Гартля — марно. Перед тим, як вирушити на останню ночівлю у своєму легальному житлі, Кароль кілька разів пройшовся вулицею Янку Флондор, тобто Панською, біля будинку квестора Болокана. Жодних ознак евакуації. Отож одне з двох — або пан квестор уже вивіз своє добро, або робитиме це зранку. Тому треба діяти.

Двадцять восьмого червня о шостій годині ранку інспектор Штефанчук прибув до будинку квестора Болокана. Біля воріт стояли дві вантажівки, на які жандарі вантажили добро, яке ще залишилося від основної евакуації, яку пан квестор провів два дні перед тим.

— Де пан квестор? — спитав Кароль жандарського сержанта.

— У себе нагорі, пакує монети.

Щастить мені, відзначив Кароль, бігцем піднявся на другий поверх і, не стукаючи, ввійшов у кабінет квестора.

Пан Болокан злякано направив на нього браунінг.

— Пане квесторе, — вигукнув Кароль, — це інспектор поліції!

— А, це ти, Штефанчук, — упізнав квестор Кароля, — чого тобі?

— Шеф послав мене допомогти вам!

— Що допомогти?

— Евакуювати коштовну нумізматичну колекцію, пане квесторе!

— І що ти можеш допомогти? Вантажити?

— Не знаю, пане квесторе, може, охороняти, шеф Віктор Попеску сказав, що йому доручив надати вам допомогу міністр культури. Телеграму, каже, послав зі столиці.

— Телеграму? — визвірився квестор. — А де твій шеф з міністром культури вчора були?

Кароль виструнчився і запитально втупився у квестора.

— Цієї ночі мою колекцію обікрали, — схлипнувши сказав квестор.

Кароль зблід.

— На щастя, злодій украв лише один артефакт, — почав розповідати квестор, — срібні монети першого століття. У шкіряному мішечку. Заліз, курва, через вікно, підпиляв ґрати, знешкодив сигналізацію. Мені лише незрозуміло, чому не вкрав решту колекції, адже там і золото було.

— Пане квесторе, — благальним тоном промовив Кароль, — покажіть мені те вікно.

— Там, унизу.

Кароль на першому поверсі побачив вікно з підпиленими ґратами. Він узяв лупу і довго вивчав місце злочину. Нарешті на уламку ґрат побачив те, що шукав: кілька сірих вовняних ниток. Він упізнав їх — вони були з нового модного костюма. Гельмутового!

Гончар Асаф уже знав, що після Пасхи його давня мрія здійсниться. Він зібрав майже достатньо грошей, аби купити невеликий маслиновий гай біля Західних воріт, покинути важке гончарське ремесло і зайнятися вигідною, потрібною, до того ж шляхетною справою — биттям олії. До необхідної суми для купівлі гаю залишилося добрати якусь децицію, але якщо спродати гончарське начиння, піч і поле, з якого він брав глину, то буде навіть забагато і можна буде докупити двох молодих мулів. І тоді він, гончар Асаф, стане набагато шанованішою людиною в Єрусалимі. Бо що таке гончар? Уже не раб, але ще не власник. А володіючи маслиновим гаєм, Асаф підніметься на щабель вище і зможе їсти

молоде козеня не лише в пасхальну ніч, а... та коли захоче, тоді й злупить собі козеня, а то й теля. Бо він буде багатим чоловіком! Асаф запишався. Він уже настільки відчув себе належним до ліпших людей, що погордував йти дивитися на страту трьох розбійників на Голій горі. Хай голота витріщається на такі вульгарні видовища, а він, Асаф, власник маслинових дерев і олійні, — поважна особа, тож йому негоже товктися у брудному натовпі, ставати навшпиньки, опираючись на плече випадкового сусіда, аби побачити, як римські солдати прив'язують до стовпів із перекладами засуджених на смерть злочинців. Ні, Асаф не може чекати до закінчення святкувань, він хоче ще сьогодні, у п'ятницю, зробити цю покупку. Гончар взув нові сап'янові сандалії, накинув на себе святковий таліф і пішов у напрямку грецького кварталу. Там він обійшов кілька яток міняйлів, які водночас займалися торговим посередництвом, і оголосив, що спродує усю свою гончарну справу і хоче це зробити таки сьогодні, до настання святкового вечора. Міняйли-посередники заворушилися.

Тоді ж до палацу голови Синедріону первосвященника Каяфи біг молодий чоловік. Перехожі здивовано дивилися на нього, бо схожий він був на варіята: з непокритою головою з розкуйовдженим волоссям, виваляним у маслиновім жомі, в брудному роздертому на грудях хітоні, без пояса і взутий лише в одну сандалію. В одній руці молодик мав шкіряний гаманець, на іншій — намотану на кулак в'ючну мотузку з кінського волосу.

Чоловік підбіг до входу в палац, його зупинив вартовий, легко вдаривши в груди щитом з емблемою храмової варти — бронзовим семисвічником.

— Ти куди? — вигукнув вартовий. — Чи хочеш, аби тебе взяли під ключ?

— За що? — здивувався прибулий.

— За порушення спокою!

— Що ж, — криво посміхнувся молодик, — спокій я таки сьогодні порушу, особливо Синедріону. А поки що, — несподівано владним тоном промовив він, — негайно доповіси первосвященнику, що прибув той, хто вчора поцілував царя-самозванця, що намірився був зруйнувати Храм.

Вартовий ошелешено зміряв поглядом прибульця, вдарив списом об підлогу, дочекався прибуття ще одного вартового, передав тому чати і пішов у палац. Через короткий час повернувся і жестом запросив прибульця досередини.

— Первосвященик чекає на тебе, прибульцю!

Молодик швидко зайшов у палац і попрямував до покоїв Каяфи. Вартовий супроводжував його, тримаючи праву руку на руків'ї меча.

Каяфа, що сидів у вигідному кріслі перед сувоєм Тори на маленькому інкрустованому сріблом і перламутром червоного дерева столику, рвучко підвівся назустріч прибулому:

— Чого тобі? Чи, може, ми тобі мало заплатили? Мені здається, що тридцять срібних тетрадрахм — добрі гроші за таку роботу.

— Добрі гроші! — вигукнув молодик, — це прокляті гроші! — Його красиві пухкі, схожі на дівочі, губи судомно скривилися, а великі чорні очі з довгими віями почервоніли і наповнилися слізьми. — Ви, ви, — забелькотів він, — ви завели мене у цей гріх!

— Який гріх, — фальшиво здивувався Каяфа, — ти допоміг виявити небезпечного злочинця. І отримав за це гідну винагороду.

— Я видав невинного, — пригнічено промовив молодик і, несподівано вибухнувши люттю зі словами: «Проклинаю вас і ваші гроші!», — жбурнув гаманець у бік первосвяще-

ника. Той закрився руками, але гаманець влучив у столик і перекинув його. Сувій Тори впав на підлогу і розмотався. Вартовий вихопив меч і замахнувся на молодика, який дрібно тремтів і беззвучно плакав. Каяфа жестом зупинив вартового:

— Відпусти його, хай собі йде.

Молодик безтямно подивився на первосвященника і згорбившись поплентався геть із палацу.

Каяфа підняв столик і заходився змотувати Тору.

— Поклич мені Міферканта, — звелів він вартовому.

Через якийсь час прийшов Міферкант, член Синедріону і його скарбник.

— Що сталося, Каяфо?

— Він повернув гроші.

— Та-а-а-к, — задумливо протягнув Міферкант, поглядом рахуючи срібні монети, що розсипалися із розв'язаного гаманця. — Сталося так, як передбачав Никодим.

— До чого тут Никодим, — роздратувався Каяфа, — краще подумаймо, що з цими грішми робити!

— А той? — спитав Міферкант.

— Мені здається, він повіситься, я бачив у нього в руці мотузку.

— Може, його зупинити? — невпевнено промовив Міферкант.

— Що нам до нього, — відмахнувся Каяфа. — То що з грішми?

— Гроші є гроші, — відповів Міферкант, — заберу їх назад до скарбниці.

— Не гоже їх класти до нашої скарбниці, — сказав Каяфа, — бо на них кров.

— Тоді треба подумати. — Міферкант погладив свою пещену напівсиву-напівчорну хвилясту бороду. — Перед

тим, як йти сюди, мені доповіли, що гончар Асаф хоче терміново спродати своє гончарне поле.

— То й що?

— Чому б нам не купити те поле і облаштувати там цвинтар для гоїв. Адже нинішній уже доходить до кам'янистого пасма, а їх треба десь закопувати.

— Ціле поле за тридцять срібних, — недовірливо промовив Каяфа.

— Зрозуміло, що це занизька ціна, — відповів Міферкант, — але той Асаф дуже хоче спродатися.

— Навіщо?

— Збирається купити маслиновий гай. Хоче поміняти ремесло і становище в громаді.

— Що ж, розумію, — посміхнувся Каяфа, — я не проти. Пошли по цього Асафа. А поки він прибуде, треба зібрати малий Синедріон. Порадимося.

Коли до гончара Асафа прибув храмовий служник і повідомив, що його запрошує до себе Синедріон з приводу купівлі поля, він сприйняв це як належне. Виходило, що Бог особисто йому, Асафови, допомагає. Адже щойно він дуже вигідно продав усе гончарське начиння вкупі з двадцятьма ще не випаленими горщиками, залишилося поле, і ось надійшла черга і на нього. Окрилений такою увагою з небесного боку, Асаф навіть не торгувався з Синедріоном, а продав поле за те, що вони давали, — тридцять срібних тетрадрахм. Це, звичайно, ціна занизька, але треба ловити райську птаху за хвоста, поки вона не відлетіла.

Асаф, щасливий, повернувся з палацу і почав думати, чи йти негайно до грека Харитона і заплатити за маслиновий гай, чи сісти і ретельно перерахувати всі свої статки. Заманливо ще до святкового пасхального вечора стати власником маслинових дерев і олійні, але й солодко

також перерахувати свої власні гроші. Та якщо бути спритним, то можна встигнути і одне, і друге. Асаф звелів дружині й дітям не заходити у велику кімнату, взяв двері на засув, поклав на стіл гаманець зі срібними, отриманими від Синедріону за поле, і витягнув зі схованки у стіні невелику кипарисову скриньку, оббиту латунними штабами. Поклав її на коліна, відімкнув ключем, який носив у кишенці на поясі, взяв гаманець, розв'язав і тільки зібрався висипати синедріонове срібло у скриньку до решти таких самих грошей, як у двері хтось наполегливо постукав.

Погана прикмета, подумав Асаф, вкинув гаманець у скриньку, не змішавши гроші, замкнув її і знову надійно заховав. Потім відчинив двері. За ними стояв раб-нубієць, знічено опустивши голову.

— Чого тобі, — розсердився Асаф і вже хотів було шмагнути дурного раба різкою. Але той щось забелькотів, показуючи на двері.

Не до добра, ще раз тривожно подумав Асаф і глипнув у віконце, що виглядало на вулицю. Біля його дверей стояв білошкірий пан, некриливо, але дуже багато одягнутий. Поряд слуга-сирієць тримав за вуздечку віслюка з дорогим шкіряним сідлом і коштовним хорасанським килимком, що правив за попонку.

На розбійника не схожий, розмірковував Асаф і відчинив двері.

— Вітаю тебе, Асафе, — промовив прибулець з приємним, незрозумілим Асафови акцентом.

— Вітаю тебе, незнайомцю, — відповів колишній гончар.

— Дозволь увійти, — незнайомец дружелюбно усмінувся, показавши здорові білі зуби.

Асаф завагався.

— А-а-а, — ще приязніше розплився в усмішці прибулець, — ти не знаєш, хто я. Отож рекомендуюся: я з Персії, хоронитель бібліотеки його величності шаха усіх шахів, називай мене е... е... хай буде Рабуром.

— Що ж, заходь, шановний Рабуре.

— Дякую.

Дорогою до великої кімнати Асаф роздивився гостя.

Він був у довгому сірому хітоні з чистого шовку, підпerezаний зеленим сап'яновим поясом, розшитим золотими нитками, у сандаліях з пітонової шкіри зі срібними пряжками і в білосніжній, намотаній не по-тутешньому чалмі. На лівій руці прибульця мінився смарагдовим світлом зелений плащ, з лівого боку на поясі теліпався обсипаний самоцвітами кинджал, а з правого — висів з крокодилової шкіри гаманець із двома золотими застібками.

Асаф попросив гостя сісти за столик і приготувався слухати.

— Скажи мені, шановний Асафе, — чемно почав гість, — чи ще вдома в тебе ті гроші, що ти отримав від Синедріону за своє поле?

Розбійник, подумав Асаф і намацав на поясі під таліфом руків'я еменського ножа.

— Ні, Асафе, я не розбійник, — лагідно промовив гість, — я прийшов, аби збагатити тебе, адже сьогодні твій день, чи не так?!

Якщо не розбійник, тоді нечиста сила, бо читає думки, а це ще гірше, засумував Асаф.

— І знову ти не вгадав, Асафе, — м'яко сказав гість, — я від Світлих Сил. Але ти не лякайся. Скажи мені, де ті срібні, про які я питав?

— Тут, у сховку, — приглушено відповів Асаф.

— А чи ти уже змішав їх з іншими своїми грішми?

— Ні, здається, — невпевнено відповів Асаф, — ні, не встиг, вони ще в гаманці.

— Добре, — пожвавився прибулець, — а чи не міг би ти, любий Асафе, мені їх показати?

— Е-е-е, — завагався колишній гончар.

— Розумію, — сказав гість, — вони у сховку.

— Зробимо так, — прибулець відстібнув від пояса свій кинджал, — я вийду з кімнати, а ти витягнеш зі сховку ті тридцять тетрадрахм, а щоби ти чувся в безпеці, я залишаю на столі свою зброю.

Коли гість вийшов, Асаф швидко витягнув скриньку, вийняв з неї синедріонівський гаманець, поклав на стіл і запросив того, що назвався Рабуром.

— Це ті? — спитав Рабур.

— Ті! — Асаф ще не знав, що буде, але передчував щось гарне.

— Я їх купую в тебе, — владно промовив Рабур, — за тридцять срібних тетрадрахм даю тридцять ауреусів.

Асаф повірив у своє щастя лише тоді, коли гість відрахував зі свого гаманця тридцять золотих і забрав собі срібні.

— Ось так! — весело сказав гість, пристібаючи до пояса свій коштовний кинджал. — Прощай, Асафе, і мовчи про цю оборудку, якщо хочеш жити довго й щасливо.

— Я мовчатиму, пане, мовчатиму, — забелькотів Асаф, — але я не зможу спати до самої смерти, якщо не дізнаюся, хто ви насправді!

— Ти дуже хочеш це знати?

— Я не хочу, але цікавість жере мене зсередини, як со-рок бісів!

— Добре, — гість пильно подивився Асафови у вічі, — я династичний маг Бероес Дванадцятий, але ти про це

забудеш. А пам'ятатимеш, що в тебе був архістратиг Легіону сикаріїв, які незабаром втоплять у жаху цей безбожний край.

Бероес XII зробив кілька енергійних рухів і проказав скоромовкою якісь слова. Стіни затремтіли, щось загуділо, Бероес відірвався від землі і повисів трохи у повітрі. Потім усе затихло, він опустився, ввічливо вклонився Асафови і відбув.

Асаф трохи очманів, а коли прийшов до тями, кинувся до золота. Воно було на місці. Асаф сховав його у скриню і вийшов у задній дворик. Все складалося чудово. Бог не забув його.

Прийшов пасхальний вечір. Повний місяць був на небі, а місяць нісан — на землі.

Уривок з маловідомого апокрифу «Ходіння від мамони», визнаний деякими авторитетами вправною містифікацією, здійсненою, швидше за все, одним відомим чернівецьким поетом-окультистою, прізвище якого всі знають, але ніхто всує не вимовляє.

ЕПІЛОГ

Після вступу Червоної Армії у Чернівці шляхи Кароля Штефанчука і Гельмута Гартля розійшлися.

Кароль якийсь час перебував в оунівському підпіллі на Буковині, а коли розпочалася німецько-советська війна, отримав наказ перебратися на Холмщину.

Гельмут відразу після прибуття у фатерлянд наполегливо добивався авдієнції у Рудольфа Гесса, але це йому не вдалося, — його відразу призвали до війська і направили в танкову частину, що діяла в Югославії.

Де перебувала Марія Видатга, не знав ніхто, але і Кароль, і Гельмут не втрачали надії її відшукати.

Кароль у 1941 році добився відрядження у Париж, де після виконання справ Організації потинявся трохи українськими та російськими емігрантськими колами, розпитуючи про гарну високу панну Марію з дивним прізвиськом Видатга, — марно, ніхто не чув, не знав, не бачив. Кароль засумував, проте намірів розшукати Марії не полишав, а почав обдумувати, як би йому виклопотати в Проводу відрядження в Лісабон. А потім — у Лондон, Істанбул, Америку, Канаду... У його житті з'явилася мета, і, вміло розподіливши свої сили між роботою у підпіллі та її досягненням, Кароль впевнено дивився у майбутнє: або він досягне того, чого прагне, або загине в боротьбі. Якщо станеться друге, то водночас розв'яжуться усі проблеми й втратять актуальність і Марія, і срібна монета на ший поряд із хрестиком — яка, однак, іронія: причина і наслідок поряд, на одному ланцюжку, — і решта срібних, які, без

сумніву, викрав у квестора Болокана його напарник, друг-ворог, нині підданий Райху Гельмут Гартль. Тому, крім основної мети — знайти Марію, у Кароля була ще й підмета: знайти Гельмута і поговорити з ним щодо долі срібних, які він вивіз із Чернівців. Швидше за все він передав їх своїм окультно-стурбованим фюрерам, бо ж геноссе Гартль — дисциплінований партієць, а якщо якимось дивом срібні залишилися в Гельмута, то можна викупити їх у нього, бо ж він не знає, що це за гроші, зрештою, можна об'єднати зусилля і поділити виторг. Поділити гроші не важко, але як їм поділити Марію?! Надія лише на те, що істинний арієць член NSDAP і, вірогідно, офіцер СС Гельмут Гартль одружиться з якоюсь золотоконою сіроокою Гретхен і під впливом спільного вечірнього читання їхньої біблії «Майн кампф» забуде про Марію — особу невідомого, але є підозра, що слов'янського походження. Щоправда, Каролеви «Декалог» теж не рекомендував одружуватися з чужинкою, та, поперше, де це написано, що Марія — не українка, по-друге, в незалежній українській державі пан Штефанчук буде не останньою людиною, а по-третє, йому, діючому бойовикови, до лямпки усякі декалоги, складені екзальтованими фанатиками, — життя диктує свої декалоги.

Гельмут, на Каролів жаль, не вподобав собі жодної нордичної Гретхен, а балканськими містами, якими проходила його танкова дивізія, у вільний від бойових дій час — хоча які там бойові дії на Балканах 1941-го — розшукував Марію. На Каролеве щастя — безрезультатно.

У 1943 році Кароль Штефанчук, тоді уже чотовий УПА, був поранений в одному бою з мадярами на Волині. Поранення було неважке — у передпліччя, але сталося зараження і з'явилася загроза втратити руку. Кароль вирішив для себе, що краще смерть і віддав свою долю у Божі руки. Ко-

мандування переправило його в Галичину, де він заліг у столі одного надійного сільського газди, дружина якого лікувала Кароля травами. Харчувався він сухарями, кисляком, цибулею і яблуками, дуже схуд, але рана почала заживати.

Гельмутові того року теж було не з медом. Після балканського курорту він потрапив на Східний фронт. Там він збагнув, що таке справжня війна і засумнівався у божественній геніяльності фюрера. В Росії під Прохоровкою у нього з'явився шанс згоріти в танку, але дивом урятувався. Зате танкова дивізія Ваффен-СС «Мертва голова», у якій Гельмут служив командиром взводу, була розгромлена вцент. Пораненого і обпеченого унтерштурмфюрера СС Гартля підібрали санітари і відправили в тил. Там він через спричинену поразкою на Курській дузі плутанину потрапив до румунського санітарного потяга, який по трьох тижнях смикання туди-сюди степами України довів його до стаціонарного військового шпиталю. У Чернівці! Ще в потязі, прийшовши до тями, Гельмут кинувся до своєї валізи, яку дисциплінований фельдфебель польового шпиталю, згідно з інструкцією, вичистив у тилової служби розбитої дивізії і завантажив у потяг разом із неприємним офіцером. Ніби все на місці: бритва, мило, одеколон, білизна, теплі шкарпетки, «Майн кампф» у коленкорових палітурках, парабелум у кобурі з двома обоймами, не вистачає літрової пляшки шнапсу, зате ось, у японському махровому рушникові, — воно! Шкіряний мішечок зі срібними монетами крадіїв шнапсу не привабив. Ці монети, які він за наказом тоді другої людини в партії Рудольфа Гесса вивіз із Чернівців і які зобов'язаний був віддати особисто в руки геноссе Гесса, він, справжній націонал-соціаліст Гельмут Гартль, не загубив цими страшними фронтами. Ось. Гельмут, скориставшись тим, що його сусіди по купе спали, висипав монети з мішечка на матрац, перера-

хував — всі двадцять дев'ять на місці — зсипав назад до мішечка і сховав у валізу. Добре, але кому він тепер це срібло віддасть, якщо Рудольф Гесс ще два роки тому втік на літаку у Велику Британію?! Тоді, в 1940 році, коли Гельмут, виконавши завдання Гесса, прибув до Райху, через німецьку бюрократію, помножену на партійну дисципліну, він не зміг зустрітися з другою людиною в NSDAP і передати їй замовлене срібло. Репатріанта Гартля негайно призвали до війська і як такого, що вміє кермувати автом, направили в танкову дивізію, яка саме вдарила по Югославії. Звичайно, Гельмут міг підійти до бригаденфюрера і пояснити ситуацію, що, мовляв, йому треба до Гесса, але сам Гесс під час їхньої зустрічі і викладення суті завдання застеріг щодо суворой конфідентности цієї операції, а після інциденту з літаком, що приземлився у Великій Британії 1941 року, Гельмут навіть не заикався про свої зв'язки з Гессом. Тепер він не знав, що робити. Добитися аудієнції у райхсфюрера СС Гімmlера і передати срібло йому? Але ж в такому разі доведеться викласти домовленість з Гессом, а за це — хто його курятника знає — можна і в концтабір втрапити. Ні, краще мовчати, а ці давні гроші хай собі лежать. Як пам'ять про, що не кажи, а щасливий час у передвоєнних Чернівцях. Модний цивільний костюм, доступні різні напої і яка хочеш їжа, дружба з Каролем... з Марією! Боже, це ж не вернеться, ніколи! А якщо й повернуться ситі часи, то я, Гельмут Гартль, уже буду не той, не веселий безтурботний гарний хлопець, а зневірений поранений обпечений чолов'яга. Гельмут вийняв з валізи скриньку з причандаллям для гоління і в дзеркальці, вмонтованому у віко, почав роздивлятися себе. Очі, ніс, рот — не ушкоджені, це добре, але опік від ключиці до лівого вуха захопив трохи щоки, знак залишиться до кінця... бороду неможливо буде запустити... хіба що вуса...

але чому ти згадав про бороду? Хіба не ясно? Адже вже зрозуміло, що Райх війну програє, і неважко здогадатися, що робитимуть переможці з есесівцями після війни. Щоправда, він есесівець лише по формі, а так — звичайний бойовий офіцер-танкіст. Але спробуй потім довести переможцям — східним більшовикам і західним демократам, — що ти не просто СС, а Ваффен-СС, яких кидали на фронтах на пекельні ділянки, — не доведеш. Тому, мабуть, доведеться переховуватися, а без бороди і чорних окулярів як це робити?!

Через тиждень Гельмут трохи одужав і почав ходити, а ще через тиждень вийшов у місто. У польовій сіро-зеленій формі лише з есесівським черепом на пілотці, з ціпком і рукою на перев'язі він пошкандибав Чернівцями. Боже, де те чарівне, барвисте, гамірне місто, яке небезпідставно називали хто східним Віднем, а хто — маленьким Парижем? Сірість, пригніченість, страх! У деяких цивільних, що траплялися на вулицях серед численних румунських військових, жандарів, поліцаїв, Гельмут читав на обличчях в одних якусь приреченість, а в інших — зловтішну тривогу. Було ясно, що приречені розуміють, що знову з цього міста треба втікати, а тривожні напружились у передчутті чергової зміни влади. «Друга Румунія» закінчується, і невдовзі прийдуть «другі москалі». Бо фронт неспинно котиться на захід, і ніхто вже нічого не може змінити.

Гельмут зайшов у ресторан «Лукуллус» на Панській. Відвідувачів було мало, переважно румунські офіцери і спекулянти, які робили гешефт на війні. Кельнер неприховано вороже подивився на прибулого есесівця. Гельмут зробив для себе ще одне неприємне відкриття: нацистів у його рідному місті не люблять. Він пильно подивився на кельнера, відзначив його круглий вид, сірі очі й великі селянські руки і спитав українською:

— Що маєте доброго їсти-пити?

— Доброго мало, — кельнер з ворожого став дружелюбним і зацікавлено розглядав есесівця, що так добре розмовляє його рідною мовою, — але... — Він багатозначно замовк.

— Але, але, — підтвердив Гельмут, — я маю чим заплатити.

— Є вуджена підчеревина з села, еспанські маслини, сир, а якщо хотіли би пообідати...

— Ні, — зупинив його Гельмут, — лише закусити, а як щодо вина?

— Є котнарі.

— Гарзд, принеси літр котнарі і наріж шмат підчеревини з цибулею і маслинами. А хліб є?

— Лише житній, пане офіцере.

— Та й добре, неси.

Коли Гельмут допив вино і почав збиратися, в ресторан зайшов невисокий офіцер в поліційній уніформі. Гельмут придивився і впізнав свого шефа по службі в чернівецькій кримінальній поліції Віктора Попеску.

— Шефе, ви в уніформі? Вперше бачу! — він підвівся назустріч прибулому.

— Гартль! — Попеску зворушився, очі його наповнилися слізьми, він стиснув Гельмута в обіймах. — Гельмуте, ти тут? Боже, як давно я тебе бачив востаннє. То був зовсім інший світ!

Вони сіли за столик, Гельмут замовив рому і тієї самої підчеревини. Кельнер, почувши, що вони розмовляють румунською, трохи насупився, але дефіцитного продукту приніс вдосталь — чомусь йому цей есесівець-поліглот сподобався.

Після того як вони трохи випили, Попеску розповів, що коїться в Чернівцях, як багато розвелось кримінальників

і як тяжко йому їх ловити, бо вже нема в поліції таких професіоналів, як ти, Гельмуте, і Кароль Штефанчук.

— А ви не знаєте, часом, де Кароль? — розчулено, бо спогади про передвоєнні Чернівці, про веселе життя і, звичайно, про Марію переповнили його, спитав Гельмут.

— Знаю. В українській банді, тобто в тій їхній повстанській армії. Бачиш, Гельмуте, як пропаганда збаламутила й мене, я ж бо знаю, що УПА — не банда, бо в них є ідея, а он вихопилося. Та й не міг би Штефанчук піти в банду, занадто він панський.

— Це правда, — мусив погодитися Гельмут і розповів колишньому шефови, як воював на Східному фронті, як горів у танку і як потрапив у Чернівці. — Бачите, в якій уніформі змушений ходити містом, у якому до війни шпацірував у наймодніших костюмах. — Гельмут критично оглянув свій мундир з латками від куль і штани, які він мав на собі тоді, під палаючим танковим комбінезоном.

Вони ще випили, полаяли «цю безглузду війну», а потім Попеску сказав таке, від чого Гельмут нараз протверезів:

— А знаєш, Гельмуте, я недавно бачив ту гарну панну, з якою ви з Каролем колись швендяли ресторанами.

— Що? Де?

— Тут, але розумієш...

— Що розумієш?! Кажі! — Гельмут став нестямним, як його фюрер на трибуні.

— Кажу. Я бачив її в гетто.

— Що, в якому гетто? А-а. Та вона ж не жидівка.

— Не знаю, але я там її бачив, правда, вона гарно виглядала і не схожа була на мешканку гетто.

— Мені треба йти туди, — рішуче сказав Гельмут і почав підводитися.

— Почекай, Гельмуте, — зупинив його Попеску, — сядь, послухай мене. Уяви собі, ти приходиш до гетто і постаєш

перед охороною — у обпаленій залатаній уніформі, з рукою на пов'язці, з ціпком, до того ж нетверезий. Що має думати охорона?

— Справді, охорона такого волоцюгу забере в комендатуру на предмет перевірки особи, — гірко згодився Гельмут, — а що робити?

— Ще трохи полікуватися, аби міг ходити без ціпка, а потім я тобі дам офіцерський шкіряний плащ і підеш. Тверезий.

— Але ж...

— Якщо вона там, то й буде, а якщо її вже нема, то й зараз нічого не вдієш.

...Через тиждень Гельмут без ціпка і перев'язі, в чорному шкіряному плащі, розстібнутому на грудях так, аби було видно петлиці офіцера СС і Залізний хрест на шиї, підійшов до контрольно-пропускного пункту чернівецького ґетто.

— Пропуск, — байдуже ковзнув по ньому румунський унтер-офіцер.

— Який пропуск, ти що не бачиш, хто я?! — по-німецьки закричав Гельмут.

— Пропуск, — повторив румун і перегородив дорогу карабіном.

Гельмут завагався. Лізти напролом — буде стріляти, залишається повернутися і виробити собі в комендатурі пропуск. Він уже збирався йти, коли побачив, як з ґетто вулицею Іона Крянґе їде блискучий «опель-капітан». Унтер-офіцер підняв рогатку. Гельмут дався вбік, аби пропустити авто, поглянув на його пасажирів і ледь не зомлів: поряд із водієм унтер-офіцером у чорній уніформі СС сиділа... Марія!

Гельмут, не тямлячи, що чинить, кинувся навперейми автомобілеви і вперся руками в решітку радіатора, водій

ледве встиг загальмувати. Офіцерка вискочила з авта, глипнула на Гельмута, на мить в її очах майнула якась людяна іскра, але відразу ж очі стали сіро-крижаними, і вона залементувала німецькою мовою з пруським акцентом:

— Ви що, зваріювали, унтерштурмфюрер?! Якщо життя набридло, то для цього є Східний фронт! Ану геть з дороги!

— Маріє... — забелькотів Гельмут.

— Струнко перед старшим за званням! — верескнула Марія. Гельмут лише тепер зауважив на її петлицях відзнаки оберштурмфюрера СС. Вона підійшла до Гельмута, пильно подивилася йому в очі, відсторонила рукою в сірій замшевій рукавичці, сіла в авто і поїхала.

Гельмут поплентався в місто. Того дня він відніс шкіряний плащ Вікторови Попеску, і вони так напилися, що заночували у рідній квестурі.

Через тиждень Гельмут зібрався в Берлін, аби замельдуватися в Головне управління Ваффен-СС. Він сидів у вокзальному ресторані і чекав на потяг. Коли прийшов час сідати у вагон, він вийшов на перон і побачив на двірцевій стіні оголошення комендатури румунською та німецькою мовами: «Увага! Розшукується небезпечний злочинець» і — фотографія Марії в есесівській формі! Він придивився до тексту: прикмети — зріст, волосся, очі; підривна робота — шпигунство, диверсії, викрадення таємних документів; носить уніформу офіцера СС; володіє багатьма мовами; вірогідно англійська або американська шпигунка; винагорода... Гельмут за допомогою ножа здер зі стіни центральну частину листівки, ту, де світлина, сховав у кишеню і пішов до потяга.

Після того як фронт прокотився Західною Україною, командування УПА дало наказ сформувати кілька похідних груп, які мали пробратися на території, окуповані західними союзниками, і цим продемонструвати світові, що УПА —

національно-визвольна армія, що воює проти двох тоталітаризмів — гітлерівського і сталінського. Кароль Штефанчук потрапив у групу «Ударники-2» під орудою сотника Михайла Громенка. Йшли вони ночами, вдень переховуючись і відсипаючись у лісах. Словаччину пройшли щасливо, місцеве населення співчувало українським повстанцям, ділилося харчами, а деякі молоді хлопці навіть намагалися записатися в УПА. Проблеми почалися в Чехії. Цивільні вбачали в упівцях бандитів, а новостворені спецслужби розпочали на них полювання. Майже через день група вела бої. Проте «Ударники-2» не дали себе оточити і, втрачаючи бійців, економлячи кожен набій, потерпаючи від голоду і ран, все-таки прорвалися через кордон і увійшли в Баварію. Тут їх уже ніхто не переслідував, і вони, обминаючи чати американської армії, заглибились якомога далі на німецьку територію, а біля Мюнхена здалися окупаційній владі. Американці роззброїли їх і помістили в табір для інтернованих. Там на них чекало ситне харчування, зміна білизни, гаряча вода і вдосталь мила. Наступного дня сотник Громенко вишикував вимитих, виголених, причепурених «ударників», запросив американського полковника та кількох військових журналістів зі США, Франції і Великої Британії і зробив політичну заяву від імени Головного командування УПА. Мовляв, Українська Повстанська Армія, силова структура українського народу, який веде національно-визвольну боротьбу, — донедавна проти нацистського тоталітаризму, а тепер — проти комуністичного деспотизму. Американські військові взяли до відома, а журналісти попросили копії заяви.

З часом табором поширилися чутки, що західні союзники видають інтернованих советській владі. Он, у Австрії британська армія силоміць передала советам Козацьку бригаду генерала Краснова, багато козаків вчинили само-

губства, аби не потрапити до рук сталінських катів. Але після того, як британці не видали Сталіну бійців дивізії СС «Галичина», бо це, мовляв, польські, а не советські громадяни, упівці трохи заспокоїлися — вони переважно теж не були підданими ССР. Американська військова влада оголосила інтернованих «ді-пі» — переміщеними особами і суттєво послабила режим. Деякі, серед них і Кароль Штефанчук, роздобули собі цивільний одяг і почали виїжджати в Мюнхен, аби вивчити ситуацію щодо свого майбутнього. Чимало його товаришів вважали, що боротьба за Україну продовжується в новій фазі, пов'язуючи ці надії з евентуальним збройним конфліктом між демократичним Заходом і комуністичним Сходом, але Кароль, розмисливши тверезо, дійшов висновку, що Україна вкотре свою війну прогнала, і вирішив демобілізуватися. Тим більше, що він мав чим зайнятися у цій Європі: треба шукати Марію, Гельмута і покупця на реліквію — або у вигляді її частини, що теліпається на ланцюжку в Кароля на шиї, або, якщо пощастить, — в повному комплекті, навіть зі сувоєм пергаменту як письмовим доказом. Для початку Кароль засів за англійську мову, якої його з дитинства навчав батько — завзятий англофіл. Спілкуючись з американськими офіцерами, Кароль за короткий час відновив набуте в молоді роки знання цієї мови і навчився нового настільки, що його взяли перекладачем до штабу табірної адміністрації. За роботу американці платили, тож Кароль побачив деякі перспективи. На першу зарплату він справив собі більш-менш пристойний костюм, капелюх та італійські півчеревики. А потім почав частину грошей відкладати, а на решту сидіти коло пива. Життя налагоджувалося.

Одної неділі Кароль дозволив собі, крім пива, випити ще кілька порцій вишнівки, йому стало тепло, і, сидячи

в гаштеті, він дивився у вікно поглядом переможця: війна закінчилася, починається нове життя, тож треба знайти у ньому своє місце! Повз вікно пройшло двоє американських військових. Кароль байдуже ковзнув по них, ковтнув пива, і до нього дійшло. Він, не взявши капелюха, махнувши рукою стривоженому кельнеру, мовляв, заткнися, зараз повернуся, вибіг на вулицю і наздогнав військових. Це були жінка-сержант та мурин-лейтенант. І жінка була — Марія!

Кароль схопив її за руку вище ліктя:

— Я знав, що знайду тебе!

Вона рвучко обернулася, повільно вивільнила руку і задумливо подивилася на Кароля:

— Невже ми знайомі?

— Та як же, Маріє! Чернівці... «Хризофілія»... пан Пантелеймон... — Кароль це вимовив українською, але жінка й далі дивилася на нього нерозуміючим поглядом:

— Ви, певне, п'яні. Які Черн... Я вперше в Європі, — вона говорила, як корінна філадельфійка. — Ви помилилися.

Здоровенний мурин — її супутник, поклавши руку на кобуру пістолета, загрозливо посунув на Кароля. Жінка жестом зупинила його, зміряла цікавим поглядом Кароля, обернулася, і вони пішли. Спантеличений Кароль повернувся в гаштет. Не таке вже й це життя безхмарне. Не хотілося більше ні пити, ні мріяти, з безнадійно зіпсованим настроєм він повернувся в табір.

Через кілька днів на ім'я Кароля прийшла посилка без зворотної адреси. Якби не та зустріч з прикрим кінцем у Мюнхені, Кароль би дуже здивувався, а так — ні. Він не міг помилитися — в уніформі американського сержанта була таки Марія. Він розпакував скриньку. Там було повно гарних дефіцитних речей переважно американських: цигарки з верблюдом і запальничка зі «студебекером»,

ручний годинник «Невада» на шкіряному ремінці, блокнот у штучній шкіри палітурках і авторучка «паркер», безпечна бритва з пачкою лез і велика пляшка одеколону, дві літрові пляшки скотчу і м'ясні та рибні консерви... Та не це добро найбільше втішило Кароля, а те, що лежало на самому дні: загорнута в цигарковий папір листівка, давня, випущена ще за старої Австрії, з видом на центральну частину Чернівців, на зворотному боці було написано: «Хризо — так, філія — можливо». Українською мовою!

На честь такого великого свята Кароль влаштував бенкет. Скликав усіх своїх товаришів по групі «Ударники-2», нових знайомих і кількох американців. Звісно, що двох пляшок віскі не вистачило, і він, трохи поплюндрувавши свої фінансові запаси, докупив ще питва і їстівного. Навіть наступного ранку, коли дошкуляло похмілля, відчуття щастя в Кароля не минало.

А ще через кілька днів, без жодних зусиль з його боку, Каролеви запропонували нове місце працівника у Франкфурті, в штаб-квартирі американських окупаційних військ. З більшою платнею і натяком про можливий дозвіл на в'їзд до США. Фантазія Каролева працювала безперебійно, як військова бюрократична машина, і, прибувши у Франкфурт, відчув себе уже стовідсотковим американцем. Він навчився жувати гумку, широко на всі зуби посміхатися і, де треба й не треба, вставляти в розмові «О'кей!». Кароль чекав, що ось-ось у його житті з'явиться Марія, тобто сержант армії США, який, без сумніву, вже опікується його долею, але час минав, а ніхто не приходив. Він легенько пробував розпитувати про неї у штабних, але марно. Аби завантажити себе якимось вагомим сенсом, Кароль взявся розшукувати Гельмута. Яко перед службовцем американського штабу перед ним відкривалося багато дверей, і невдовзі він з'ясував, що

Гельмут Гартль відразу по репатріації був призваний до війська, воював у Югославії, потім у складі дивізії СС «Мертва голова» потрапив на Східний фронт, воював добре, має бойові хрести, на Курській дузі був тяжко поранений, вижив, брав участь у героїчній обороні Берліна, де зараз — невідомо, в списку воєнних злочинців не значиться. Кароль продовжив пошуки. На ґрунті захоплення санскритом він зблизився з майором військової розвідки Вільямсом, який до війни викладав у Гарварді, і якимось за чаркою дізнався, що багато есесівців емігрувало в Аргентину.

— Це переважно навіть не військові злочинці, Чарлі, — розповідав майор, — а середня ланка. Вони не знають, як ми разом з росіянами поставимося до них, і вирішили за краще не спокушати долю, а втекти за океан. Тим більше, що аргентинська влада їх радо приймає.

Марія на його обрії не виникала, тож Кароль вирішив, що треба щось робити. Мабуть, варто знайти Гельмута. Якщо решта срібних у нього — добре, якщо ні, з Аргентини неважко перебратися до США. А щоби його туди впустили, Кароль виклопотав собі довідку про працю на користь американської армії і посвідчення «ді-пі» з дозволом на в'їзд у США.

Зібравши заощаджені гроші з документами працівника окупаційних військ, він перебрався в Париж, купив собі фальшивий паспорт громадянина Бразилії і виїхав у Лісабон.

Там Кароль прибув у порт і першим чином перерахував свої статки — стало сумно. На квиток до Буенос-Айреса грошей вистачало, але не більше. Кароль уявив собі, як спускається з пароплава на аргентинський берег без цента грошей у кишені і категорично відкинув цей варіант. Залишалися два інші — знайти роботу в порту, а ким ще, як не докером, або влаштуватися матросом на якийсь кора-

бель, що йде в Латинську Америку. Згодом з'ясувалося, що в докери беруть лише членів профспілкового синдикату, а в матроси — за наявністю морського паспорта. Кароль кілька днів потинявся портовими корчмами і з'ясував, що є підпільний ринок матроської праці. Треба дати хабар. Він відірвав від серця двадцять британських фунтів і того ж дня уже йшов у Ріо-де-Жанейро на пасажирському португальському пароплаві в чині молодшого матроса. Було тяжко, він виконував найбруднішу роботу, до того ж не знав португальської мови. На щастя, інші матроси були такі самі, як він, — волоцюги без надійних документів, і незабаром між ними виникла певна солідарність, допомагали один одному опанувати нехитре ремесло молодшого матроса, ділилися необхідним мінімумом знання португальської мови. Наприкінці тижня у Кароля навіть з'явився вільний час, і він занудьгував. Дізнавшись, що на пароплаві є газетна ятка, пішов собі купити щось до читання. Лісабонські газети тижневої давности, якісь журнали — все португальською. Була одна лондонська «Гардіан», яку Кароль відразу ж купив. Потім знічев'я погортав якийсь японський журнал на газетному папері. Татку небесний, а це що таке?! Біля однієї статті, там, де вміщують портрети авторів, він побачив світлину Марії! Насамперед Кароль купив цей журнал, а потім почав думати: невже вона у Японії! Хоча це не обов'язково, журнал, схоже, якийсь науковий, тож друкуватися можна і через пошту. Але що ти зробиш, коли весь журнал суціль в ієрогліфах, навіть без англійського summary. Треба шукати перекладача. Кароль втерся в довіру до старшого стюарда і з'ясував, що жодного японця на пароплаві нема.

Прибувши в Бразилію, Кароль першим чином порадів з того, що зекономив гроші, а потім почав шукати знавця

японської мови. В публічній бібліотеці йому порадили звернутися до журналістів. Кароль відшукав редакцію газети, назву якої второпати не зміг, відрекомендувався англійським студентом і спитав про японіста. На його щастя, власний кореспондент цієї газети був саме в редакції і за випивку переклав статтю, що цікавила Кароля... португальською. Кароль уже зміг прочитати ім'я автора: Марія Видатга. Гарвардський університет, США. Ага, ось де вона, лише неясно, в якій ролі — студентки, якоїсь аспірантки чи, може, професорки. Від неї всього можна чекати. Потім він знайшов журналіста-італійця, який теж за розпиту на двох пляшку скотчу переклав статтю італійською. Кароль, крім рідної української, добре знав румунську і німецьку, непогано польську, англійську, французьку і трохи гірше санскрит, а ось італійську — геть погано. Він понишпорив букіністичними крамницями і знайшов... італійсько-російський словник. Позаяк російською він теж не все розумів, то відшукав собі російсько-німецький словник. Таким чином Кароль нарешті прочитав Маріїну статтю. Називалася вона «Реліквії окультних орденів». Один абзац Кароль в японському журналі обвів червоним олівцем і зробив переклад українською, потім трохи подумав і переклав його ще й німецькою.

Незважаючи на безсонну, проведену за словниками, ніч, Кароль того ж дня виїхав у Аргентину. В Буенос-Айресі, попиячивши з місцевими журналістами, яким видавав себе за німця, дізнався, що здебільшого есесівці осіли на півдні. Отож Кароль вирушив на південь. А перед тим заробив сто американських доларів за роботу «журналістського негра». Він написав серію статей про повоєнну Німеччину, які в іспаномовному варіанті підписав один багатий журналіст з гучним ім'ям.

Кароль, як його навчили знаючі люди, рухався вздовж узбережжя і робив екскурси в глиб країни. З Буенос-Айреса в Санта-Роса, з Трес-Арройоса в Неукен, з В'єдми в Сан-Карлос-Барічолє і так далі. Скрізь він рекомендувався німцем з натяком на есесівське минуле і обережно розпитував про Гельмута. В Санта-Крус колишній слідчий ґештапо сказав йому, що штурмфюрер СС Гартль у Ріо-Гальєго під чилійським кордоном. Працює механіком по дизельних двигунах.

Кароль заробляв, де міг, навіть брався копати ями на цвинтарях, але гроші безжально танули. Він спродав усі свої речі: шкіряну валізу, велюровий капелюх, шовкову краватку, потім черга дійшла до подарунків з анонімної посилки — годинника, запальнички, авторучки, з вартісного в нього залишився лише срібний ланцюжок на шиї з хрестиком та монетою і сувій пергаменту, але вже без срібних кілець.

Обшарпаний, голодний, нестрижений і неголений, свій у середовищі портових волоцюг, ранньої південноамериканської осени Кароль прибув у Ріо-Гальєго. Майстерня з ремонту дизелів у місті була лише одна, тож він вирушив туди. Гельмута він не впізнав: з майстерні вийшов якийсь засмальцьований дядько з обпеченою шиєю у дірявому капелюсі. Втім, Гельмут теж не впізнав худого люмпака, що відірвав його від роботи...

— Ось тут я живу, Каролю, — Гельмут запросив його до халупи, оббитої руберойдом, — звичайно, не палаццо, але я маю саморобний душ.

У халупі було бідно, але дуже чисто. Вони помилися під душем, вода для якого нагрівалася сонцем, Гельмут дав Каролеви чисту білу футболку, переодягнувся сам і витягнув з шафки літр червоного вина і шматок козячого сиру.

— А тепер кажи, — весело почав Гельмут, — що привело тебе аж сюди?

— Тебе шукав.

— Може, скажеш, що з дружніх спонукань?

— Ні, звичайно, мотиви у мене суто меркантильні, адже це ти викрав тоді у квестора Болокана капшук зі срібними монетами, га, Гельмуте?

— Я, Каролю.

— Але навіщо?

— Якщо чесно, я не знаю, мені Гесс дав наказ добути те срібло, потім я потрапив на фронт, Гесс утік до Англії...

— Де вони? — в Кароля пересохло горло, але руки так затремтіли, що він не зміг піднести до рота склянку вина.

— Тут, зі мною.

— Тут? — розчулено перепитав Кароль.

— Тут, — підтвердив Гельмут.

Кароль випив склянку вина і сказав:

— Чи є тут десь пристойна кнайпа?

— Є, ресторан «Два пінгвіни», а що?

— У мене є остання десятка, американськими грішми, давай підемо туди, вип'ємо чогось доброго, і ти усе дізнаєшся.

Гельмут замкнув свою халупу, а Кароль узяв під пахву японський журнал, і вони пішли в центр Ріо-Гальєго. У «Двох пінгвінах» зайняли столик на терасі під парусиновим тентом і замовили пляшку «енессі», сиру «брі» і зеленого салату. Випили.

— Слухай, — запитав Кароль, — а звідки Гесс знав про срібні?

— Важко сказати. Очевидно, він мав інформацію, що вони десь у Чернівцях. Тому й дав мені авдієнцію. А коли дізнався, що я тримав їх у руках, мало мене не розтеліпав. Заспокоївшись, дав отой наказ...

— А тепер прочитай ось це, — Кароль кинув перед Гельмутом японський журнал.

— Жартуєш?

— А-а-а, — Кароль взяв журнал і розкрив його на сторінці з Маріїною статтею. Гельмут впізнав Марію, трохи почервонів, а потім здивовано кинув:

— Якби я ще знав японську.

— Читай, — Кароль витягнув з кишені папірець з перекладом.

Гельмут почав повільно читати вголос:

— Тридцять срібних тетрадрахм, які Скарбник Синедріону Міферкант...

— Стривай, я дам тобі німецький переклад, — він поміняв папірці, і Гельмут прочитав швидше.

— Зрозуміло, — сказав він дуже серйозно, — але в мене лише двадцять дев'ять срібних.

— Я знаю, — сказав Кароль і повільно зняв з шиї ланцюжок, витягнув з нього монету і нігтем великого пальця високо підкинув її догори. Вона весело перекидалася і в промінні сонця, що заходило, мінилася то срібним, то багровим блиском. Вони дивилися на цю гру світла і починали багато чого розуміти, наприклад, що вони вже не будуть бідними, що для них розпочнеться нове життя, що вони, очевидно, поїдуть в США, що вчитися захочуть, зрештою! Швидше за все, у Гарварді...

По-візантійськи багряне сонце торкнулося обрію, і срібняк, один з тридцяти, за які Юда з міста Каріот продав Ісуса з міста Назарет, упав на стіл. «Орлом» догори.

Кароль заночував у Гельмута. Вранці, прокинувшись майже одночасно, обидва подивились у вікно. Погода — холодний дощ із мокрим снігом — підтвердила зміни, які поволі відбувались в їхніх настроях: ставало незатишно, потім погано, далі препогано... Це і не похмілля, бо що вони там випили.

— Слухай, — протягнув замислено Гельмут, розпалюючи спиртівку під кавником.

— Я й сам починаю десь так міркувати, — перебив його Кароль.

— Що? — здивувався Гельмут.

— Що нема в нас грошей на поїздку в Америку, — сказав Кароль.

— А мене туди ніхто й не пустить, — сумно промовив Гельмут.

— То до кучого її, таку гонорову! — вибухнув Кароль.

— Кого? Америку чи?.. — завагався Гельмут.

— Чи... чи... — недобре буркнув Кароль.

— Знаєш, — непевно почав Гельмут, — мені потрібен напарник у цій майстерні, замовлень багато, сам ледве встигаю...

— А у мене є вибір?! — знизав плечима Кароль.

Після кави і нехитрих канапок з сиром вони запитально подивились один на одного.

— Я не знаю, — сказав Гельмут, — в тебе на них більше прав.

— А давай їх знищимо! — твердо вимовив Кароль.

— Як?

— Переплавимо до дідька! Скільки вони завдали!..

— Ти впевнений?

— Так!

Вони пішли в майстерню. Там Гельмут розігрів невеликий ковальський горн на газі, взяв у руки маленький тигель і питально подивився на Кароля. Той узяв усі тридцять срібняків і висипав у тигель, який Гельмут одразу поставив у горн. Після цього обидва полегли закурили.

Коли в тиглі забулькало срібло, Кароль узяв смужку міліметрової сталі і почав на земляній долівці викопувати хрест, глибиною десь на два пальці.

— Лий!

Срібло полилось у заглиблення. Вони тупцювали довкола. Зрештою краї канавок обвалилися, срібло розтеклось долівкою, і в результаті виплавилась безформна фігура, віддалено схожа на павука. Коли воно охолло, Гельмут узяв його кліщами і кинув у скриньку з кольоровим металом.

Травень — грудень, 2002 р.

Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля»

Служба роботи з клієнтами:

тел. (057) 783-88-88

E-mail: support@flc-bookclub.com

**З питань гуртових продажів
звертатися за тел. (044) 255-19-86**

Літературно-художнє видання

**КОЖЕЛЯНКО Василь
Срібний павук**

В авторській редакції

Головний редактор *С. С. Скляр*
Художній редактор *Н. В. Переверзева*
Технічний редактор *А. Г. Верьовкін*
Коректор *Т. М. Вакуленко*

Підписано до друку 07.07.2006. Формат 84x108/32.
Друк офсетний. Гарнітура «Міньйон». Ум. др. арк. 9,24.
Наклад 4000 пр. Зам. № 6-691.

Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля»
Св. № 04059243Ю0017536 від 13.03.2000
61140, Харків-140, просп. Гагаріна, 20а
E-mail: cop@flc-bookclub.com

Виготовлення фотоформ і друк
ВАТ «Харківська книжкова фабрика "Глобус"»
61012, м. Харків, вул. Енгельса, 11

Фото надано видавництвом «Кальварія»

Василь Кожелянко — корінний буковинець, поет, політичний аналітик і... найпарадоксальніший український письменник.

Він віддав належне пацифізму та поезії, але з набуттям певної зрілості (перше 40-річчя) любов до зброї (винятково в естетичному контексті) та до прози перемогла. Плодом цієї любови стали його «миролюбні» романи-анекдоти із серії «Дефіляди», які принесли Кожелянкові визнання.

Віддавши належне «альтернативній історії», Кожелянко взявся за реконструкцію історії справжньої. Так з'явився «Срібний павук», який ще цього року побачить світ російською та... фінською мовами.

www.bookclub.ua

ISBN 966-343-386-8

9 789663 433868